

Беларуская паэзія XX стагоддзя

Запаветна мара ўсіх часоў:
Не біць, не глуміць, не калечыць.
Шчасліва і мірна каб людзям прайшоў
Адмераны век чалавечы.

Аднолькава кожнаму раны балаць:
Піць праўду з жыщёвых крыніцаў,
Дастойнасць людскую высока трymаць,
А рэшта? - А рэшта - драбніцы!

Ларыса Геніюш

Гасціна

Выбранае

Мінск
«Мастацкая літаратура»
2000

Невадам з Нёмана

www.kamunikat.org

ТРЫ ДАРОГІ

Агарнуў хлапца раз такі сумлеў —
прад сабою ён тры дарогі меў.
Па аднэй пайдзе — стане важныМ ён,
ды нязнаціме невясёлых дзён.

Ад курганаў тых, ад сяла далей,
а найдалей — дык ад сваіх людзей.
Будзе мець там моц, грошы звонкія,
жаль часамі, мо' за старонка...

А другая йдзе к шчасцю скораму
і ідуць па ёй нашы ворагі.
Пашто крыльлі мець, пашто вольным быць?
Лепш за туую медзь варагам служыць!

Быццам недруг жыць зь яго платая,
ды ня чуці сълёз тых за кратамі.
Хай сабе ў сяле з плячоў згорбленых
ападзе жыцьцё шэрай торбаю.

Хай магілаў ў ног прыбаўляеца,
хай браты свае адхіляюцца...
Съцежка трэцяя йдзе няроўная,
праз бары, лугі, праз чароўныя.

Паміж сёламі, паміж хатамі,
паміж сэрцамі, паміж братнімі.
Ужо ня ворагі, не магутныя,
а вітацімуць руکі скучыя.

Рукі цвёрдыя, ды мазольныя,
сэрцы з крыўдаю падняволынаю!
Вочы з просьбамі, душы з ранамі,
ўсё пытацимуць съвету раныняга.

Пры дарозе той чабор съцеленца,
узьгішлі на ёй волі зелейца.
Паліваць яго трэба з ласкаю,
на'т съяззамі, на'т крывёй ўласнаю.

Каб расло яно, ды магутнае,
красавалася, рвала путы нам.
Гэй, зарэе там раныне съветлае!
Прывітаныне шлюць дзеўкі ветліва...

Гэй, лунае там даль бярозамі...
Вораг вязыніцай страшыць грознаю,
гневам пеніцца, грозіць съмерцю, —
ўсё-ж пайшоў дзяцюк съцежкай трэцяю.

Сонца лашчыла асалодаю,
краскі сыпала зямля родная.
Калыхаў вецер пахам ліпавым,
на дарогу зь ніў росы сыпалісь.

ДЗЯДЫ

Смалу і дзёгаць ў пушчах дабывалі
з старых, вякамі пачарнелых пнёў
і мёдам залацістым налівалі
рады гліняных, паленых збаноў.

Аружжа цвёрае кавалі сабе самі,
вастырмі стрэлы, нацягалі лук,
часамі быў аружжам толькі камень,
ці двое дужых, гартаўаных рук.

І дзік, і лось, мядзьведзь — асілак буры,
пад сілай рук ня раз у лесе паў.
Цвярдое ложа пакрывалі скуры,
кругом сплывалі з дзераўляных лаў.

Як дуб магутныя, адвахныя як зьверы,
адужалі ў лясох суроаве жыцьцё.
Перад цяжкою, кованай сякерай
паганы вораг заўсягды уцёк.

Калі-ж дружынаю за стол дубовы сели
і қубкі пенным мёдам налі —
ня зналі меры буйнаму вясельлю
сівия продкі нашае зямлі.

А калі князь агнём раскідаў віці,
каб ісьці дружна Краю бараніць, —
каўшы кідалі з мёдам залацістым,
каваць зялеza, ды смалу паліць.

Пад горды съяг зьбіраліся дружыны,
грудзямі-мурам ворага спаткаць,
нашчадкамі імя слайнае пакінуць,
ды родных пушчаў недругу ня даць.

Героям сыпаліся курганы-магілы.
Міналі славы поўныя вякі,
аж покуль вораг хітры не асіліў,
Крывіцкі род з-над Нёману ракі.

Ня ўзяў нам пушчаў, ветрам калыханых,
магутных замкаў, слайных гарадоў,
ды ня прысвоіў славы на курганах,
дзе тлеюць нашых попелы дзядоў.

І часта вецер ноччу на магіле
азьвецца стогнам волатаў сівых:
— Мы Край грудзьмі сваімі баранілі,
каб ўнук ў няволі, ў сораме заціх?

Каб нашы землі, нашы пушчы, рэкі,
чужак сваёй краінай называў,
ды слайна племя мучыў сяньня зъдзекам
і нават мове волі не даваў?

Так стогнуць сэрцы волатаў магутных,
як, быццам, вецер жалем галасіў,
што расыце Крывія маладая ў путах
ды ўнук аб славе дзедавай забыў.

ЗА ПРАСЬНІЦАЙ

Калаўротак бурчыць сваю песьню
пасівельых, далёкіх нам дэён.
З пральлі пальцамі съпевам ён песьціць
залацісты на прасыніцы лён.

Навіаецца нітка на шпулю
із пад рук уцякаючы ў міг.
Зь яе белыя будуць кашулі,
будзе тонкі, узорны ручнік.

Ды палотнаў съцягі сънегавыя
забялеюць на сонцы вясной,
зелень съвежую цввет як пакрые
і чаромуху ў вэлюм прыстрое.

Калі воблакам рожава-белым
ахіненца сад цввету імглой,
а дзяўчына затужыць нясьмела
аб каханыні расыцьвіўшай вясной.

Сънежна белыя будуць кашулі,
ды бялей за чаромухі бель,
за галоўку старое бабулі
і як яснага сонца пасыцель.

— Як полаз, як колас, як волас,
ты, ўнучанька, нітку прадзеш...
Вечарамі накш пралі мы колісь
пры лучыне, на верацяне...

Так бабулька хаця дакарае,
але радасьць у твары гарыць,
бо ўнучкіна нітка такая,
што танчэйшай ня можа і быць.

Залаціцца кудзеля на прасыніцы,
гарыць сонца ў касе залатой.
Пра палотны, пра долю, пра шчасьце
плывуць думкі за ніткай даўгой.

ВЯЧЭРНЯЯ МІСТЭРЫЯ

Золатам тканаю рызаю
пакрылася неба бяз хмар.
Пацеркі зораў нанізаных
вечар кладзе на аўтар.

Месяц-свяшчэннік кадзіць
бліскучым семенем зор.
Сыплюца зоры ў прысадзе
на белы дзяўчыны прыполн.

Б'юць цені паклоны набожныя,
а распушчаны косы бяроз
атулілі крыжы прыдарожныя,
дзеравяны дзе церпіць Христос.

Май. Гараць сьвечкі нарцызаў,
гараць сэрцы каканьня агнём.
Блішчыць неба царкоўнаю рyzай,
кадзіць зорамі месяц кругом.

ЛЁН

То ня сонца пазалотай
пакацілась на загон,
То ня ў восень ля балота
загарэўся пышны клён.

То ня косы распусыціла
сабе дзеўка па плячох,
то ня хвалямі густымі
льецца жыта у палёх.

То ня восень павуціньнем
аснавала, серабром,—
залатога лёну жменя
сыпле іскрамі кругом.

Пад рукамі маладзіцаў
лён ды з песнямі паплыў,
мігатліваю крыніцай,
каласістай хваляй ніў.

Трэплюць, чэшуць на кудзелі,
скараб пушысты гладзяць свой,
каб пад сънежныя мяцелі
прасьці сіваю зімой.

Ня раз месяц па дарозе
пройдзе ціха ля акна,
ды, прысейшы на бярозе,
вып'е ночку аж да дна.

А жанчыны аж да рана,
пад лучынавы агонь,
зь песняй, думкай аб каханыні,
будуць тонкі прасьці лён.

НОЧ

Ноч трапечыцца і зоры ярка съвецянь,
вецер песню запаяў цішэй...

У блядых руках душу кальша месяц
хістаючысь сярод заснульых дрэў.

Снуюцца цені па пустой дарозе,
на небе Воз адкінуў дышаль ў бок
і хмараў сініх болей не развозіць;
туман запутаўся над рэчкай у кустох.

То тонкі вэлюм свой разъвесілі русалкі,
каб вольна рытмам лебядзіных цёл
прыйсьці, кружыцца, праляцець маланкай,
аж пакуль птушкі не празвоняць дзень.

Пакуль аж вецер зораў не патушыць,
расою не зазвоніць лісьце лебяды,
з рук месяц пусыці разыпяяну душу,
ноч ногі мокрыя ня выцятне з вады.

ДЗЯЎЧЫНА

Заглядзеўся раз на дзяўчыну пан,
калі золатам сплылі на каптан,

сплылі хвалямі косы льняныя
на кашулю ёй палатняную,

як цвілі вясной ясна вочанькі
ў полі сінімі васілёчкамі.

— Будзеш, дзеўчына, будзеш паняю,
са мной жыцімеш ў месыце каменным,

ды рукамі, як лебедзь, белымі,
жаць ня будзеш больш жыта съпелага,

рана росамі, мяжой-стужкаю,
больш ня пойдзеш ўжо разам з дружкамі.

Кінеш прасьці лён, нітку белую,
кінеш прасыніцу із кудзеляю.

І не станеш больш ты за кроснамі
патыкаць падёй сонца коскамі,

ані вечарам, ды задуманым,
не разжалішся песьняй сумнаю.

Кідай, дзеўчына, сіні Нёман свой,
кідай, дзеўчына, мілы край вясной.

Кідай родную хату бацькаву
і юргіні, што расыцьвітацімуць.

Забудзь вочы ты Міхасё выя —•
я багацыце дам, жыцьцё новае.

Будзеш ў месыце жыць, свае слугі мець,
ды ня будуць ўжо больш бары шумець.

Салавей цябе песьняй гучнаю

не разбудзе болыш ў ноч пахучую...

З ветрам дзеравы абыймаліся,
нівы буйныя кальхаліся...

Толькі дзеўчыны сэрца вернае,
ня хісталася, быццам дзерава.

Не пакінула ракі Нёману,
ні лясоў сівых з ціхім гоманам.

Сяла роднага, Краю мілага,
каб быць паняю, не пакінула.

У сяле сваім песьняй, словамі
сэрца цешыла Міхасёвае.

НАВУЧЫЛА МАЦІ

Навучыла маці рожу замаўляці,
навучыла маці вогнік адліваць,
варагоў ўсялякіх для спакою ў хаце,
а таёмны месяц навучыў кахаць.

Вугалькі наотлях кіну я на воду,
зь лёнам залацістым рожу я спалю,
зашапчу ціхонька ўсякую нягоду,
да зары урокі лёгка адалъю.

Але калі месяц блісъне із-за хмарай,
падсявае вецер зоры над зямлёй, —
абаўյоць галоўку нязнаныя чары,
заварожаць сэрца, забяруць спакой.

Нагінае вецер кволые галіны,
прасявае месяц бляды съвет наскрося,
быццам-бы глядзелі вочы сакаліны,
быццам-бы міргалі ціха на кагось.

Расьпляяны вечар пацалуе губы,
раскалыща песня майго сэрца звон,
толькі ціха вочы пэрлы-сылёзы губяць -
чаму гэта вечар, чаму то ня ён...

Часта ясны месяц зоры пералічыць,
ціхі сон з чупрынаў дрэвы страхануць,
мне-ж усё здаецца кволае ablічча,
не магу забыцца, не магу заснуць.

Навучыла маці рожу замаўляці,
навучыла маці вогнік адліваць,
варагоў ўсялякіх для спакою ў хаце,
а таёмны месяц навучыў кахаць.

КРАІНЕ

Ці за рокат гучных громаў,
што начамі б'юць,
ці то за страху з саломы
я цябе люблю?

Ці за сумную мо' долю,
за дзяўчат краасу,
ці за тыя ветры ў полі,
бунтам што гудуць?

Мо' за тыя навальніцы
ў буйную вясну,
за лязо мо' бліскавіцаў,
што па хмарах тнуць?

Ці за сілу гэтых бураў,
што страсаюць сон,
ці за ветру сыпей хаўтурны,
ці за братні стогн?

Ці за ўздым бунтарны Нёмну
ў скутых берагох,
за пярэкліч ноччу цёмнай
па старых шляхох?

Ці за бор, як расшуміцца,
гневам задрыжыць?
Ці за зоры-зараніцы,
што прыйдуць свяціцы?

Ці за сэрцы, што аб грудзі
рытмам волі б'юць?
Ах, за што-ж цябе, мой цудзе,
як жыцьцё люблю?

БАБУЛЬКА

Прадзе нітку сівая бабулька...
Лён — так бела яе галава!
Быщам яснага сонца касулькі
пачалі дзень вясьняны снаваць.

Маршчын столькі ў задуманым твары
каляінаў цяжкога жыцьця.
Вось як быщам-бы плут той папары
баразнамі густымі пацяў.

Пахілісі, сагнуліся плечы
і вялікім зрабіўся капитан,—
то гады так ў жыцьці чалавечым
на горб стройны заменъваюць стан.

Гэта доля сялянкі цяжкая,
часта съёзы няветлівым днём,
гэтак нізка стан гібкі згінаюць,
снуюць косы блядым серабром.

Толькі вочы глядзяць гэтак міла...
— Ці-ж, запраўды, бабулька, гады
толькі плечы табе пахілі.
пакідаючы дух маладым?

Ці-ж жыцьця усялякага хвалі
толькі косаў туманную медзь
табе бельлю густой аснавалі,
пакідаючы сэрца гарэць?

Раскажы, колькі дзён ты на тыдзень
мусела бегчы прыгон адрабляпь,
ды ўставаць пакуль сонейка ўзыйдзе,
пакуль росы ўбяруць сенажаць.

Як у паншчыну ты гадавала
ды галубіла дзеци свае...
Казкі, песні, што доля снавала
ў тыя дні, — сяньня мне запяі.

Пакажы мне дзяючую хусту,
андарак свой, што ткала тады,
і хвартух, дзе ад вышывак густа,
пояс, што насыў дзед малады.

Ды скажы, чаму нітка льняная
табе цудна на вेरацяне
бы струна зіхаціць залатая, —
чаму гэтак ня дарыцца мне?

Адкажы мне, бабулька, таксама,
чаму ў вечар, як молішся ты,
дык твой твар ў валасоў белых раме
ціха зъязе, як быццам съяты?...

ДЫВАНЫ

Аснавала дзеўчына дываны,
аснавала сіня на зары.

Вечарамі, ранкамі будзе ткаць,
будзе толькі бёрдачка ляскатаць.

— Ніткаю сярэбранай на утку
ў зоры долю зрэбную разатку.

Або вочы мілага — васількі.
Можа гусі з выраю ля ракі.

Вытку мо' вясёлкамі ў сіню-сінь
нашу долю горкую, як палын.

Вытку мо' каліну, як цвіла;
ці дарогу з выгану да сяла.

Можа вытку рэчаньку ў трысънікох,
ці вянок расквечаны на лухох.

Можа жыта сьпелае, як стаіць,
сонца хвалі сьпейнья серабрыць.

Або вытку сонейка — Родны Край,
шчасльівую доленійку, уражай.

Шчасльівую доленійку, як у снох,
вытку ніткай тоненійку на краснох.

Пад сталёвым бёрдам ў ясны дзень
жышцё каляровае зацьвіце,

бо буду надзеямі звонка ткаць,
будзе толькі бёрдачка ляскатаць.

МАЛАДЫЯ КРЫЛЬЛІ

Ужо сонца за морам ў пасьцельку лягло
і птушка заснула прыкрыўшысь крылом:
у норцы прыціхла ля мышанькі мыш —
чamu ты сыночку так доўга ня сыпіш?
Ці у ручкі малая табе халадно?
Ці ножанькі зымёрзылі пад тонкім радном?
Вось месяц заглянуў на нашу пасьцель,
і вугальчык зоркі на ніз палящеў!
Ня будзе ўжо болей начамі съвяціць —
пагас нейдзе сумна над рэчкай ў трысыці.
Заплюшч свае вочкі — з-пад небных старон
зъляціць матылёчкам табе ціхі сон!...
А я табе песьню ціхонька съпяю
пад думкі, што голаў ўскружылі тваю...

— Хачу я, матулька, вялікі расьці,
Малочнау Сыцежкай манлівай ісыці!
Хачу неба з шэрай зямлёю злучыць,
Мядзведзіцу з зораў у Воз запрагчы,
акелзаць на небе разгонены гром
і сеяць на стрэхі праз Сітца дабро!
Маланкай, як пуга, як войстры бізун,
гнаць хмары, што воўкам над вёскай паўзуць,
вісіць панад намі як сълёзы, як зло,
закрыўшы для сонца дарогу ў сяло!
Каб сівер у хаты крывыя ня дзымуў —
сам ветравы лейцы я ў рукі вазьму;
расплаўлю на't сэрцам на Нёмане лёд,
я шчасыцем сагрэю свой любы народ!,,
Адвечныя сълёзы братоў я зъбяру,
дзірванную розумам долю згару...
Усе нашы раны зълічу ў рыzmanох
і крыкну, што нават зълітвецца Бог!

Сын крозіць, ён целам дзяцінны, малы,
а духам — як тыя пад небам арлы!
За вокнамі вецер б'e ў бубен-страху,
шапоча малітвы матуля ў страху,
А сэрца б'e сілай пад тонкім радном,
праз вокны-ж шлях сіні, шлях ясны відно.

КРЫЛЬЛЕМ ВІХОР

Крыльлем віхор наш бор збудзіў,
на палёх зелянене рунь...

Што ты ў краі чужым адзін
сяньня, браце мой, не гаруй!

Колькі ў Нёмне бурлівых хвалъ,
колькі ў пушчах шуміць дубоў —
столькі сэрцаў цвёрдых, як сталъ,
столькі верных вартуе сыноў!

З чорных хмараў ўстала рань,
азарыла нам вокны сёл.

У гору, ў сонца адважна глянъ,
там, дзе вольна ляціць арол.

Наш арліны сягоныя лёт!
Цяжкіх хмараў праб'ём стагі,
сэрцам сплавім крыштальны лёд,
сілай скінем з рук ланцугі!

Воляй цемру замснім ў съвет,
верай зь неба прыклічам цуд; .
залунае вясъняны цвёт,
азарыць наш радзімы кут!

Сілай сэрцы б'юць пад страхой —
там крывіцкі пульсue марш!
Устане зь ёлаў курганны вой,
адазьвецца, хто сэрцам наш.

Дык ў ураджай нашых ніваў вер,
што крывёю засеяў, брат!
Сілы творчым парывам мер,
для змаганья за волю хат!

Расшумеўся крывіцкі бор
і дзірван гарэ новы плуг.
А з-пад стрэхаў аж ў сэрца зор
наш стыхійны ўдарыў дух!

УЖО ДАВОЛІ

Ўжо даволі нам стагодзьдзі
адну горыч піць!
Боль і гора сваё годзе
ў Нёмане тапіць!
Ўстанем, крыўды нагародзім,
запяём мы аб свабодзе,
станем вольна жыць!

Доўга мучыў вораг люты
ў капцюрох сваіх...
Голас волі ў сэрцах скутых
ўсё-ж ды не заціх!
Ўжо мінае час пакуты,
паржавелі нашы путы,
сянъня скінем іх!

Гэй, паслухайце з курганаў,
рыцары - браты!
Ўжо ня сыцеляцца туманы
падасьём густым, —
голькі сонца рве кайданы,
асьвячае, гоіць раны,
залаціць куты!

Што было — навукай будзе,
мы-ж пайдзём ўпярод!
Нашых сэрцаў не астудзіць
на'т сібірскі лёд!
Воля сілай б'е у грудзі,
звонам веча кліча, будзіць
цэлы наш народ!

Хто з нас верным Краю сынам
кажны ўздыме сыця!
Для крывавых каляінаў
мала пачуцьця! —
мы з узьлётам сакаліним,
для любой нясём Краіны
дар свайго жыцьця!

ДЗЯВОЧАЕ СЭРЦА

У нязнаную дарогу ў даль паехаў мілы...
Позна, позна цёмнай ночкай дзеўка варажыла...

Быццам думкай — ўзорам доўгі ручнічок снавала,
ды кащулю васількамі, шоўкам вышывала.

Казаў месяц рана зорам, што ў начы дзяўчына
пояс вышыты узорам съязмі прамачыла...

Ужо прыехаў з падарож жа, ўжо вярнуўся любы,
абяцаў ён жуковінку дзеўчыне да шлюбу.

— Што рабіла, дзяўчынанька, ці хоць сумавала?
Мо' ў каморцы зачыніўшысь паясок снавала?

— Ой, не ткала паясочка, не зазнала суму —
праскакала цэлу ночку пад гармонік шумны!...

Прапяяла у кампаныні вечар васільковы,
прастаяла да съвітання, ой, ды з хлопцам новым!

Мо' дзяцюк дзяўчыне быў-бы і паверый,
каб ня пояс ўзорна-сіні, што на стан прымерыў.

Каб ня тыя васілёчкі, макі на кащулі,
што цывілі з-пад рук дзявочых, калі ўсе паснулі...

ЖНІВОМ

Сонца гладзіць па белай кашулі
і цалуе ўсё плечы жняі.
Пахінулася калосьсе — быщам ветры нагнулі —
ціха звоніць, чакае, струіць.

Заіскрылася сонца ў сярпе мігатлівым...
Над плячамі жняі-ж цэлы дзень
узълятае ўсё ветрам ўзынітаю грывай
дасыпелае золата жмень.

Вечар. Танцуоць абняўшысь дзесяткі...
Ня ўцерпі і вецер — падняўся, задуй...
Дзесь пад лесам на пожні, на гладкай,
млеюоць цені вячэрніх задум.

Гладзіць вецер чало прыпацеўшае,
то гуляе з кашуляй жняі,
песьціць вуснаў дасыпельных чарэшні
дзесь адносячы песьню ў палі.

Плыве песьня цвяцістым узорам
дум дзявочых гарачай струёй,
калі сэрца разжаліцца зорам
і заплача балочай тугой.

Аж засыне і рассыплецца ў росах,
ці задрэмле на хаты дзьвярох...
Месяц цені крывыя пакосіць
і пакоціцца сам на мурог.

МОЙ ЛЁН І СНЫ

Кволы лён мой напіўся расы, —
быццам з воблакаў сіні наліўся.
Буду ткаць дываны, паясы,
для таго, хто мне ў ночы прысьніўся...

Будзе кужаль за сънег той бялей,
пояс ўзорны, як межанька наша;
пазірацімуць людзі ў сяле,
калі мілы яго падтаяша!...

Няхай, змыты дажджамі, расьце,
хай сінене у ранні імглістым,
так высокі, як тое трысыцё,
як той шоўк, так мяккі, валакністы!

Мама кажа: — Ты зэрб'е аснуй! —
яно болей патрэбнае ў хаце.
А мне хочыцца толькі вясну,
ды палі свае родныя ткаці.

Кажа мама: — Вось съвіткі няма! —
за сукно трэ', дачушка, узяцца...
Ах, сукно вытча, мама, сама —
там-жа ўзорам палі ня ірдзяцца!

Вельмі шэрае тое сукно —
я-ж хачу ткаць вяслікі і краскі;
аснаваць так прадно за прадном,
каб дыван быў, як родная казка!

Так цвяцісты, як нашы лугі,
як палі з васільковаю грывай;
быццам Нёман шырокі, даўгі,
быццам хвалі яго мігатлівы.

Ты-ж расыці, валакністы мой лён...
Апалю цябе рожавым раннем,
спраду, вытку, дзяячы свой сон,
аснаваны гарачым каханнем!

Ўсё, што цешыць і ўсё, што баліць,
на палотны узорам раскіну:
хвалі, краскі, калосьсе, палі —
ўсю красу наймілейшай Краіны!...

www.kamunikat.org

НЕ ЗЯЗЮЛЬКА КУЕ

Не зязюлька куе ля ракі —
тчз дзяўчына сабе ручнікі.
Ранным раннем ўсё стук, стук, стук, стук,
а чаўночак сълізгаецца з рук.

Пралятай, чаўночак, пралятай,
струны нітак льняных закранай,
на іх песьню родную звані,
будзі ў сэрцы дзяўчым агні.

Пралятай, чаўночак, пралятай,
ўзорам бель ручнікоў патыкай,
як на поля зялёных краснох
тчэ сам травенъ пахучай вясной.

Хай з-пад зграбнай дзяўчай рукі
цьвітуць макі, чабор, васількі.
Хай красуюць, як з году у год
на шаўковістых Нёмана лутог.

Пралятай, чаўночак, пралятай...
Хлопча дзеўкі сваёй ня пытай,
каму з песьняй ручнік яна тчэ,
бо стралою з-за кроснаў ўцячэ.

Пралятай, чаўночак, пралятай...
Калі свахі съпякуць каравай,
тады зорка навокал глядзі —
ўбачыш ўзорны ручнік не адзін.

Пралятай, чаўночак, пралятай,
струны нітак льняных закранай,
ты узорам ручнік і абрус
так чароўны, як ты, Беларусь!

МАЁ СЭРЦА

Ці мо' сэрца малое маё?
Усяго съвету агнём не ахопіць —
для тых ніў толькі горача б'e,
што нам сёлы у золаце топяць.

Для тых ніў, для тых соснаў ў бары,
для бярозаў, што белылю лунаюць,
яно толькі каханьнем гарыць,
ды каханыне у чын расьцьвітае.

Доля сотняў ня нашых жанчын
съязьмі сэрца майго не цярэбіць,
як лёс той, што ад болю маўчыць,
пахіліўшысь над працаю ў зрэб'i.

Дзеци — ўсюды, здаецца, адно,
ўсюды іхні галоўкі съвятыя; —
ўсё-ж хай тых пад падраным радном
Бог цяплемаша долая прыкрые.

Тым дзяўчатам, што ткуць дываны,
што з калосья аб долі варожаць, —
дай ім шчасыце, як іхні ляны,
дай ім долю ясьнейшую, Божа!

Ці мо' сэрца малое маё,
ці мой дух няузълётны і вузкі? —
Для Цябе толькі, Краю мой, б'e,
для Цябе, мой Народ Беларускі!

ТОЛЬКІ ВЕЦЕР

Толькі вецер рана зелень дрэў парухаў —
падняліся хмары лёгкім, сінім пухам,
паплылі як гусі адны за другою
і маё дзесь сэрца аднясьлі з сабою.

Па шляху блакітным з хмараў караванам,
з вольнакрылым ветрам паплыло ў нязнана.
Днём нейдзе ля сонца кружка ў паднябесьці,
а ў начы лялее неразгадны месяц.

Быццам тая пэрлаў залатая россып,"
ўжо апалі хмары ў мігатлівых росах,
ды на родным, пэўна, згасълі дзесь загоне...
Толькі вецер сэрца бязупынна гоне.

КАЛІСЬЦІ

Плуг згарне для зярняці пасыцель,
ральлю мякка прыгладзяць баронкі,
ярына зашуміць, зацьвіце
на палетках радзімай старонкі.

Будуць нівы, лугі зіхацець,
слацца ўзорна-цъяцістым абрусам..
Сіня, сіня наш лён зацьвіце,
быццам вочы ўдалых беларусак.

Я паволі па съцежцы прайду,
каб нагой не стаптаць ні зярняці,
ні той бульбы ў зялёным раду,
ані траўкі буйной сенажаці.

ВЯСЕЛЬЛЕ

Расыцьвіло ужо съвежае раныне
і палі пазалотай блішчаць.
Пойдзэм, коніку, пойдзэм мы сяньня
сваю чорну палоску араць.

Ты напружыш сталёвыя сілы,
я-ж плуга ня пушчу з моцных рук; —
мы з табой баразёнкі ня змылім,
бо які-ж зь мяне быў-бы дзяцюк?

Ды паслухай мой дружа: ў нядзелю
раскашней зелянеціме гай —
будзем славіць маё мы вясельле!...
У суботу пякуць каравай...

Упляту ў тваю грыву багату
я чырвоную стужку як жар!
На ўздэчку дам кветку, як свату,
Каб з уцехі вяёла іржаў.

Павязеш ты к вянцу маладую,
а назад з вамі сяду ўжо я
і дзяўчыну сваю расцалую
ды за тое, што — жонка мая.

Шыю гібкую прыйдэцца стройна
і высока, як сокал, узыняць,
ды ляцець! — бо ўжо з хлебам і сольлю
нас бацькі будуть дома чакаць.

А за намі, прыбраныя ў зелень,
панаедуць другія вазы...
Разальеща гармонік вясельлем,
майм шчасьцем ў сяле задрыжыць.

МАЦІ

То ня яснага сонца праменъні —
гэта вочы матулі мае...
Цяжкі сум мой у радасьць заменяць,
ціхі жар, што з-пад сэрца ёй б'e.

Думаў боль ня міне да магілы,
ўсё-ж ён нейдзе ў невараць ўцёк;
быццам срога ніколі ня біла
маю гордую голаў жыцьцё!...

Быццам бедаў ня бачыў за многа,
ня сустрэўся з крыніцамі зла,
быццам йшоў ўсё той яснай дарогай,
па якой маці сьвятам вяла.

І шукаю навокал, дзе пуга,
вось, бы колісь малы пастушок...
Усё адкінуў — той жаль і нядугі, —
як жабрак свой дзіравы мяшок.

І пачуў я душой чалавека,
ўжо замёрзлай на сіверы ў лёд,
што дзіця я і маю апеку,
як калісці у пяць маіх *тод*.

Ды гарачае нешта па твары
нейдзе з сэрца майго пацякло...
Ад таго мо', што нейдзе пад старасьць
я пачуў, як калісці пякло.

Маю голаў ўжо сынег запарошыў...
Шмат пазнаў я ўсялякіх людзей,
Мне давалі гасціну і гроши —
але сэрца ня бачыў нідзе.

Вінаваты я быў, ці нявінны,
быў здаровы, ці хворы ляжаў,
ці калдобістай йшоў каляінай —
нікаму ня было мяне жаль!

Толькі тут зноў у зрубленай хаце,
дзе на прымастцы спаў пастушком,
асьвяціла душу маю маці
нейкім рожавым вечным агнём.

Не пайду больш у сівер-чужыну,
дзе ёсьць грошаў так многа, як сълёз!
Родных ніваў сваіх не пакіну,
роднай маці і хаты, дзе рос!

Падзялюся адным, на'т, гарэшкам,
каб і сам апынуўся ў бядзе,
за узорную ясную съежку,
па якой сэрца маці вядзе.

Усё, што ў съвеце здабыць удалось,
што даведаўся ў краі чужым —
ўсё аддам я пад гоман калосься,
той зямельцы, дзе сэрцам ажыў!

НІШТО ТАК НЯ МІЛА.

Нішто так ня міла, як хатні агонь,
што сэрца астылае грэе.

Нішто так няміла, як родны загон,
што сам калісь хлебам засеяў.

Нішто так няміла, як бацькавы кут,
як гул калаўроткаў у вечар;
як гоман вясёлы цапоў на таку,
як дзедава казка ля печы...

Нішто так няміла, як шнур нашых хат,
гасыцінныя нашы парогі,
і вербы, што сталі зялёныя ў рад
ля стрункай, далёкай дарогі.

ПЕСЬНЯ

Маці сына калыхала
у калысцы новай,
песнью ціхую пяяла,
быццам шум сасновы.

Ці то ветры навучылі
пяяць сумам скрытым,
як у полі гаманілі,
калыхалі жытам.

Ці то доля навучыла
сумна зацягаці,
ці то песнью з нотай мілай
адказала маці,

калі ў ноч, зімою, съюжай
дзіцца калыхала
і на кроснах белы кужаль
пяючы снавала;

калі тату нібараку
ў маскалі забралі,
а у полі вецер плакаў.
вербы сумавалі;

як дачушку аддавала
замуж, ды далёка,
сълёаи вышытым ўцірала
хвартухом шырокім.

Так снавалі песнью сумам,
тутой патыкалі,
ці жаночаю задумай,
ўсхваляванай дальюо.

НА НАЧЛЕЗЕ

Вецер хвалі ўперад гоне, веरбы гне,
ходзяць спутаныя коні ў тумане.
Буланыя мае коні
капытамі ціха звоняць
ў сэрца мне.

Доўга, доўга ноччу цуднай я ня спаў,—
аганёк па полі будны вандраваў...
Доўга песьня салаўіна
ня съціхала срэдзь галінаў,
сярод траў.

Доўга, доўга чуў дзяячы з вёсак съпей,
аж пакуль рагаты месяц не самлеў...
Пакуль хлопцы не паснулі,
агонь ветры не раздулі,
аж згарэў.

Ноч была як быццам казка сіняя...
Пакуль зоры не пагасылі, думаў я,
што, чым зоры праз галіны —
чараўней глядзіць дзяўчына,
ой, мая!...

Ходзяць коні, ходзяць ў раннім тумане..
Устануць хлопцы ды да хаты пажанем.
Вецер хвалі ўперад гоне,
яны роднай песьняй звоняць
ў сэрцы мне...

НАД ПРАЗОРАЙ КРЫНІЦАЙ

Над празорай крыніцай
на палі, на лугі,
ой, не шлі, маладзіца,
сваіх песняў тугі.
Яны стогнуць так глуха...
Сум звіў сэрца, як вуж...
Ці ліхая свякруха,
ці няветлівы муж?
А мо ён ды не любы,
а мо гэта не той,
што салодка галубіць
у буйны цветабой?
Знаю — доля не гладзіць!..
Усё ж тужыць перастань,
як юргіню ў прысадзе,
зломіць сівер твой стан.
Быццам колас падцяты,
бадылёк на вятры,
куст сарванае мяты —
адцвіцеш без пары.
Сініх слёзаў, што ўпалі,
щокую макавы цвет
ўжо не вылавіш з хваляў,
бо вада адплыве...
Над празорай крыніцай
не спускай жа касы,
не губляй, маладзіца,
беларускай красы.

1939

СПАТКАНЬНЕ

Калі тупат каня я пачую
і зазвоніць здалёк ужо стрэмя, —
сэрца шчасыцем ў грудзёх забушуе,
з хаты выйду, цябе я сустрэну.

Ды каханьнем, як яснай зарою,
напаю твае съмелыя вочы,
як з каня свайго, быстрай стралою,
ты на руکі, на грудзі, саскочыш.

Пацалунку тады мо' ня прыймеш,
цяжка голаў адкінеш на плечы, —
я расыцьвішай чырвонай юргінай
твае гордыя грудзі аквечу.

А як больш ня устанеш да бою
і на твар ляжа ціхасыць блядая, —
буду думаць: імгла над ракою,
ці палотны бяліць рассыцілаю.

Буду думаць; ня кроў гэта з раны :—
жменю пацерак нехта раскінуў;
буду думаць: румяніцца раныне,
ды усходзіць зара над Краінай.

Не скажу, што ты рана загінуў,
не пажалося людзям, ні Богу!
Для каханае нашай Радзімы
й найдарожшых ахвяр не замнога.

БЕЛАРУСКА

Калі цябе, мілы, Краіна пакліча
за родны змагацца парог,
то суму ня будзе ў мяне на ablічы,
ні страху ня. будзе ў грудзёх.

Дзявочае сэрца ў хвіліне так важнай
ніколі тады ня здрыгне,
а буду ня менш за цябе я адважнай,
каб сілы дадаці табе.

Ты пойдзеш у бой, а я плуг пакірую,
каня накармлю, напаю, —
і так абаронім, засеем, збудуем
Беларусь дарагую сваю.

НА СТРУНАХ ВЭЛТАВЫ

На струнах хваль іграе вецер
сымфоню ночы зорнае.
Над глыбінёю дуб разъвесіў
свой цень, бы крылыі ворана.

Ў сетку з ясных зор
прыбралася noch,
ў казачны ўбор,
залацісты дождж.

Брыльянтамі на дно апалі,
апалі зоры семенем.
Кальштуць іх на грыве хвалі,
а noch іх сыпле жменямі.

Нават не маглі-б
вочы распазнаць —
ці прад намі глыб,
ці нябёсаў гладзь.

Пад намі неба ўсхваляванае,
над намі неба зорнае,
сінь золатам размаляваная
і тут, і там узорная.

Верыць-бы кажны мог,
быццам стаўся цуд,
быццам неба тут
сьцелецца ля ног.

РАНІЦА

Раньне зывейнай аснована ўмглою,
такой лёгкай, як быццам-бы ўздох...
Крывічанка на'т зграбнай рукою
так палотнаў ня тчэ на красно!

На'т тым лёнам сваім залацістым
не патрапіць так лёгка снаваць,
як той вэлюм празора-імглісты,
што авеяў кругом сенажаць...

Ўстае сонца, румянае сонца,
твар ў вазёрнай памыла вадзе,
ды глядзіць, як дзяцюк, праз аконца,
сінявокі, разбуджаны дзень.

Раса сыплеца блескам на краскі,
зазывінелі на межах званкі;
ў вадказ словы дасыпелае ласкі
шле ім колас зяніста-стрункі.

Гэта раньне, румянае раньне!
Згорне вецер імглу на палёх,
блісьне сонца, як тое каханыне,
прытаіўшысь ў дзяячовых аchox!...

НЁМ НЕ

Гэй, Нёмне шырокі, як лён галубы,
мой дружа з гадоў тых дзяцінных!
Вясёлы ля берагу, срогі ў глыбі,
імклівы, ў бягу няупынны.

Праз срэбныя далі хвалюочых ніў
і зеленъ лугаў аксамітных
ты грудзі Краіне чароўна абліў
шырокаю стужкай блакітнай.

Калі блісьнеш хвалі сталёвай луской —
ў дзявочых, ў вясёлкавых мроях,
ты быццам-бы рыцар, бы казачны вой
ў зялезнай закованы зброй.

І часам, здаецца, вось ў воблакаў сінь,
над соснаў стрункіх верхавіны,
бы волат, бы верны зямлі нашай сын,
на помач устанеш Краіне.

Крывіч ты дастойны, ты волаце наш,
кальшааш народнае імя!
Ніякая недругаў нашых мана
нам сэрца твайго не адыме.

Калі-ж задуменнасьць агорне лугі
і змораны вецер спачыне —
люструешся стройны, прыгожы, даўгі,
як вочы дзявочыя сіні.

Начамі тужліва на неба глядзіш
ў сярэбраным блеску крыштальным,
а месяц прыходзіць к табе, маладзік,
куплацца ў запененых хвалях.

І сосны, і вольхі, і дуб к табе стаў.
на бераг круты і адлогі.
Бы ў люстры бярозаў кальшыцца сталъ,
б'е хваля аб белыя ногі.

Калі-ж спаўюць шыза цябе туманы,
бы пачасъсем бераг авеюць, —
народныя ціха калышыш ты сны,
ды вольныя думы лялеш.

Як дні бязупынна імклівы твой бег;
жыцьцё — твае звонкія хвалі.
Народнаю песняй калышам цябе,
як колісь дзяды калыхалі.

Гэй, Нёмне шырокі, як лён галубы!
Кроў сіняя любай Краіны!
Вясёлы ля берагу, срогі ў глыбі,
як вочы дзявочыя сіні!

РОДНАЯ МОВА

Мова родная, мова дзйдоў!
Іншай мовы мы сэрцам ня чуем.
Мілагучнасьцю любых нам слоў,
быццам музыкай душу чаруеш.

Мы за вокнамі дзень залаты,
нашых рэкаў пяяучыя хвалі,
роднай хаты съвятыя куты
ў гэтай мове раз першы назвалі.

Мова наша — буйны цьветабой!
Пralілася ў ёй першая радасць.
Словы матчыны сыпалісь ў ёй,
як лісточки з адцьвішага саду.

Любай песьняй старою гучыш,
з-над калыскі, з гадоў тых дзяцінных
салаўіным разылівам ў начы,
звонам хваляў прыткай ручайні.

З-пад вясковых прыветлівых стрэх
мілагучна зывіш ад съвітання;
бы дзявочы, рассыпчысты, сымех,
быццам першае ў сэрцы каханыне!

Ты — вясною аквечаны лут,
шум дубровы магутны, пяяучы;
непадайны сталёвы ланцуг,
што нам сэрцы крывіцкія лучыць!

Так балюча і гэтак даўно
стогне любы народ ў паняверцы;
ты адна толькі ясным прадном
нам снуешся праз нівы, праз сэрцы.

Съвяты прадзедаў ты нам адказ,
якім слайна ў харомах гудзела!
Ты, як неба, як сонца, для нас —
быццам наквецьцю сад заінелы.

Мова родная, мова дзядоў!
Іншай мовы мы сэрцам ня чуем.
Мілагучнасьцю любых нам слоў,
быччам музыкай душу чаруеш.

www.kamunikat.org

НАД РЭЧКАЮ

Сонца ў чырвані акунулася,
Міхась коні вёў паіць вуліцай.

Неба полымем загарэлася,
рака золатам зіхацелася.

Цені з хвалямі абыймаліся,
бераг вольхамі кучараўвіўся.

Воду конікі пілі чыстую,
хвалі беглі ў даль серабрыстыя,

плылі з думкамі дзяцюковымі...
Коні стукалі, ды падковамі.

Пілі конікі, напіваліся,
вочы хлопчавы нейдзе рваліся.

Луг расой съяціў, званіў краскамі,
зънекуль вечар плыў ціхай казкаю.

Вадой пырхалі коні сівыя,
павяваў буйной веер грываю.

Ды як лук круты шыі выгнулі
і пайшлі, пайшлі травой-выганам.

Хвалі ўсё плылі серабраныя,
зълітыя месяцам, ветрам гнаныя.

А Міхась стаяў, аб усім забыў,
толькі думкамі ды з вадою плыў.

У грудзёх жывей сэрца білася,
туга моцная прабудзілася

па дзяячых мо', вачох-зораньках,
ды па бровах, як крыльлі ворана.

Мо' па косах, што съвежай рутаю

пераплецены, сэрца спуталі.

Ды плылі, плылі думкі стужкаю,
мо' надоляю беларускаю.

НЯ ВЕРУ

Ня веру, ня веру, каб ў сыцюжы замерала,
што цудна вясной расьцьвіло,
ня веру, ня веру, каб колісь замерла,
што песьняю толькі жыло.

Што вецер крылаты у небе сасватаў,
калі зацьвіталі сады,
ды зоры у далі вясельле спраўлялі,
аж месяц упіўся бляды.

Ня веру, ня веру, каб днём жыцьця шэрым,
камусь заламалась крыло,
ня веру, ня веру, каб згасла, замерла,
што песьняю толькі жыло.

НЕХТА НОЧЧУ

Нехта ноччу цёмнаю
ў съцежку паднябесную
гвоздзі залацістыя —
зоры шчодра ўбіў.

Хтосьці шпарка едуchy
ў ноч падкову месяца
на шляху няведамым
сярод зор згубіў.

Чый быў конь нястрыманы,
золатам падкованы?
Хто дарогу цёмную
ў небе палюбіў?

Ці хтось зь ясным месяцам
залатой падковаю,
сэрца паміж зорамі
часам ня згубіў?...

ЗАЛАЦІСТА ЎСЬМЯХАЮЦЦА ДАЛІ

Залаціста ўсьмяхаюцца далі,
сонца іскрыцца, быццам пажар;
клён навешаў на грудзі мэдаляў,
як заслужаны ў боі ваяр.

Нехта ўзорную хусту ускінуй
на бярозку, як белы той дух;
над вадой сінявокай каліна
запяла вышываны хвартух.

З ясных лісыцяў дыван на даліне,
вось-бы краска ля краскі расьце;
гэткі толькі раскіне дзяўчына
калі мільых чакае гасьцей.

Бы агонь сярод сумнага поля,
быццам сонца на шэрай страсе,
бы спакіў той хімэрнае долі, —
дагарае так восень ў красе.

СЫПЛЕЦЦА ЛІСЬЦЕ

Сыплецца лісьце ў парках асумелых
і гарыць як золата, быццам медзь ці жар.
Сонца гладзіць съцежкі косамі нясьмела
поглядам астыўшым з-за алавянных хмар.

Кляны маляваныя вецер абтрасае
ды кальша лісьце, нейдзе ўдаль нясе,
бы ужо забытым даўно ў садзе маем
сънегу цъветам бельм сыпаў па расе.

Жураўлі-жа клінам ўбліся у неба
і вісяць на хмарах тонкім ланцужком.
Быццам нехта съпнуў пацеркі на зрэб'е,
ці разьвесіў пэрлы чорныя кругом.

Плывуць за лес хмары съпененая лётам,
нізка ападаюць волавам цяжкім.
Вецер-жа чырвонай съцеле пазалотай,
песьню суму лісьцем шалясыціць сухім.

ЧУЖЫНА

Вопратку з дрэваў вецер ужо скінуў
і подзьмухам гнуткім, як быццам смыком,
ударыў па струнах бязылістных галінаў
восені сумным разжаленым днём.

Так часта ў чужым ды няветлівым краі,
аб ціхія сэрцы бяздомных людзей,
сумней, як той вецер аб дрэвы, зайграе,
злая доля ударыць, зазвоніць сумней.

Ды ўспомняцца родныя межы загоны,
свая хата, а вокал чакае сям'я, —
гарачыя сълёзы балюча зазвоняць,
сум беднае сэрца саўе, як зъмяя.

Як быццам-бы сэрцам нявінныя дзеци
за маткаю тужаць сваей дарагой,
так на шырокім, заблытаным съвеце,
толькі Край наймілейшы нам свой.

ЗІМОЮ

Цёпла, міла каля печы —
дровы дзед прывёз.
За акном зімовы вечар
і трашчыць мароз.

У зайнелы белы вэлюм
ўбралася зіма;
а у сэрцы зъледзянемым
літасыці няма.

Ні агонь тых зораў ў небе,
ані той капитан
на пляchoх з старога зрэб'я,
не сагрэюць там.

Толькі вецер сънегам сее,
злы мароз трашчыць;
і тужлівая завея
жаліцца ў начы.

Толькі сэрца шчыміць съцюжай..
Занясло парог.
Нехта белы, сънежны кужаль
съцеле па палёх.

Часам звончык адазьвецца
сам сярод палёў,
то вясёла рассъмяецца,
то замоўкне йзноў.

Мо' ўжо трапіў падарожны
нейдзе ў цёплы кут?
А мо' гэта ў бездарожжы
сані водзе блуд?

І заместа да сялібаў,
на прабіты сълед,
сані штось па зъмёрзлай скібе
цягне нейдзе ў съвет.

Съятло міргае у далі...
Хатні аганёк?...
Можа йзноў мана якая?
Можа люты воўк?

Сыпнуў вецер сънег з прыполну,
ўзыняўся йзноў круціць.
Дакучает страшны холад...
Съледу не знайсыці...

Дзе-ж агонь ты, дзе ля печы
ветлівы папас?
Дзе-ж вы, брацыці, што сардэчна
ў ноч чакалі нас?

Дзе-ж ты родная хаціна
з роднаю сям'ёй?
Абагрэй блуднога сына
съюжнаю парой...

МЕСЦА

Крыеца дзень за дамы, за бэтоны,
па вуліцах зрадліва цені паўзуць,
згінающца, ломяцца п'янныя сонна,
за хмарнае ночы сумнейшыя цьму.

Месец ня выйшаў з палацаў туманных,
на пасад свой узорны таёмана ня сеў,
таму так на вуліцах сумна заспаных
пад хворага ветру хвалышывы напеў.

Душа, як той птах, нейдзе ў даль адлятае,
крыльямі ўсё б'ецца аб съцены дамоў,
крылавіць, бясьсильна назад ападае,
каб выляцець заўтра на спробу ізноў.

Неба — як быццам той твар пачарнелы,
работніка з фабрыкі шэры каптан, —
цеменюно сыпне на сънег колісь белы,
пакуль яшчэ горад яго не стаптай.

А дзесьці на родных бязъмежных прасторах
сънег пышны бялейшай пасыцельлю ляжыць,
а венер бы роднаю мовай гавора
калышачы ў полі ціхія крыжы.

Сыліской каляінай іскрыцца дарога,
у сярэбраным інею вербы стаяць,
ды зорак на небе здаецца так многа,
а ўсе яны радасна так мігацца.

І цесны, як клетка птушыная, горад,
а сэрца лапоча бы крыльямі птах, —
ўсё рвецца туды, да радзімых прастораў,
дзе іскрыцца ў зорах заснежаны шлях.

ВЯСНА

Трэсьне лёд пад напорам вады,
раскаваныя рэкі, крыніцы
зашумяць, быццам съмех малады,
што ня можа, ня хоча спыніцца.

Птах ўзъяціць на спатканыне вясны,
размахнешца ў блакіце крыламі,
ўскружыць голаву запах сасны,
быццам хмель яе кружыць часамі.

Сонца сыпне касулькі шчырэй,
вецер вып'е ваду з каляінаў,
разаўе іца съцяг доўгі гусей —
съцяг вясны маладой над Краінай!

Зашумяць на гарэ ручайкі
бы бурлівае сэрца паэты,
праб'юць панцыр зімовы пучкі,
стрэльнуць лісьцямі, казачнымі цвётамі.

О, вясьняны, нястрыманы бег!
Сонца люба, ласкава так грэе...
Столькі сілы жывой у табе,
столькі ясных, узорных надзеяў!

МІНУЛЫЯ ДНІ

Адцьвілі белай яблыні цьветам,
як начлежныя згасьлі агні,
адзьвінелі, як колас той летам,
залатыя над Нёманам дні.

Калі з прасыніцы ніткай льняною
жыцьцё доля снавала ясьней,
а пад зорнаю неба красою
мучыў сэрца ў начы салавей.

Або казкамі вечар цудоўны
маніў зорамі душу вясной,
ці дзяявочае сэрца напоўніў
аж па бераг нязнанай гутой.

Ласкай матчынай сонейка грэла,
думкі вецер пяюн разъвязаў,
калі дзеўку-чаромуху ў белым
з пышным клёнам у полі вянчаў.

Адцьвілі, адцьвілі, празьвінелі,
як начлежныя згасьлі агні,
недапрадзенай ніткай кудзелі,
залатыя над Нёманам дні.

МОЙ РОДНЫ КУТ

Мой родны кут,
мой ціхі дом,
дзе ў гольле дрэў,
аб съцены ніў,
пад сумны съпей
буйным крылом
паўночны вецер
звонка біў.

Мой родны кут, —
на твой ўспамін
бушуе кроў,
а ў сэрцы гар,
а ў сэрцы боль,
бо зь ніў, з далін
урок мяне
туманны чар.

І ў ясны дзень,
і ўnoch бяз зор
душа, як птах,
пад гоман дум
ляціць на шлях,
дзе песняй бор
кальша долі
нашай сум.

Мой родны кут,
цьвяцісты луг, —
пад шумы вольх
прыдзе ў начы,
як ціхі ўздох,
мой вэрны дух
на вечны сон
к табе спачыць.

Пад ветру шум,
Пад буры кроз,
пад гоман хат,
хто сэрцам жыў,

ў вясьняны чад
хто ў полі рос,
той не пакіне
родных ніў.

www.kamunikat.org

* * *

Воля — не тое, што руки развязуць,
зменяць на большую клетку малую.

Воля — не тое, што
«вольны ты» — скажуць.

Воля — то воля, якую адчую.

1940

БЫЛО СЬЯТА

Было съята, нядзеля,
ясна зоры гарэлі,
пахла мятаяу,
дзе пад хатаю
хлопец з дзеўкай сядзелі.

Нешта груша шумела,
нешта сэрца нясьмела
аб каханыні тым
верным, маладым,
сказаць дзеўцы хацела.

Дзе-ж той съмех дзяцюковы?
Пагубляў быццам словы...
Зоры з месяцам
цалаваліся-ж
на'т ня знаючы мовы...

Паказалі паперу —
пайшоў хлопец ў жаўнеры...
Неўгамоннае
сэрца плакала,
бо хто-ж дзеўчыне верыць?

Было съята, нядзеля,
вокал стрэлы гудзелі...
Лёг міленькі
пад калінаю,
на зялёной пасыцелі...

Было съята, нядзеля,
ў небе зоры ірдзелі...
Ой, пыталася
дзеўка ў начанькі,
калі будзе вясельле?...

Многа нітак спрадзецца,
вёснаў шмат разаўецца, -
ўсё-ж чакаціме
дружка мілага
дзеўкі вернае сэрца.

ДУМЫ

Пра Цябе гэтак знаю нямнога,
на'т ня знаю, які маеш твар;
йдзеш далёкай, таёнтай дарогай,
як той месяц срэдзь ўзводненых хмар.

Што Ты з крозамі будзеш маймі —
для мяне гэта ўжо ня сумлеў
з тэй пары, як прыгожае імя
раз мне вецер ў начы прашумеў.

Места будняў съятога спакою —
мае думкі згараюць... Іх дым
снуе нейдзе ў далі за Табою,
як за месячным блескам блядым.

Пра Цябе так нямнога я знаю, —
толькі тое, што сэрца і чын,
каб здабыць пасма зорай для Краю,
Ты ў вялікую цэласць злучыў.

І ня жаль Табе шэрых далінаў,
так як мне іх ніколі ня жаль,
куй, — хай доля Радзімай Краіны
стане ясная, быццам крыштал!

ТАМ ТОЛЬКІ

Там толькі хочацца, хочацца жыщь,
дзе родныя, сумныя далі,
дзе поле узорнай раўнінай ляжыщь,
кальшацца жытняю хваляй.

Дзе Нёман дастойны шырока плыве,
дзе пушчы шумяць аб мінульым,
а ў замках, курганах лягenda жъгое
і песня дзядоў не заснула.

Дзе нашы дзяўчата — юргіні ў саду,
расыцьвіўшыя кветкі у маі,
ізь песнямі лён залацісты прадуць,
узорамі бель патыкаюць.

Дзе цягнуцца вежы сьвятыняў ў гару,
крыжамі ўпіраюцца ў неба,
а моцныя руکі папары аруць,
каб нівы пакрыліся хлебам.

* * *

Уздымам сэрц нашых шуміць Белавежа,
як дні нашых сёлаў, так Нёман плыве...
Уроду палеткаў тнуць поясам межы,
адвечныя сосны гудуць ў бараве.

Там нашыя песыні, там наша багацыце,
там жытніе мора, магілы дзядоў,
і родныя хаты, і людзі, як брацы, і
і казкі, і слава мінулых часоў.

Крывіч там стагодзьдзі загон свой старожа,
а звычаі, мова жывуць з году ў год...
Там Край, быццам казка старая, прыгожы,
удалы і верны Краіне народ.

Нічога, што позна у съвет мы выходзім,
нічога, што ўчора пакінулі плут, —
нам крыўду стагодзьдзяў ліхіх нагародзіць
гаражым уздымам акрылены дух.

Калі для нас волі жаданай съвітаньне
цудоўнаю блісъне над краем зарой, —
ад Угры па Буг мы спаткаць яго ўстанем
ўсёй дружнай, вялікай, Крывіцкай Сям'ёй.

ВЕЦЕР ВЕРБАЮ КАЛЫША

Вечер вербаю калыша,
косы заплятае...
Чаму дзейка з хаты вышла
і каго чакае?

Косы доўгія уюцца
па плячох, па кволых;
думкі сумныя снуюцца
ночкай невясёлай.

Нейк ня цеша кудзелячка,
ні песня дзявоцка,
а як прыйдзе нядзелячка —
заплаканы вочки.

Вось у зоранькі пытае,
што блішчыць высока:
„Скажы, скажы, ты ня той мне,
дзе мой мілы сокал?

Павялі яго жаўнерам
да чужой краіны,
але я ніяк ня вёру,
каб у полі згінуў."

„Ты ня плач, ня плач галубка",
зоранька гавора, —
„Пацалуюць твае губкі
залатыя зоры.

Пацалуе твае вочки
стройны, ясны месяц,
калі зноў ты сумнай ночкай
галованьку зъвесіш.

Бо твой мілы у палоне
зорачак нас просіць:
пацалуйце зоркі сёныя
губкі маёй Зосі.

Яшчэ месячыка просіць:
месячыку, браце, —
засьвяці у вочкі Зосі,
калі ляжа спаці,

і скажы, што я кахаю,
і як я ёй верны,
і што хутка мо' да Краю
доля зноў нас верне.

Сылёзы сам тады сцалую,
засьмяюцца вочки,
макам цудным размалою
дарагія шчочки..."

Вечер вербаю калыша,
шуміць, абыймае...
А далоў ізъ сіняй вышы
зоры ападаюць...

ХАЧУ БАЧЫЦЬ

Я ня гнуткія, пышныя пальмы
із разынтым ўгары парасонам,
і ня мора ўсхвалёвана жалем,—
хачу родныя бачыць загоны.

Ды ня прэрыяў дальних прасторы
і ня стады дзікіх антылён пай —
хачу бачыць як полымя збраў
Нёман ў хвалях начамі гіатопіць.

Хачу бачыць шырокія дзічкі,
што парог маёй хаты старожаць,
рассъмяянае вёскі ablічча,
дываны залацістыя збожжа.

Ды вачамі і сэрцам на нівах
паплысыці нейдзе з ветрам крылатым
і забыцца аб днёх нешчасльвых
на парозе радзімае хаты.

КРАЮ МОЙ

Краю мой родны, краю мой мілы,
цудны, узорны, ад ніў залаты,
хто цябе ўквеціў пушыстай калінай,
краскамі, лесам засеяў густым?

Пушчы, палеткі, лугі, сенажаці,
быстрыя рэкі, прасторы азёр, —
нехта рассыпаў вялікім багацыцем
вечныя скарбы ў цудоўны узор.

Калі табе золатам сонца разылітым
магутныя грудзі асыпле кругом,
а неба атуліць туманам-блакітам,
быццам-бы анял празорым крылом,

і вечер бяроз тваіх косы даўгія
расчэша, рассыпле па белых камлёх,
а грушы красуні страсе сънегавыя,
цьвет белы пасе на зелень палёў,

а буйныя травы нагне, то падыме,
зазвоніць аб лісьце задуманых дрэў,
акордамі ўдарыць, як май, маладымі,
пад Нёмна вясною бурлівы напеў, —

дык радасцю, шчасцем, душа замірае
і хочацца сэрцам, рукамі абняць,
свой край наймілейшы, аквечаны маєм,
дзе краскі, дзе Нёману хвалі зывіяць.

Дзе птушка у неба высокім палётам
маніць да сонца ў блакіты з сабой,
узыходзіць, мацнее з сялянскага поту
зярнё, вырастает ў калосьсе вясной.

Краю мой родны, краю мой мілы,
калыска дум раныніх, вясёлкавых дзён,
краю дзядоўскіх курганных магілаў, —
ты сэрцу так мілы, як міла жыцьцё.

Сыніца ты будзеш, ўсё клікаць з чужыны,
маніць ў свае сёлы, да хаты старой,
пахучым палеткам буйной канюшыны,
дзявочаю песняй спавітай тугой.

Чало плуг жыцьца можа ў боразны зрэжа,
мо' голаву іней пакрые гадоў, —
у сэрцы-ж ня зъянуць зялёныя межы,
туга не аслабне да родных кутоў.

НА ЧУЖЫНЕ

Як бы добра ня жылося
недзе на чужыне —
будзе ўсё ж шумець калосьсем
ў сэрцы Край наш сіні.

Будзе съніцца ранынім сонцам,
што ўстасе з пасыцелі,
і на рэчках па старонцы
туманы кудзеліць.

Будзе пахнучь, як пакосы
скошаныя ўчора,
што блішчаць у раныніх росах
вытканым узорам.

Рэчак стужкай мігатлівай,
родным пабярэжжам,
васількамі нашых ніваў,
чабаром на межах.

Будзе клікаць, зваць начамі
песьняў адгалосам,
што гуляюць ды зь вятрамі
па даўгіх палосках.

Што сумуюць, ды за гымі,
хто ў далі ад Краю
успамінам аб Радзіме
сэрца пацяшае.

Будзе клікаць лес шумлівы,
стройныя паляны,
ды затужыць сіратліва
вецер на кургане.

Сэрцам матчыным Краіна,
серабраным жытам,
будзе зваць начамі сына
чарай недапітай...

ЛЯТУЦЬ ГУСІ

Лятуць гусі, лятуць шнурам,
бы вясъняны съцяг,
праз туманы хмарай бурых,
ў непагоду, праз віхуру,
дзе радзімы шлях.

Лятуць гусі, лятуць дружна,
вернай грамадой,
па тым Краю сэрцам тужаць,
дзе дзяўчата белы кужаль
съцеляць над ракой.

Сіні шлях ачыма мераць,
рэжаць сталълю крыл,
і глыбока, цвёрда вёраць,
што убачыць родны бераг
стане, стане сіл.

Лятуць гусі ў Край Радзімы
бы вясна ляціцы!
Ўжо забыліся пра зіму —
будуць днямі маладымі
сабе гнёзды віць.

Панад Нёмана шляхам водным
вольна пралятаць,
у палёх, лясох свабодных
свае дзеци ў Краю Родным
будуць гадаваць.

МАЙМУ СЫНОЧКУ

Павяду цябе, мілы мой сыну,
ў стары казачны край Крывічоў,
там дзе шырака Нёман раскінуў
стужку сінюю серад палёў.

Там, дзе пушчы кальштуцца важна
ўсё чубамі дубоў векавых,
а курганы пасталі на стражы
нашай славы ў туманах сівых.

Між палеткаў ўсхватёваных жытам
сёлы ў зелені тонуць вясной;
вокал людзі жывуць працавітай,
як адною, вялікай сям'ёй.

Дзе па гонях узорных нядзеляй
раскальштуцца з вежаў званы
і вясёлае сонца рассыцеле
залатыя ў палёх дываны.

Ды касулямі цудна пагладзіць
каляровыя хусткі дзяд'чат,
што як стройныя малъвы ў прысадзе
палымнеюць на межах, блішчаць.

Павяду цябе, дзе ты радзіўся,
дзе свой першы убачыў дзянёк,
калі восенію Край залаціўся,
праляталі дзесь гусі здалёк.

Помню — плакалі вербы у полі,
ліст чырвоны дарогі усладу,
а Край мілы начамі ў няволі
глуха з ветрам асенням стагнаў.

Нашай мовай, як злом пагарджалі,
ды Краінау нашай старой,
і съціскалася сэрца ад жалю,
што расьцеш у няволі ліхой.

Але з ветрамі воля гуляе,
шмат разносіць на крыльях надзей,
і таксама для нашага ІСраю
прыйдзе ясны, разіскраны дзень.

А тады павяду цябе, сыну,
ў родны Край на курганы дзядоў,
там дзе шырака Нёман раскінуў
стужку сінюю серад палёў.

СЫПЛЮЦЦА СЫЛЁЗЫ

Сыплюцца сылёзы з бялявай бярозы,
вецер тужліва гучыць.

Цёмныя хмары ўсё бураю грозяць,
бурай страшною ў начы.

Ой, ня стрымае ліхой навальніцы
стрункі дзявочы камель!

Можа, як вогнены вуж, бліскавіца
спаліць прыгожую бель.

Можа наклоніць віхор іх бязылітасна
быццам на хвалі трысьцё,
й доўтімі косамі, кволымі лісьцямі,
пыл на шляху замяце.

Можа удара нястрымана крыльямі,
нізка на землю сагне,
аж трэснуць, як сэрца часамі няслынае,
як крануты струны мацней.

Звоняць празорыя сылёзы бярозаў
у ветры, што жalem гучыць.
Цёмныя хмары ўсё бураю грозяць,
бурай страшною ў начы.

ЗОРКА

Зорка мая, зоранька,
для каго ў гары
ноччу ты узорнаю
ясьненъка гарыш?

Ці для маці сумнае,
што пад ціхі ўздох
цяжка думку думае
аб сваіх сынох?

Ці для падарожнага
льеш ты ясны съвет,
што змыліў з дарожанькі,
загубіўшы сълед?

Засьвяці мне, зоранька,
засьвяці ясьней,
хай сынок мой скоранька
на руках засыне!

Хатка наша бедная,
сумна ля акна, —
долю нашу ведаеш,
зоранька, да дна.

Тата съпіць пад горкаю —
думаў аб вясыне...
Ты-ж хоць сыну, зоранька,
засьвяці ясьней!

ЯК ХМАРНЫ ДЗЕНЬ

Як хмарны дзень — так маё сэрца сёньня.
Дождж з непагодных сыплеца ачэй...
Гэта таму, што Край мой любы стогне,
кроў ў воды Нёмну жыламі цячэ.

Не счырванела зорана каліна,
ня мак цьвіце, а Край наш, Край, ў вагні!
бы съцеле сонца ярым кармазынам
заходзячы за грыву съпелых ніў.

Уціш мяне, што гэта не пажары,
што не сяло, ня лес стары гарыцы!
Наш Край злажыў даволі ўжо ахвяраў,
каб выпешчанай ўбачыць съвет зары!...

ВЫШЫЛА ВОСЕНЬ

Вышыла восень, вышыла ўзорам,
золатам, чырванью, на'т янтаром,
коліс зялёныя дрэваў уборы,
рассыпалісь гусі ў паднеб'і шнуром.

Няма ўжо палудняў мядовае съпекі,
ня коціца звонка рагочучы гром,
вясьняныя буры заціхлі далёка, —
у золаце сумна ўсё вяне кругом!

Ня плач, каб разьбіла на'т сэрца і грудзі,
яно ня прыкліча зараныя вясны —
у сухой пазалоце жыцьця ўжо ня збудзіць
шапочучы вецер ў разлогах лясных...

Ня плач! Сум туманны, асеньні быць мусіць, —
няхай крылун-сэрца табе не баліць,
вось заўтра ўжо воблакаў шэрыя гусі
пасыплюць сънег-пер'і на грудзі зямлі.

Калісь герой-сонца адвойстрыць праменныі
і стане з марозам траскучым у бой.
Крышталльнага лёду цвярдыя каменьні
сплывуць невясёла мутною водой.

Жыцьцё адазьецца з-пад белай пасьцелі
марозную зіму парве бураном.
Заместа тужлівай, суворай мяцелі —
пакоціца звонкай надзеяю гром.

Ня плач, калі восень ўдавою заводзіць,
Зіма калі рэкі марозіць да дна! — ^
Суровасьць дзён шэрых прыдзе нагародзіць
наперадзе з сонцам-героям вясна!

ПАКІНЬ, ПАКІНЬ ВЕЦЕР

Пакінь, пакінь, вецер, сумна абтрасаці
калярова лісьце з маляваных дрэў,
ды нясыці на крыльях золата-багацьце,
каб пад сумны ў полі разаслаць напеў.

Ці табе няшкода вопратак узорных,
ці табе няшкода залатой красы,
што шуміць, шапоча, бывцам на разорах
гаманіі съпейна летам каласы.

Ці табе няшкода тонкім павуцінем
бадылі сухія серабром снаваць,
жураўлёў крылатых, ў даль што адляцелі,
на ліхой чужыне сэрцам сумаваць?

Ой, ня жалься, вецер, не съялі тутою,
бачыш — пасумнелі родныя палі,
пагублялі дрэвы ліскце над ракою,
адлятаюць, тужаць сэрцам жураўлі.

НА ШАЎКОВЫХ ЛУГОХ

На шаўковых лугох дзесь заместа мяне,
косіць бура атаву, ліхая.

Гэты вецер, што вольхі шумлівяя гне,
нейдзе сумна яе заграбае...

Некляпаная дзесь заржавела каса,
непагораны тужаць папары;
быццам пояс слуцкі, так цвіла паласа,
снянья-ж вецер на ёй гаспадарыць.

Так далёка ад ніў сам адзін тут стаю,
дзень за вокнамі мрэ, дагарае.
У вёсцы, быццам сястра, дзічка хату маю
нейдзе голълем сваім абыймае.

Каб я тое хоць знаў, што часамі ў садок,
ў нерассвечаны шэрыя вокны,
пад тужлівы ўспамін, пад няўстрыманы ўздох,
кіне сумная дзеўчына вокам...

Быццам смоўж дні ў чужыне ляніва паўзуць,
туга ў сэрцы нейк коле, як голкі...
Калі колісь да ніў сэрца йзноў занясу —
застануцца ў ім сугаркі толькі.

НЯ СУНИМЕ

Ня суніме мне вечар асеныні
сэрца ветраў разжаляных хорам,
не пакрэпяць то-ж яркай надзейай
і высока-халодныя зоры.

Не разъясняць душы успаміны
агнёў сумным днём дагарэўшых,
ані днямі асенынімі, сінімі
край няродны мяне не пацешыць,

так як вербы над роднаю рэчкай,
цуднай зелені буйныя хвалі,
або вецер у полі сустрэчаны,
сосны шумам сваім пацяшалі.

Сянняня-ж лісьцем сарваным ізь дзерава
ад ніў доля далей ўсё-адносіць,
усё гоніць загонамі шэрымі
чужым краем ў пла��учую восень.

НЕЙК СУМНА

Нейк сумна дождж асеныні звоніць
аб сэрца шротам алавяным,
ды зь ветрам дужающца клёны
і кружыць блудна ліст сарваны.

І сумна дзень асеныні плача,
ды жаласна на небасхіле
нейк хмары торбаю жабрачай,
як ворана, павіслі крыльлі.

Кудлатай, ўзвіхранай кудзеляй,
жышцём абманутым, суровым,
апалі неяк безнадэйна
на душу стадам гругановым.

ВЯСНА

Калыхала маці сына, каб заснуў,
і пияла песыні, песыні пра вясну...
Будзе сын вялікі, будзе ён расыці,
будуць яму вёсны траўнямі цьвісьці.
Пойдзে ён дарогаю, цьветам па луху,
будзе яму шчасыце слаціся ля ног...
Расыці, сыну, хутка маці дум шляхом —
выляціш да зораў, выляціш арлом!

Спадабаў той хлопец дзэўчыну-красу,
гаварыл разам ціха пра вясну...
— Калі рожа сіня зацьвіце ў саду —
да цябе, дзяўчына, ў сваты. я прыду...
Калі кране сэрца песня салаўя —
будзеш ты, дзяўчына, будзеш ўжо мая!

Белым, белым, цьветам груша зацьвіла...
салавей шчабечча ў гаі ля сяла...
Ня жджы сына, маці, — на блакітны мох
ён ў зялёным лесе ля сасонкі лёг!...
Ня шыкуй палотнаў, дзеўка, не прадзі —
глянь, які гаротны месяц-маладзік!
У зялёным лесе, на капцох ваяк
чырваныню крыававай расыцьвітае мак...
І скрыпіць, чамусыці, жаліцца сасна,
а навокал краскі, а кругом вясна...

КНЯЗЬ УСЯСЛАЎ ЧАРАДЗЕЙ

Серп-месяц на небе між хмараў брыдзе
средзь семені зор адзінокі;
вось, быщам гуляе шчупак па вадзе,
ныраючы ў хвалях глыбокіх.

Арол гэтак ўзьбіўшысь пад воблакаў сінь,
магутны сваёй адзінотай,
аб шэрай нізіне забудзе зусім,
паднебным упіўшыся лётам.

У кіеўскім замку Усяслаў Чарадзей
змагаецца з духам бурлівым
і ўздох гладзінёю калыша грудзей,
бы вецер дасыпелаю нівай.

Ен думаў ня можа цяжкіх ўтаманіць,
тугі сваёй ўцешыць па краю;
і гордае князева сэрца баліць,
ды сон ад вачэй адлятае.

Зъ вязыніцы сумнай на княжы пасад
яго ўвесь Кіеў паклікаў --
ён, ўсё-ж, з панаваньня ні з волі ня рад —
ня хоча тэй чэсыці вялікай.

Мілейшыя сэрцу парогі свае,
пасад свой і тыя дружыны,
зъ якімі хадзіў у цяжкія бai,
баронячы межаў Айчыны.

Мілейшы той Полацкі край дарагі
і пушчы з пахучай жывіцай...
Нядайна Нямігі ціхой берагі
крывёю зылісія крывіцкай.

Там мужных ваяраў ляжаць чалясы —
хто-ж гоіць крывіцкія раны,
тады, калі князь, першы Полацку сын,
чужацкія носіць кайданы?

І хоць над Нямігу склака груганоў
няраз ўжо зъялялася ў госьці —
ўсё-ж князева сэрца начамі дамоў
ўсё клічуць байцоў сваіх косьці.

Ужо цемень радзее, ўжо зоры ўцяклі
і зынік бляды месяц за імі —
князь ўсё яшчэ чуезямлі свае кліч,
ды з думамі б'еца цяжкімі.

Ён чуе, як рвецца Дзьвіна ў берагох,
бароў сваіх гоман адвечны,
ен чуе, як ў полацкіх гордых мурох
шуміць ўсхваляванае веча.

Цьвіце ужо неба, як тыя ляны,
і дзень ўжо над Кіевам сіні -
князь слухае сэрцам — б'юць, звоняць званы
у полацкай роднай съятыні.

Нядарам казалі, што князь-чарадзей...
Хто-ж, духам прабіўшы прасторы,
у Кіеве чуў-бы, як звон свой гудзе,
хто-б знаў, што ён сэрцу гавора?

Вялікае сэрца мець трэба ў грудзёх
і духа магутнай чары,
каб чуць, як у полацкіх гордых мурох
у звон съятой Зофіі ўдараць.

Агнём пальмяным трэ' край свой кахаць,
трэ' вырасыці зь ніваў, загонаў,
каб славу, багацьце, ўсё кінуць, аддаць,
за кліч свайго роднага звону...

* * *

Сэрца, зямля мая, ніва ўраджайная,
збожжа палеткі, істужкі дарог,
неба цвітучае, радасць вянчальная,
скарбам схаваная і ў буйных лясох.

Войнамі спалена, недругам знішчана,
рукі заломіш, праводзіш «гасцей»
і зноў ўздымаешся над папялішчамі
й далей загон твой на славу цвіце.

Вечна пакутная, вечна гаротная,
сцятая — зноў адрастаеш з камля,
вечна жывучая і несмяротная
ты, беларуская наша Зямля!!

1942

ДУМЫ МАЕ, ДУМЫ

Думы мае, думы, раненая крыльлі!
Вырасылі ў няволі вы пад стогн братоў...
Путы вам цвярдыя ўзылёту баранілі,
не давалі зыліцца зь песьняй курганоў...

Шум дуброў крывицкіх вас паіў надзеяй,
гартавала сэрца цвёрдая зіма;
срэбрнакрылы Нёман на грудзёх лялеяў,
расплюяны вецер ў неба падымаў...

Думы мае, думы, калыхаў вас сівер,
гадаваў вас смольны, пачарнелы зруб;
рваліся вы ў неба агнялётным ўзрывам,
каб пад нашы стрэхі прыманіць зару!

Думы мае, думы! Шапацеў вам вечар,
бэзавы галіны клікалі акном;
пад мільёнам зорай, мігатлівых съвечак,
старажыў вам месяц неспакойны сон.

Вас вітала сонца залатых палудняў,
каласы цяжкія цалавалі ў твар;
вы-ж плылі, ляцелі за агнём тым блудным,
каб яго разьдзымухаць ў несъмяротны жар!..

Калі стройны травень зелянеў на полі,
кучаравіў дрэвы, малываў сады, —
места сноў дзявочых, лепш з курганаў волю
разбудзіць хацелі віхрам маладым!

Калі восенъ лісьце ясна залаціла,
жураўлі вам слалі воклікі з гары —*•
вы на съвежых сумна плакалі маплах,
што насыпаў ў краі вораг без пары.

Вам пяялі ў ночы стрункія бярозы
аб руках адважных, скучых ланцугом;
гэты сівер крыльлі вам няраз марозіў,
што застыў бяз жалю за вузкім акном.

Думы мае, думы, раненые крылья!
Вырасълі вы ў путах, там пад стогн братоў...
Не мая віна ў тым, што калі вас вылью —
ля каліны белай чырванее кроў.

ГЭЙ З-ПАД РУК

Гэй з-пад рук тых, з-пад дзявочых, ды з-пад церніцаў,
восень сыплецца на землю церняцьцю,

ў даль шляхамі цягнецца гусінымі,
дагарае па садох юргінямі,

Разъвіталісь, замахалі птушкі крыльямі...
Туманы разъвесіў вецер вокал мілямі,

З-пад кудзеляў, ніткай шэрай аж да раніцы,
доўга вечар, доўга ночка ў восень цягнецца.

Аб былым таёмным, страшным, аб няведамым,
доўга, доўга ня сыціха казкай дзедавай.

Плача вецер неўгамонны дзесь за вокнамі —
дзе падзецца чалавеку адзінокаму,

што ня мае долі, шчасця, нават іскрачки,
што ня мае ў цэлым съвеце сэрца блізкага?...

ВОСЕНЬ

Бы нязжатае калосьёе, бы ўдава,
пачала ля вокан восень сумаваць.

Гай, што гаманіў калісьці, сумна змоўк;
паразносіў вецер лісьце — ясны шоўк.

Паразносіў на't з галінкаў тую медзь, —
ўжо ня будзе больш каліна шалясьцець...

Замахалі птушкі крыльямі: „Бывай!
Цяжка нам цябе пакінуць, мілы край!

Выглядай шляхом паднебным — вернемся,
долю лепшую табе мы прынясем!..."

АСТРЫ

Расыцьвілі ужо астры на градах,
ліст на дрэвах, бы мак той, адцьвіў;
так хацелася-б верыць у радасыць,
калі-б вецер так сумна ня ныў.

Каб ня плакаў даўгімі начамі
неабнятнай тутой за акном,
цьветам мо' расыцьвілі-б кучаравым
астры белыя ў сэрцы маём.

Можа ў восені дні залатыя
красавалі-б у сэрцы вясной,
пакуль раніцы нам ледзяныя
ня прыгоне тут сівер з сабой.

Так цвітуць, цвітуць белыя астры,
ды чаруюць на градах да сълёз,
душу толькі, як быццам-бы ястраб,
да ніў родных на вёкі аднёс.

ХРЫЗАНТЭМЫ

За вокнамі вецер ў густую б'е цемень,
згасіў на't у сэрцы гарачым агні —
і толькі галоўкі блядых хрызантэмаў
у вазе крыштальныай красуюць адны...

Клён, што учора ў саду залаціўся —
сняньня ад сълёзаў асеных замок;
сарванае ветрам узорнае лісьце
ціха ляжыць, як магільны вянок.

З восенюню шэрай змагацца дарэмна —
згасіць усё, на't вясьняныя сны;
толькі галоўкі блядых хрызантэмаў
сумнае сэрца ўцішаюць адны...

ТАНЦУЕ ДОЖДЖ

Танцуе дождҷ па дахах камяніцаў,
танцуе дождҷ па лысіне брукоў;
з дамоў замурзаных вада съязьмі струіцца,
ўрынштоках пеніцца каскадай брудных слоў.

Па вуліцах снуюцца парасоны
і людзі корчацца, змалелья і так,
а у вачох заплесыненых і сонных
блішчыць аднолькавы сылізкі каменны шлях.

Ніколі, быццам, тут ня зьяла сонца,
вясною на'т ня лашчыла ачэй,
і быццам хмары зрэбныя бязконца.
ўсё гасяць радасыць, тушаць блеск надзеі.

Танцуе дождҷ па дахах камяніцаў,
задорна-звонкі выбівае рытм...
Вачыма хочацца праз цяжкасць хмар прабіцца,
дарогу сонцу яснаму раскрыць.

МАЛЮЕ ВОСЕНЬ

Малюе восень лісьце акварэльлю,
ды круціць ветрам каляровы рой,
чырвоны тон пераплятае зелень,
красуюць дрэвы ў ткані залатой.

І вopратка янтарная бярозы
чамусыці шоўкам стала шалясьцець.
Каліна маніць пацяркамі ў лозах,
ды лъeцца зь ветрам на паляны медзь.

Красуюць дрэвы, быццам маладзіцы
вялікім святам стройныя стаяць,
ды лёнам косаў лісьце залаціцца,
а шчокі макам пышныя гараць.

І песьціць сонца залатую восень,
ў багацьці хварбаў іскрыцца агнём,
аж пакуль вецер буйны не пазносіць
і не рассыце лісьцямі кругом.

Не пазрывае вopраткі з каліны,
ператыканай ніткай залатой
і пацерак каралевых ня скіне,
ды не пагубіць сумна над ракой.

НА МОГІЛКАХ

Вечер ціха падняўся з палёў
з родным пахам расьцьвіўшае ліцы;
белы ўскружаны рой матылькоў —
кволы мак маё сэрца асыпаў.

Цішыня, цішыня над душой...
Быццам ранынem блядым і нясьмельм
нейк атуліцца рэчка імглой,
лёгкім воблакам, велюмам белым.

Ды таёмы, як быццам з магіл,
што чыесьці тут тайны укрылі,
ціхі жаль над крыжамі застыў,
ціхі ўздох на забытай магіле.

Белы ўскружаны рой матылькоў —
мак расьцьвіўшы мне сэрца асыпаў...
ці рамонак з далёкіх палёў,
можа мёдам пахучая ліпа...

О, КРАІНА

О, Краіна шчасыця, родная матулька,
о, Краіна ясных, незабытых дзён!
На шырокім съвеце не найду прытулку,
ня прывыкну сэрцам да чужых старон!

Тэхніка, культура, ды чыёсь багацьце,
не ўзварушаць сэрца маяго мацней —
ў ім цвітуць, красуюць нашы сенажаці,
ды кальша вецер клёнам весялей.

Вышынёю вежы быццам хмарам грозяць,
з камянню палацы задзіўляюць съвет: —
мне мілей наш шэры камень пры дарозе,
дзе адпачывае пасівелы дзед.

Цудоўныя паркі, сеяныя травы,
ды шнурывы даўгія стрыжаных алей...
Даражэйшы сэрцу лес наш кучаравы,
сыцежачкі у полі цягнуцца мілей.

Летам сонца збожжа цудна пазалоціць,
закалыша вецер каласамі ніў,
засумуе бусел на пустым балоце,
быццам сваё шчасыце, лятучы, згубіў.

Ды чуваць як песьня серабраным ранынем
паплыве па рэчцы з хвалямі вады...
Часам разальецаца збуджаным кахранынем,
або замяцеліць ўздымам маладым.

Кажуць, што Ты зрэб'е носіш у нядзелю,
кажуць, што Ты носіш лапці на нагах...
Для мяне Ты грудзі палатном усьцеліш
расьцьвіцеш калінай на буйных кустах.

Прыбярэшся ў зелень, краскамі заманіш,
ў восень ніжаш гусі ў тоненыкі ланцуг,
го атуліш вочы вэлюмам туманаў,
быццам-бы дзяўчына едуchy к вянцу.

Заварожыш Нёмнам, рэкамі сваімі,
засымяешся ў сонцы збожжам залатым...
Закалыша сэрцам верным Тваё імя,
ціхаю малітвай, водгульлем съятым.

О, Краіна шчасыця, родная матулька,
о, Краіна ясных, незабытых дзён!
На шырокім съвеце не найду прытулку,
ня прывыкну сэрцам да чужых старон!

АДКАЗ

— Скажы, скуль ты, хлопча
— З зямлі беларускай —
стуль, дзе льецца Нёман
мігатлівай стужкай.

Дзе лугі буйныя,
ураджайны землі,
дзе старыя вербы
ля гасыцінцаў дрэмлюць.

Дзе лясы як ў казцы —
ўсё з дубоў адвечных;
дзе у нетры пушчаў
глянуць небяспечна.

Я з краіны слайней,
з гарадоў прыгожых,
што ня зналі колісь
цьмы чужой, варожай.

Родны сыцяг наш горда
уздымаўся ў гору
ад балтыйскіх хваляў
аж па Чорна Мора!

Ў майм краі казкі,
сівыя курганы;
там зрадзілася песня
вешчага Баяна.

Выпілі вякі ўжо,
на'т зь Нямігі воду —
славу нашых продкаў
засланіла воддаль.

Але, ўсё-ж, я горды
нашых сэрцаў сілай
мы падымем славу
з курганоў-магілаў.

Бо мы хочам волі
горача і цьвёрда,
бо мы хочам славы
для Пагоні гордай!

www.kamunikat.org

ХАТА

Хата радзімая, хата старая,
што абаперлася ў садзе аб віпші,
стройна свой чуб саламяны ўбірае
голлем, вясною аквечаным, чыстым.

Ў поле бязмернае, поле далёкае,
ў бок, дзе палоскі шлях рассякае,
сумна глядзяць твае мілья вочы,
быццам з дарогі каго выглядаюць.

Мохам пратканыя шэрыя сцены,
плот, што ля саду пастаўлены крыва,
ясна-шумлівай, квітнеючай пенай
буйная зелень вясёла прыкрыла.

Каменъ шырокі ляжыць ля парога,
гладкі, бліскучы, вітае так міла!
Безліч бяздомных з далёкай дарогі
тут каля хаты на ім адпачыла.

Пэўна, не раз ім матуля казала:
«Сядзь, папалуднуй, чужынча, ты з намі,
роднага сына дзесь доля загнала,
можа й яго хто пакорміць таксама.

Покуль жыву, сцерагу яго месца,
прыйдзе — пачэсна на покуце сядзе,
хатняе стравы нап'ецца, наесца,
колас наліты рукою пагладзіць.

Выйдзе на поле з баронкай і плугам,
ў ціхую хату прывабіць дзяўчыну,
кончыцца боль мой і злыя нядугі,
косці старыя пры іх адпачынуць.

Можа спаткаеш? Такі цёмна-русы,
скажаш, матуля яго тут чакае.
Хай не забудзе сваёй Беларусі,
хай не зрачэцца радзімага краю...»
1943

* * *

Блukaю сёння па родным kraю
збалельм ценем.
Хачу быць кропляй, што перапаўняе
чару цярпення.

Хачу быць словам, што напраўляе
на шлях сапраўдны,
сілай, якая перамагае
ў бai за праўду.

Пад тваім вебам, чыстым і сінім,
быць канапелькай,
быць тваім гордым, вечным ўспамінам,
мая зямелька.
1943

БАЦЬКА МОЙ

Бацька мой родны,
родзіч мой мілы.
Глядзеу ты ўслед мне, здаецца, учора.
Сёння не знаю нават магілы,
дзе твае косці злажыла гора.
Бацька мой сільны, табе б спакойна
селяць пшаніцу на родных гонях,
у дзень кірмашны вокам нямыльным
ацэнъваць коні.
Табе б на плечы сыноў-асілкаў
пакласці рукі ў гадоў змярканні
і ўнукам баяць пра ўсе памылкі,
пра ўсе уцехі юнасці ранній.
Табе б ад маці лепшы кусочак,
табе б з сябрамі чарка ў бяседзе,
пашана ўнукаў, апека дочак,
пачэсны гонар у нашым родзе.
Бацька мой родны,
даруй, што старасць
тваю я сэрцам не даглядзела.
Несла ў далонях сваю ахварнасць,
несла і раптам асірацела.
Дзе твае косці сёння? Не знаю.
Апошніх спеваў ужо не пачую.
Хмары навіслі над нашым краем,
на родных гнёздах вораг лютуе.

1943

СТАРАЖЫТНАЯ САГА

Градам слоў б'еш у сэрца маё,
нат вясняных не слухаеш казак,
толькі ў маршы ідзеш праз жыццё,
знаеш слова адно: ававязак.

Быццам панцыр на сэрца ўзлажыў —
не прабіць яго нават вачыма.
Не ад шэптаў кахання дрыжыши,
а ад яснага слова: Айчына.

Места ў вочы — глядзіш на курган,
места рук маіх — меч абдымаеш.
Нат не бачыши, як гнуткі мой стан,
нат не чуеш, як шчыра кахаю...

Тваё сэрца рашуча так б'е...
Толькі сіла, нязломная сіла...
Ці не чуеш, што травень пяе,
што чароўная нач гаманіла?

Цябе, знаю, нішто не сагне,
ты жывеш толькі, моцны, для краю.
Усё ж ты казачны сон для мяне,
ўсё ж цябе я бязмежна кахаю.

Шчасце колісь, як птах, адляціць,
нат кахранне згарыць, як лучына,—
сонцам толькі не згасне ў жыцці
несмяротнае слова — Айчына!

1943

* * *

Душа мая —
ніт, пераплецены з лёсам
зялёных палеткаў і вёсак ў далінах,
душа мая —
кветкі і сум на пакосах,
і ястреба шпоны, і ўзлёт галубіны.

Душа мая —
голос забытых, бяздольных,
што рвецца да сонца з калечаных путаў,
душа мая —
з песняў шырокіх і вольных,
душа мая —
з бую,
а шлях мой —
з пакутаў.

ЗАЛАТАЯ СОНЦА КАЛЯСНІЦА

Ноч крылом пастукала у дзверы,
вечер сілай тузас прабой,
застанеца ўсё, што на паперы,
ўсё, што ў сэрцы,— забяру з сабой.

Заўтра залунае снег вішнёвы,
зацвіце на сонцы бэзай куст.
Ёсць такое казачнае слова,
вырванае з рэбраў: Беларусь.

Вораг далі не аддасць затанна,
гордасць выбілі ў паніжаных рабоў,
паляглі айчынныя тытаны
недзе за пярэплеццю дратоў.

Недасказана, нязроблена так многа,
неадпомічана за слёзы і за кроў.
Я пакіну вам мае трывогі,
я пакіну вам маю любоў.

Няхай сэрцу змучанаму сніцца
пах вясны, вішнёвы белы дым,
залатая сонца калясніца,
вольны сцяг і пераможны гімн.

1943

* * *

Неба сягоння цвіло, быццам мак,
вясёлкаю фарбаў зямлю малявала,
можаш вярнуцца дамоў, як жабрак,
якому капейкі ў жыщі не хапала.

Не запытаем падаркаў ў цябе.
Не збаймося дзіравай кішэні.
Грошы, як лісце на зжоўклай вярбе,
іх не збярэш, не ўтрымаеш у жмені.

Многа тут бачылі розных паноў,
за нас з табою грашыма багатых...
Ты з сэрцам кахаочым рвіся дамоў,
яго ў нашых сёлах так мала хто бачыў...

Ты волю да чынаў з сабой прынясі,
розум, і знанні, і яснасць сумлення.
Няхай жа народу ўсё гэта дасць сын,
калі ужо маці замоўкла ў цярпенні.

Калі б неба макамі йзноў зацвіло
і мне захацелася зайтра памерці,
хачу, каб, як макі, кахала, жыло
маё у табе беларускае сэрца.

1958

* * *

Вымыў дожджык вербам косы над ракою,
шумны іх палошча вецер малады,
міла гладзіць сонца ласкавай рукою —
сушыць на галінках мокрыя сляды.

Ля ракі крутое сцежачка, як змейка,
ураджаем вісяць росы на траве,
мые сонца ў хвалях залатыя вейкі,
жаўручок згубіўся ў яснай сіняве.

Вось, здаецца б, руکі расцягнуць над полем,
быццам сёstry — вербы стройныя абыяць,
так ісці дарогай, роднаю да болю,
над крутою рэчкай новы дзень вітаць.
1958

* * *

Едзем ноччу, а снег, як дым,
проста пер'ямі з крылаў хмар.
Не тулі кажухом сваім,
я люблю, калі вецер у твар.
Лейцы коням вальней пусці,
не спыняй іх задорны бег.
Дай адчуць мне яшчэ ў жыщі
і свабоду, і ўзлёт, і снег.
1960

* * *

Дзень яшчэ дагарэць не паспей,
як пад голлямі, ценем гарбатым,
прыйшоў вечар і ціхенъка сеў
на парозе забытае хаты.

Быццам старац, які занямог,
і яму замест лустачкаў хлеба
пакаціліся зоры да ног
з бесканечна ласкавага неба.

Дзіўнай казкай прайшла маладосць
і жыщё па цярнёвой дарозе,
і я сёння як быццам бы госьць
на забытым на родным парозе.

Мо таму, што лягла на мурог
бурым насцілам цемень густая,
мо таму, што у ціхіх дзвярох
роднай хаты ніхто не вітае.

1961

* * *

Іду адна, а прада мною — ноч,
Шырокі шлях, няздзейсненая мары.
Густая цемень сцелецца ля ног,
А бледны месяц партызаніць ў хмарах

Каля дарогі дрэвы сталі ў строй
Шыракаплеча і непераможна.
Дзесь у сяле сабакі між сабой,
Як часам людзі, сварацца бязбожна.

Сяло не спіць, гарашь агні здалёк,
За імі дом мой, там ніхто не свеціць..
Страсае ціха росы на пясок
Зусім нямы мой спадарожнік — веџер.

Шляхі вайны. Па іх іду ўсю ноч.
Разведчык-месяц з хмарай выглядае,
А росы, росы сыплюцца ля ног,
З вачэй ці з траў, я і сама не знаю...

1962

ДЗЯВОЧЫЯ ДУМКІ

Не баюся парным летам
ў полі жыта жацы!
Там сінеюць межы цьветам,
ціха щасцьцем недапетым
травы шалясьцяць!

Не баюся рана, рана
сіні лён палоць!
Ўстане сонца з-за кургану —
засъмлюся, выйду, гляну
сонцу насупроць!

Не баюся грабіць травы,
бегаць па расе,
хочь злы вецер, для забавы,
часта пасмам залацяным,
косы растрасе!

Люблю кужаль свой шырокі
ля ракі бяліць!
Там, дзе вербы гнуща вокал,
прывядзе мой мілы сокал
коніка пайць...

Бягуць хвалі рannым раннем,
серабром зывіняць...
Колькі сіл дзявочых стане,
буду радасна, з каканьнем,
з песьняй працеваць!

Ты-ж цьвіці, цьвіці, мой Краю,
макам на мяжы!
Я табе аддам, што маю, —
іншай радасыці ня знаю,
як цябе любіць!

* * *

Усю ноч аж да ранка,
Пад напевы трысця,
Ловіць хваляй Зяльвянка
Адгалосы жыцця.

Калі вецер патопіць
Семя зор у вадзе,
Забяжыць сюды хлопец
І дзяўчына зайдзе.

То пасядуць на бераг,
Злучаць руکі без слоў.
То кахаюць і вераць,
То расходзяцца зноў.

А Зяльвянка, як маці,
Ловіць не вадам хвалъ
І глыбока хавае
Іх каханне і жаль.

Ўмее слёзы уцерці,
Знае гоечы лек.
Злучыць вусны і сэрцы,
Злучыць руکі навек.

І мняюцца песні,
І мінаюць гады.
Маладосць адплывае
З быстрой хваляй вады.

Толькі казкі не гінуць
Пра кахання дзянькі.
Застануцца ўспаміны
Не для любай ракі.

Забяжыць сюды хлопец,
Прыйдзе сівы дзядок,
Пакуль жыць будзе Зельва,
Наш малы гарадок.

1963

* * *

Сутонне шаўковую нітку прадзе.
Ўспаміны — паэтаў багацце.
Здаецца, як добры, спрыяючы дух
блукае па нашай хаце.

Зімовы, вячэрні, як марыва, час.
Маўчанне прыходзіць у госці.
Найлепшая з моваў вось тая якраз,
калі духам пачуеш кагосыці.

Голаў, бы яблынню, схіліш далоў,
на руку паложыш сэрца,
і нітка, сугучная нітка без слоў
аб долі Айчыны прадзецца.

Думы за думамі кружаць ўздагон,
абыякавасць рвуць спакою.
Застогаеш — і сэрца маё, як звон,
разгамонішца разам з табою.

1963

ЗЯМЛЯ

Дарога полем, вузкая,
Сярод пяску і траў.
І рэкі, дзе над русламі
Народ наш асядаў.
І гоні пладавітыя,
Адвечных пушчай след.
Там, недзє пад блакітам,
Другі адкрыўся свет.
Мільёны міль паветраных,
Ніякага жылля.
Адтуль такой маленъкаю
Здаешся ты, Зямля...
Дарогай найшырэйшаю,
Што вокам не абняць,
Лятаюць найсмялейшыя,
Каб думы зор пазнаць.
Лятаюць недасягнена,
Высоты ўмеюць браць,
Каб зноў губамі прагнымі
Прыпасці, цалаваць.
І за пачыны смелыя,
За мілі высаты
Узяць з рук кветкі белыя,
Што ўзгадавала ты!
Далоні сціснуць братнія,
На ногі моцна стаць,
І лаўры, ў небе зжатыя,
Табе, Зямля, аддаць.

1963

* * *

На магілах не сеюць пшаніцы,
з чужой крыўды не вырасце доля.
Хто не здольны прад здзекам спыніцца
панаваць той не будзе ніколі.

1964

* * *

Сягоння сонца ткала дываны:
На шэрых стрэхах залатыя ніці.
Яны былі прыгожыя, як сны,
Якім ў жыщці ніколі нельга збышца..

А вецер пражу сонечную рваў,
На крылах паразносіў па кусочку,
Нагія голлі бляскам аснаваў,
Навіў на плот празорныя маточки.

Я ціха выйшла пражу пазбіраць,
Звіла ў клубкі яе з зямлі адталай
І захацела зноў палотны ткаць,
Якіх ў жыщці яшчэ я недаткала...
1964

* * *

Вечер да нёмнавай сіні прыпаў,
вод люстра у дробязі крышыць,
спакойныя хвалі разгойдаў, узняй
і ціха калыша, калыша.

Смела пасталі на бераг дубы,
шуміць і сасна, і алыпяннік,
быццам купаюць густыя чубы
ў разгойданай нёманскай сіні.

З сецимі дружна ідуць рыбакі,
шуміць ім насустрач дуброва...
І вучатца хлопцы ад дрэваў стрункіх
не гнуць пад вятрамі галоваў.

1964

* * *

Звычайны дзень, шляхі і раздарожжы,
і мэты ўзлёт за ценем простых слоў,
і падае маленькі, дробны дожджык,
як жменя слёз па тых, хто адышоў...

Ты ўсё маўчыш, ўсё думкамі наперад.
Лепш агляніся: ніва, як абрус,
і шлях стрункі, і хочацца мне верыць,
што йшоў сюдою ён якраз, Кастусь.
Хвала таму, хто вылецеў на волю,
хвала таму, хто праўду ў сэрцы нёс,
хвала таму, хто з пекла, з мукаў, з бою
у цёмных сілаў вырываў наш лёс...

Ты кажаш мне — нічога я не маю,
глянь, той жа венер, што як бард пяе,
ён мой ўвесь болъ,
ўсе казкі майго краю,
і дрэваў шум і васількі мае.

Мой пушчаў ценъ, сляды зуброў, аленяў,
магільнікі зняволеных дзядоў,
і мова — скарб наш, дарагі, нятленны,
і мой змагар, што вось сюдою йшоў.

О юны ўздым, зямлі пакутнай сілы!
О щодры дар духовых светлых век!
І слова падалі ў дзірван і каласіл,
і змагары выходзілі з-пад стрэх.
Які быў смелы, родны чалавечка,
адкінуўшы шляхоцкі свой жупан,
ён світку шэрую, як мы, злажыў на плечы,
каб болъ прыкрыць народных нашых ран.

1964

СКАРЫНА

Над Падуяй неба такое наўкруг,
як сны мастакоў Адраджэння.

Падуя — горад вялікіх навук,
славутых надзеяў і ёмкненняў.

Заціхлі званы, адбылася імша,
йзноў спевы гучаць на лаціне.

Дыплом уручаюць: ён сын Лукаша,
палаchanін, Францішак Скарыйна...

Даўно ўжо пакінуў свой меч, і свой лук,
і Полацк, лясамі акружаны,
выйшаў насустрach свабодных навук,
па-свойму сільны і мужны.

Ужо доктар навукі пад сілу яму.
З Падуі слайнай, з чужыны,
вязе Беларусі, народу свайму
жыщё сваё, знанні і імя.

Не князь і не шляхціц, без дворні і слуг,
праз пушчы, мяdzvezhyя тропы
вяртаецца доктар медычных навук,
першы доктар на ўсходзе Еўропы.

Гандлюе, квітнене наш край малады,
багаты і хлебам і рыбай:
будуюцца замкі, ўстаюць гарады,
вырастаюць у пушчах сялібы.

Толькі навукі, паны над зямлёй,
мовяць мовамі розных чужынаў.
І першую кнігу на мове сваёй
друкую нашчадкам Скарыйна.

І роднае слова гучыць сярод цьмы
чужынскай, як праўда трывожная:
«Не, не для долі жывёльнае мы,
а к доблесці, к праўдзе народжаны».

Простым людзям ён піша, субрацям сваім
дарагія, разумныя словы.
Апавяшчае ўрачыста усім:
«Бог пусціў мяне ў свет з гэтай мовай».

Можа словы былі, як загад,
гэту мову пакутныя ўнуکі
захавалі пад стрэхамі хат
для святла, для дабра, для навукі.

Мудрасць здолее ў цемры свяціць.
Загад продкаў у сэрцах не згіне!
Будзем думаць, вучыцца, тварыць
так, як ты,
ў сваёй мове,
Скарэна.
1965

ЗАБЛУДЗІЦЬ БЫ...

Польны вецер шлях блытае,
губіць аганёк,
сее-оёе, падсявае
зоркамі сняжок.

Рвецца конік, вецер гоніць
аганёк сустрэць.
Добра гэтак на сутонні
з ветрамі ляцець.

Ну, заблудзім, дык заблудзім.
Гэта навакол
нашы сёлы, нашы людзі,
ўсюды хлеб і соль.

Край наш любы, чалавечны,
хоць ні брат, ні сват,
ў гэты цёмны, снежны вечар
кожны гостю рад.

Гаманяць яшчэ па хатах,
дзе ці йдуць са школ,
маці варыць, а дзяўчата
накрываюць стол.

Вось дамы свае, глядзім мы,
аганыкі святла.

Ах, як жаль, што не зблудзілі
недзе да сяла.

1965

* * *

Іншы бахан ляжыць пад абрусам,
на сцяне цікавейшы абрэз,
толькі роднае мовы на вуснах
не крануў ўсё мяняючы час.

Час усё непатрэбнае крышыць,
дарагога ж нішто не кране.
Свеціца золата на папялішчах,
бо яно не згарае ў агне.

Яна свеціца мудрасцю, ласкаю,
партызанскай адвагай пляе
і з крыніцы свае праславянскае
непадробным променем б'е.

Мова з крыўдай, са скарбамі ўласнымі,
што пранесла праз жудасны век,
і сівая, і, разам, сучасная,
як харошы, жывы чалавек.

Новы час непатрэбнае крышыць.
Наша ж мова, як вечнасці ніць,
з праславянскіх крыніц і узвышшаў
красаваць будзе з намі і жыць.

1965

ЗІМА

Мінулі дні асенняй, бурай слякаці,
падмёрэлы грунт завалакло сняжком.
Такая рань, што хочацца расплакацца
насустрач сонцу й лёгкім аблаком.

Уквеціў шэрдань голі непакрытыя,
за ночку стрэхі снегам падбяліў,
як быццам нечасаную, нямытую,
сялібу нашу нехта палюбіў.

Я ў цёплай хусце выбегла на ганачак,
на вуснах смех, такі нячасты госць.
Бязмэтна неяк выглядаю саначак,
якім адзвінела маладосць.

А тая даль паўзе-гудзе машынамі,
праезжым экскаватарам раве,
і гасне маладосць мая шыпшынная,
як светлы дзень ў вячэрний сіняве.

Што ж, маладосць усім здаецца казачнай.
Вось і мая: у полі ля сяла
праехала пад звоначкі на саначках,
па росных межах басанож прайшла.

Ляцець бы так санямі параконнымі
ля сонных хатаў, ля дарожных вех,
каб даль звінела вокал галагонамі,
а з-пад капытая разлятаўся снег.

Сялянскі нораў, кроў мая мужыцкая,
да коней сэрцам цягне, да сяла.
Жыву даўно забытымі прывычкамі...
Што ж, маладосць сярод палёў прайшла.
1965

ЗУБРЫ

Непрыгожыя, барадатыя,
з нетраў пушчы ідуць зубры,
на плячах — вехі-грывы кудлатыя
і цяжкія нясуць гарбы.

То палягуць, то зноў паднімутца,
растрывожыўшы трэскам глуш,
ногі моцныя аж пружыняща
пад цяжарам магутных туш.

Сваёй пушчаю крочаць, стройныя,
цёмна-бурыя, як дымы,
неабласканыя, неасвоеныя,
першабытныя так, як мы.

Без хлусні, без лісінага нораву,
ў цеснай дружбе — свая сям'я,
вытрывалыя, непакорныя,—
да такіх належыць зямля!

Ўсе прыходзілі, ўсе іх нішчылі,—
ад чужынца дабра не пачуць,
а яны грамадой недалічанай
странянуцца і зноў жывуць.

Адна пушча-земля нам маткаю,
мора жытняе без граніц,
мы адною жывём чалядкаю,
з адных сілу бяром крыніц.

Усё гляджу на сям'ю зубрыную.
З вадапою ў гушчар брыдуць.
І здаецца, цяжкай хвілінаю
будзем жыць, бо яны жывуць.

Калі пушча цвіце пралескамі,
плешча сонца вясной з гары,—
беларускія, белавежскія,
з новай сілай равуць зубры.

1965

БУСЛЫ

Да зямлі беларускай,
да каханай зямлі
зноў вяртаюцца гусі,
зноў вяртаюцца буслы
ды лятуць жураўлі.

Закружылі над Зельвай,
паляцелі дамоў.
На гняздо сваё села
пара чорная з белым
даўганогіх буслоў.

I ляскочуць ад рання,
i будуюць, як мы,
цэлы дзень ад світання
ўсё ўдваіх да змяркання
свае гнёзды-дамы.

На высокай таполі
бусел кладку кладзе,
толькі б бліжай да сёлаў,
да працоўнае долі
простых нашых людзей.

I хоць зноў ім на зіму
ў чужы край адлятаць,
як жа гэту Радзіму,
хлебароднае дзіва,—
як яе не кахаць.

1966

МАЦІ

Ты пагладдзь мяне, мая матуля,
ласкава, ціхен'ка, хоць у сне,
як тады, калі пяяла люлі
у дзяцінства казачнай вясне.

Ды рукою, шорсткаю ад працы,
ўсё удары залячы жыцця.
Хоць віскі даўно ўжо серабраца,
дай адчуць, што я яшчэ дзіця,

што, як колісь, на галоўцы русай
пальцы рук праменнямі ляглі,
акажыся зноў па-беларуску,
мовай роднау загавары.

Завязі ізноў мяне у школу,
прытулі да сэрца, як калісь...
Параі коней на акутых колах
будзем доўга ехаць ў Ваўкаўск.

Знаеш, мама, ў школе ўсё па-польску
каб прымелі — душу узялі б.
Гавары мне мовай родных вёсак,
сонечнай, пакрыўданай зямлі.

Кажаш, вырасла танкляваю вярбою,
азарыла юнасцю наш дом...
Забяры мяне назад з сабою,
мне так добра, калі мы разбм...

Годзе, годзе, мама дарагая,
рук не трэба нада мной ламаць.
Я ж адно ў жыцці май каҳаю,
чаго нельга на зямлі каҳаць.

Ты сама ўліла мне гэту сілу
горкіх крыўдаў, што не ўбачыў бог,
і сама такою нарадзіла —
з прагай волі ў маладых грудзёх.

Птушак шнур запознены, асennі
праляцеў і скрыўся ў тумане.
Калі б знала, для якіх цярпенняў
нарадзіла, маці, ты мянэ.

Пакладзі на голаў мне далоні,
запляці апошні раз касу,
я цябе такою, як сягоння,
праз жыццё, як святасць, пранясу.
1966

* * *

Маці мая сялянская,
маці мая славянская,
ветлівая, гасцінная,
ў крыўдзе чужой
непавінная.

Ураджайная і зялёная,
хлебам сладкая ад вякоў,
неспакойная, неўгамонная
ды бунтарская ў жылах кроў.

Гаспадарыла
ды батрачыла —
намагалася за дваіх.
Не хачу я чужое
мачыхі
аглядаць
на слядах тваіх!
Ты мой боль круты,
ты мой шлях святы,
спечка вёрная ў цішыне.
Усё мне дорага,
што прыдбала ты
працай, сілаю
для мяне.

Ты — як праўда праўд,
ўсяуды свой і брат,
мовы роднае
звонкі дар.
Ты мой шлях круты,
ты мой боль святы,
Беларусь мая,
мой алтар.
1966

* * *

Такая цішыня, што лісце не шапоча,
не гнуцца травы посцілкай зялёнай,
пагодны дзень паволі плюшчыць вочы,
да сну здýмае светлую карону,
на небасхіл кладзе.

Маўчаць палі, лясы, гаі заціхлі,
нясе рака чароты ў задуменні,
паўзе туман з дарогі, пахнучь ліпвы,
і мякка воч малюе вокал цені
ля совых дрэў.

У галаве ад паху як ад чаду,
чутно, здаецца, у ціпшні бязмернай,
як славяць продкі маладую Ладу
ды шлюць Ярыле песні ў час вячэрні
на мове роднай...
Верасень, 1966

* * *

Кажуць, што праўды няма на свеце,
дружба людская — слова на вецер,
вернасць і сталасць — як лёгкі дым,
пышуцца словам да першай бяды.

З кім бы бяды не дзяліў папалам,—
ў горы, ў нягодзе апынішся сам,
певень і тройчы не пракрыгчыць —
кінуць самотнай цябе унаучы.

Як добра, што сонца не гасне ўтары,
і ветры гамоняць са мной, як сябры,
і дождж ablівае, змывае слязы
памяць аб тых, каго звалі людзы.

1966

МАЯ МОВА

У добры час, на улонні вясковым,
дзе вадзіца крынічна бе,
навучыўся я матчына ё мове
і задуманых песняў яе.

Многа ёсьць недасягнутых скарбай,
яшчэ болей прываблівых мар.
Я яе ні за што не аддаў бы,
бо яна найвялікшы мой скарб!

Яна гойдае спевам калыску,
літасціва шчабеча ў бядзе,
на ёй песні складаюць вятырскі
ў неспакойны, разбуджаны дзень.

Мая мова не знае змярканняў
ад маленства да старасці лет,
буду песціць яе, як каханне,
разглядаць, як чароўны букет.

Можа мовы чужой навучуся,
каб суседзяў гасцінна вітаць,
але толькі на ёй, беларускай,
буду людзям аб долі пяць.

Мая мова, як шчасце на вуснах,
хвалявання гарачы прыбой,
можа быць, на чужой засмяюся,
ўсё ж заплачу з тугі на сваёй.

1966

* * *

Не бярозаю і не калінаю
з салаўямі на досвітку млець,
ані вечна зялёная ялінаю
ў снегапады і ў спёку шумець.

Не лябёдкай, не скрыпкай ліповаю —
я хачу, як апошні наш зубр,
сільнай быць, гартаўанай, суроваю,
так цвярдой, бы пушчанскі наш дуб.

Хачу ўстояць — каронаю ў просіні,
а карэннем ад сэрца зямлі,—
ад нямільых, ліхіх, ад няпрошаных
сваім голлем яе затуліць.

І пяяць ёй ліствою, галінамі,
кожным нервам карэнняў кахаць.
Яе лёс, яе шчасце праўдзівае
на дубовыя плечы узніць.

Старажыць, засланяць, безбаронную,
ад чужацкіх разгулаў спыняць
і удар, ў яе сэрца скірованы,
трапятыкім сваім сэрцам прыняць.
1966

* * *

Час пазрывае галіны з камля,
каменъ ад гадоў струхле.
Жыць толькі будзе па нас зямля,
якая штогод маладзее.

Хочаш не хочаш — ты жменька яе,
цяжка на гэта згадзіцца,
што рана ці позна яна нас спаўе,
прытуліць, каб не разлучыцца.

Так зроблена мала мною ў жыцці,
гляджу — і ужо вечарэ.
Дай мне, зямля, яшчэ раз прарасці
над Нёмнам тваёю надзеяй.

1966

МОЛАДЗІ

Дзень мой гасне, жыщё на змяркенні
адплывае, як хвалі ракі.

Добры дзень, маладыя зяльвяне,
дарагін мае землякі.

Раніцой выбягаеце з вулак,
бы вnsёлы, жывы ручаёк,
спяшыце, быццам пчолы у вулей,
на няўмольны, працоўны званок.

Са слядамі марозу на шточках,
з сумкай, поўнаю кніг і спыткоў.
Вапш крыху заспаныя вочы
мяне часта вітаюць без слоў.

Дзень за днём я душою вас мераю.
Часам радасць, а часам сумнеў.
І глядзіш, з малай вусені шэрае
матылёк аж пад сонца ўзляцеў.

А да сонца дарога адчынена,
толькі крылі расправіць шырэй.
Захацець — і ўсё стала магчымае
для харошых, працоўных людзей.

Няхай ваша вяснянае «ёння»
стане стартам да новых змагань,
да навукі, да працы, да знанняў,
да высот, да жыцця без заган.

Моладзъ — гэта надзея, світанне,
каласы нашы і васількі.

Ў добры ж час, маладыя зяльвяне,
дарагія мае землякі!

1966

ГУДЗЕВІЧЫ

Плодам цвет становіцца увосень,
хлебам — колас буйны на мяжы,
боль — жыщёй заваддзю адносіць,
толькі памяць застаецца жыць.

Калі вецер зашапоча лісцем,
раскальша неўгамонны лес,—
памяць валачэ мяне ў дзяцінства,
ў дзедаў кут, у гудзевіцкі бэз.

Цвіў той бэз, як цуд, на ўсіх дарогах,
апіраўся на амшэлы брук, ,
воблакам суквецця ля парогаў
нахіляўся да дзіцячых рук.

Усюды папялішчы і руіны
і з каменняў голыя муры,
толькі неба ў лужах каляінаў,
залаты сярпочак угары.

Бой заціх, кругом пустое поле,
дзеяць вёснаў на маім вяку,
я вучуся ў гудзевіцкай школе,
лётаю па бэзавым вянку.

Сівы дзед мой, пан з сям'і мужыцкай,
гэтак дзіўна ўнучку гадаваў,
сыпаў шчодра у прыполік дзічкі,
залатоўку на сышткі даваў.

А зімою браў к сабе на санкі,
затуляў з каленцамі ў кажух,
да бацькоў мы гналіся маланкай,
аж званочак хахатаў наўкруг.

А у школе? У школе ўсё па-польску.
Не «адзін», а «едэн», «пенць» — не «пяць»,
«буль» — не «боль» і «бэндзе весь» —
не «вёска», —
вучыць пані дзетак размаўляць.

Мы пяём, адказваем, чытаем,
а калі выходзім на парог —
гаманіць Радзіма дарагая,
роднай мовай плешчацца ў грудзёх.

І на ёй, адзінай,
звоняць росы,
зоры палымяныя ўначы,
на зары разбуджаныя кросны,
дзеўчына, па воду бегучы.

Маладзіцы ткуць ляны, бывала,
песні вечарынамі пяюць...
Нават ноч пад дрэвамі сціхала,
толькі б песні гэтая пачуць.

Валаконцы у дзіцячай жмені,
ляскатанне церніц-сакатух,
верацёнаў танец летуцены,
на кудзелі залацісты пух.

Маладая пралляў задумённасць,
досвіткамі казкі без канца,
белая, зімовая чароўнасць,
ў пост вялікі хвосцік селядца.
Усё гэта завалакло гадамі,
я сягоння ў сваім краі — госьць.
Варушу вось цяжкі, шэры камень,
што маю прыціснуў маладосць.

Ціхі боль, якому не уняцца,
незнарок разбуджаны ўспамін
пра мазольныя далоні ў працы,
пад сярмягай — людскасць і цяплынъ.

Гудзе вічы, род мой незабыты,
беларуская мая сям'я.
Дождж змывае з надмагільнай пліты
дарагое дзедава імя...
1966

ЗЛА НЯМА

Ў прыродзе зла няма,
усё умоўнае.
Спыніўся бой — адразу боль заціх
і роў цвіце!
Прырода ж не дароўвае.
Прырода проста родзіць за дваіх...

Няма калі ёй бесканечна хмарыща,
зялёных рук няма калі ламаць,—
вось толькі што
халаднаватай раніцай
раса пасыплеца на сенажаць...

Асушыць ветрыкам, усцішыць працаю,
абмые ліўнямі сляды пакут,
трэба расці-цвісці, трэба змагацца ёй,
на ранах, попеле тварыці цуд.

Яна не мсцівая, злопаміналыная,
яна красуецца, яна жыве,
таму прырода мо і незнішчальная,
хавае шрамы ўсе ў буйной траве...

Людскому сэрцу так сказаць бы горача:
«Змый роснай раніцай ўспамін крыві,
змый хваляй Нёмнавай
пакуты горычы
і, як зямля твая,
твары,
жыві!!!»

1966

КУФАР

Паэма

Быў час ў майм kraю
сягоння туманны,
аднесены хваляй,
час прадзены, тканы.

Працоўныя рукі
каханай матулі
усіх накармілі,
усіх апранулі.

Ад лёну зярняці
да белых палотнаў
паслала, спрала,
паткала ахвотна.

Не проста, не роўна,
а ўсё пераборам,
пад колер краіны
чудоўным узорам.

О сэрца матулі,
жывая крыніца,
дазволь мне сягоння
ля куфра спыніцца.

Над працай тваёй
у паклоне сагнуцца,
ўспамінам мазольнай
рукі дакрануцца.

За тое, што нас ты
вякі апранала,
за тое, што лёгка
табе не бывала.

*

Шырокі, высокі, акованы куфар,
малёваны вокал, з клямкаю са сталі,

не стыдна б такому і на панскі хутар.
Куфар незамкнёны, бо у нас не кралі.
Загарнула бабка посцілку удвое
і нядужай века падняла рукою.
У пахучым куфры важна ўсё ляжала,
што сама бабуля працай рук прыідбала.
Быццам водар з поля пранясло ля хаты,
так запахла лугам, чабаром і мятай.

*

Ах, ляны, ляны, залатыя сны,
белы кужаль — цвет вішнёвы
на грудзях вясны.
Ля маёй мяжы век бы ім цвісці:
поўны куфар тканай белі —
замуж можна йсці.
Сінія ляны, зіхацьць яны.
У бурны Нёман на світанні
выплылі чаўны.
Наперадзе той, каго Пётрам зваць.
Мне бы сёння на красёнках
сонейка снаваць...

Адцвілі ляны.

Восень, туманы...

Буду церці кволы лён мой,
прасці да вясны.
Буду віць, снаваць, досвіткамі ткаць,
вечарамі прыйдзе Пётра
песняй памагаць.

*

Палатна сувоі белыя, лъняныя,
стаяць, быццам сваі цёсаныя тыя,
спрадзеняя тонка, вытканыя туга,
выбеліў іх травень сонейкамі і лугам.
Вечарамі колькі тцэба было прасці,
колькі ткаць, бяліці, пакуль ў куфар скласці.

*

Бела навокал, аж вочы баляць,
вішні лунаюць ля плота,

белы ўвесь сад, беляхціца сенажаць —
то сонейка беліца палотны.

Белыя косы, блявы хлапец
каля дзяўчат завіхнуўся,
з песняю выйшлі дзенъ белы сустрэць
белыя, белыя, русыя.

*

Сцежкамі у полі ўздоўж дарожных даляў
вышытыя розна ручнікі ляжалі,
белыя, даўгія, гэтак ў час мяцелі
студзень каля хатаў чысты снег пасцеле.
А на іх рукою вышыты жаночай
сінія валошкі з макамі ў вяночак,
галубок і пеўнік, ягады каліны,
нагаткі, рамонкі, гожыя юргіні.
Па канцах карункі тонкім павуціннем
альбо пераплётам фрэндзлі зіхацелі.
У покуці павесіць, на абраз у хату,
альбо перакінуць цераз плечы свату
ручніка такога не ўстыдно дзяўчыне,
знача з працевітых, калі поўна скрыня,
няхай паглядаюць і сваты і госці,
колькі вышыванай, любай прыгажосці.

*

Пальцам няцяжка нітачку віць,
долю з праменных валокнаў,
нітачка ўецца, песня ляціць,
зоры калыша звонку.
Дзеўцы няцяжка кросенцы ткаць,
ўзор вышываці не сумна,
па нішах, па струнах чаўночкі мігцяць,
за імі снююща думы...

*

Белыя кашулі, рукавы ў заборы,
пазуха скроў-наскразь вышыта узорам
чорным і чырвоным, ў васілёчкі — сінім,
роўненъка пры боку зложаныя ў скрыні.
Некалькі настольніц з найтанчэйшай пражы,

а у кожнай колер і узор інакшы!
Вось бліскучы, ў восем нічальніц, шырокі
і другі, ў чатыры, з фрэндзлямі навркал,
той з льняной карункай, мяккі, бы шаўковы,
той утком суровым на другой аснове...
Вось, здаецца б, выняў, на сталы паслаў бы
і гасцей жаданых пасадзіў на лавы,
пірагі паставіў, частаваў бы мёдам,
ганарыўся працай і харошым родам.

*

Дываноў жа столікі,
ўсе па лёне воўнай.
Глянеш, як на ніве:
зелена, чароўна.

Тканыя ў гурочки
ў нічальніц чатыры
васількамі тымі
па аснове шэрай.

То узорам чорным
па утку зялёным,
то па белым — сінім,
бы расой замглённым,

то ў вянкі, ў алені
нейк перабірана,
быццам не рукамі,
а мапшнай ткана.

То з адное воўны
дываны на сані.
Ярыя, як вішні,
кутасы звісаюць.

*

Дываны — луг квяцісты ў руках,
мары дзіўныя, ўтканыя ў ніці,
каляровы дзяўочки пасаг,
променъ шчасця з жыщёвай крыніцай.

Кветак спеў, чорнай долі на злосць,
кліч туті апяяны узорам.
Дываны — маладосць, прыгажосць,
гоман сэрца жывы і задорны.

Калі ходзе дзяўчына, як мак,
калі хата цвіце дыванамі,
не мяняўся б ніводзін юнак,
сваёй доляю нават з панамі!

*

А хустак, як макаў!
Розных шаляновак
з дзён яшчэ дзяўчоных,
сініх і бурдовых.

Цёмныя — у цэркву,
калі пост надыдзе.
Ясныя, як сонца,—
тыя на вялікдзень.

У кветкі, юргіні,
каласы і зелень.
Тыя — Ёсці ў гасціну,
тыя — на нядзелью.

Ясны шоўк — на свята,
а паркаль — на будзень.
Ёсць у чым бабусі
паказаща ў людзі.

*

Кветка у полі — галоўка жанчыны,
сонца ў вачах, а сама сцебялёк,
хустку на косы вяслкай накіне,
каб макам ці ружаю ззяла згадзк.
Чыстую, светлую альбо узорную, .
часам чырвоную — ў радасны дзень,
часам ўдавіную, сумную, чорную:
без хусткі ў людзі дзяўчына не йдзе.
Гнуцца на сцежкі сцяблінкі чароўныя,
кветкі на косах залётна нясуць.

Сёстры бярозаў, танклявыя, стройныя,
краем сваім беларускі ідуць.

*

Яшчэ адна хустка, цёплая, цяжкая,
баба яе велька ёхуста ё называе.
Ёю ў непагоду добра атуліцца,
старым у дарозе і для маладзіцаў.

Мяккаю, шырокай,
зложенай удвое,
ахінуць ля сэрца
дзіцянё малое.
Вось ляжаць ля хустай,
скрученая роўна,
горкі саматканых
паяской цудоўных.
Ў ёлачку, у «пчолку»,
вузеных, шыроких,
каляровых, розных —
не палічыш вокам!

Паясочак сіні — недзе ад матулі,
а чырвоны, яры — мужу да кашулі,
а вось гэты — гожы, доўгі, з кутасамі,
падпяразваў святам бабін брат часамі.

Загудзелі дуды, гуслі заліграли,
брат скакаў, а з ветрам кутасы ляталі...
І слязу змахнула рукавом бабуся,
бо адзіны брат той з вайны не вярнуўся.

А шырокі пояс, зложены ў дзве столкі,
падпяразваў коліс дзед бабулін толькі.
Зіхацеў на свіце, шырыней бы ў пана,
толькі што не слуцкі, а у дома тканы.

Хутчэй, чым прыняці той абычай панскі,
спадабала шляхта паясок сялянскі,
не са слуцкіх — родны паясок зрадзіўся,
а насіці пояс пан ў сялян вучыўся.

*

Йзноў хусткі, палотны,
ручнікоў ці мала,
ўсё гэта дарылі
бабусі, бывала.
Гэтакі абычай й сёння не загінуў:
без гасцінца людзі не йдуць у гасціну.
Ці то маладога ў войска прызываюць,
ці далёка сына з хаты выпраўляюць.
Дораць на радзіны і на наваселле,
дораць на хрысціны, дораць на вяселле
бацькоў маладога і сястру і брата,
дораць музыкантаў, шчодра дораць свата.
Гуляюць вяселле. І гюць сябры не дарам!
Дораць ўсе ад сэрца маладую пару.
Дружна пры гасціне п'юць, пяюць, гавораць,
выйдуць патанцуюць і ўсё дораць, дораць.

У старэнъкай бабкі, як у маладзіцы,
каптаноў ўсялякіх, блузаў ды спадніцаў.
Андарак вішнёвы з долам аксамітным,
андарац матулін, стужкамі расшыты,
цёмна-маліновы клетачкаю роўнай,
гарусам патканы, сіненъкім па чорным.
Андарак у паскі, ўпоперак, пярэсты,
гэткія насілі некалі дубенцы
і з другіх, суседніх калі Дубна вёсак.
На яго казалі проста:

занямонскі.

Калі іх ірдзіцца вышыты сардачак,
сіні, аксамітны, бабчын не іначай,
зубчыкі навокал з жоўтай атарочкай,
вуゼенъкі, прыгожы, як ўспамін дзяявоchy.
Цяжкі сувой суконны дзедаві на світку,
зваляны, патканы ў суканую нітку.
Гэтакае світкі дажджам не адужаць,
не прыніяці ветру, не прабіці сцюжы.
На каптан для дзеда вытканы святочны,
глянеш, возьмеш ў руку — крамнага не скочаш.
Доўгія губіцы посцілак нясыщых,
нагавіц суконных пад кажух ці світу.

*

Хартушок — гэта белае дзіва,
найтанчэйшы, з кудзелі лянок,
гэта гонар ўдалой маладзіцы,
кветкі — ўзорным вяночкам ля ног.

Можна ім закрыць вочы ад шчасця,
калі шчокі калінай ірдзяць,
схаваць слёзы, калі не удастра
тое шчасце навекі ўтрымаць.

Хартушок — чарадзейнае хусце —
гэта стан свой задорна абвіць.
У бель чаромухі голаў чыпосыці
ў забыцці на хартух палажыць.

Хартухоў у бабкі — розна вышываных,
белых, ясных, сініх, дарагіх і танных,
гэтыя — на будзень, тыя — пад кудзелю,
гэтыя — ў гасціну, тыя — на нядзелю,
гэты — йсці у цэркву, той — на дзень кірмашны,
на канве рабінай вышыты, інакшы.

А вось гэты, ў кветкі, з тоненъкае пражы,
то на смерць бабуся адлажыла важна.

Гэткая ж кашуля і каптан навюткі,
андараク сліўковы, хуста і абутик ~
ўсё гэта заўчасу зложанае ў скрыні
і чакае толькі той сумной гадзіны,
каб у раз апошні, гожа, па-сялянску,
апрануць бабусю без чужое ласкі.

Гэтак і для дзеда, гэтакі абычай,—
ўсё ляжыць, чакае, покуль смерць пакліча.
А ў малым прыскрынку, што збоку прыбіты,
акрамя караляў, стужак аксамітных
ёсць і жменька грошай, на долы, на труны,
на шчырасць апошніяй гасціны хаўтурнай.

*

А дзе пахаваці?
Бабусіна воля:
сялянка жыве
й застаецца на полі.

Здалёк супроць вёскі,
на горцы нясчанай
схілі бярозы
галіны з пашанай.

Туды на сон вечны
сышліся сяляне,
пад крыжам бяспечна
ляжаць на кургане.

Каменныя пліты
касцей ім не гнуць,
іх памяць і славу
нашчадкі нясуць.

Шчабечуць там птушкі,
пяюць салаўі,
там ляжа бабуля,
як сярод сям'і.

Вясною ў сяле нават
будзе чуваць,
як будзе зязюля
па ёй кукаваць.

Ды з дрэвамі разам
па ёй на зары
заплачуць, затужаць
сумныя вятры...

Сутонне. Ужо мала што
ў куфры відаць,
схілілася голаў
бяссільна.

Не хочацца куфра таго закрываць,
ўспаміны яго абступілі.
Зрабілася цёмна і пуста наўкруг,
прабіліся слёзы на вейкі,
і цяжка апала са змораных рук
акована куфрава вeka.
1965

На чабары
настоена

www.kamunikat.org

1. СНУЕЦЦА З ПЕСНЯМІ ЛІНЯНОЕ ПРАДЗІВА

ЖАЎРУК

О, кліч вясны непераможны!
Рунее поле,
водаў бег.
Пыл на нагах маіх дарожны,
на скронях белым-белы снег.

У полі жаўранак вітае
вясну,
узняўся, каб пяяць.
І я — жаўрук.
І я такая.
І мне без песень не стрываць.

Звінець душой,
пяяць і верыць
у цвет лугоў, у гон ракі.
Любіць зямлю сваю бязмерна,
як толькі ўмеюць жаўрукі.

ДРЭМЛЕ ВЕЧАР У ЦІХАЙ ДУБРОВЕ

Дрэмле вечар у ціхай дуброве,
летній стомаю ные зямля.
Заспявай мне на матчынай мове
незабыўную песню з сяла.

Пра сярпочак, дзявочыя руکі,
vasільковы на скронях вянок.
Хай над пожняй калышуцца гукі,
надрываецца рэха здалёк.

Месяц выплыў на хмарку сярпочкам.
Мала стомы ў руках маладых.
Млее нач ад тых песняў дзявочых.
Бог Ярыла ля ніваў прышіх.

МАЯ КРЫНІЦА

Жыта морам наўкол,
сіні лён і пшаніца.
Кроны дзічак на межах.
Ячмень і аўсы.
То дзяціства майго залатая
крыніца
вабіць жоралам вечна жывое
красы.
З ветрам дрэвы шумяць,
нешта сэрцу гавораць.
Прад вачыміа расквечаны траваў дыван.
А рапулка гаючая
хваль пераборам
ціха гойдае веरбаў пахілены стан.
Дзе дарога наўпрост,
полем сцежка віеща,
сонца шчодрымі промнямі сее кругом.
Блаславёным цяплом заварожвае сэрца,
кліча светлымі вонкамі дзедаўскі дом::
Нехта быдла з дубовага поіць карыта,
ля драўлянае студні рыпіць журавель.
А ў вадзе адбіваецца неба блакітам
і палашчуць аблокі пушаную бель.
Як тут зелена, хораша,
ціха, адвечна.
Панадворак травой, канюшынай прапах.
Адбіваецца засмуж нябёснай сінечы
у задуманых злёгку дзяўочых вачах.

ДЫВАН

Пад старасць дзён,
калі так ломіць змора
ўсяго жыцця,
што засталося ў снах,
прыгадваю дзівосныя узоры
у ромбікі
на матчыных краснах.

Узор пяе на лоне пражы болай,
шнурок з квадратай роўненъка бяжыць.
Як вылічыць, як аснаваць сумела
дыван свой,
каб аж так заваражыць?

Так далікатна, анідзе памылкі,
на бель асновы колерам лягло,
так ад калыскі да самой магілкі
жыццё людское выткана было:

квадраты дзён,
запоўненныя працай,
між імі — сонца залаты прасвет.
Так роўненъка,
так нельга памыляцца,
каб спраўным быў дыван жыцця
як след.

БЕЛАРУСЬ

Беларусь мая спеўная,
летняя,
жніўная.

Палавеюць загоны густой ярыпой.
Напаю сваю вочы блакітам і нівамі
і лясоў тваіх цымнных суровай красой.

На дарогах жыцця слёз нап'юся наноўніцы.
Кожны крок мне да болю бывае цяжкім.
Толькі ласкай тваёю душа мая поўніцца.
Імя тваё светлае ў сэрцы майм.

Аддалёк, бы дыван, зелянене бульбянішча,
паабапал дарогі адцвіў чабарок.
О, зямля маіх прадзедаў, наша прыстанішча.
Зноў на грудзі мне ўпала сляза незнарок.

Паглядаю навокал —

дачка твая верная —
і люблю да адчаю, мой скарбе, цябе.
Шлях, даўгі, адзінокі, усыпаны цернямі.
Толькі я не прыстала яшчэ ў барацьбе.

ЧЫСЦІНЯ

Тут белы дзень і белы цвет
палотнаў у каморах.

У белай світцы белы дзед,
а ўнук бялявы поруч.

Бярозаў белым-белы стан,
ля іх красуня ў белі,
звісае белая каса,
як белы лён з кудзелі.

І белы сыр і белы стол,
паважныя, аж люба.
Уся сямейка навакол
сядзіць ля белай бульбы.

Над імі маці са збанком
і дочки, як галубкі.
Струменем белым малако
паволі лъеца ў кубкі.

Абрараз пад белым ручніком,
бялявыя дзяўчата,
і белы бэз, што пад акном,
як снег, буслы над хатай.
І вішні бела зацвілі,
і з белай грывай коні.
Чарнелі толькі мазалі
рубцамі на далонях.

УНУКУ

Твой век праедзе на машинах.
Мой пехатой прайшоў.
Ля васількоў, да болі сініх,
ля спелых каласоў.

Зязюля мне гады лічыла.
За рукі вецер вёў.
І нехта з сумнымі вачымі
непадалёк ішоў.

Красе мяне вучыла поле.
А белы свет — кахаць.
Людскія радасці і болі
ў жыцці не абмінаць.

Гнязду радзімаму і мове
заўсёды вернай быць
і хлеб надзённы напалову
ў бядзе з людзьмі дзяліць.

КНІЖКА

Гамана і разгул на дзядзінцы
ад дзіцячых нястрыманых слоў.
Едзе тата. Чакаєм гасцінцаў,
сустракаем з дарогі дамоў.

Хлопцам — ножык, цукеркі ў далонях,
абаранкі, істужкі да кос.
— Я табе, разумная доня,
з крамы некалькі кніжак прывёз.

Шапаціць з ветрам лісцейка звонку,
рой вясёлы дзіцячы гудзе.
Шалясцяць у куточку старонкі —
як цікова чытаць пра людзей!

З образочкa хлапец паглядае,
ён у лес за братамі пайшоў.
Хлопцы дровы сякуць, ён блукае,
ловіць рэха ялінаў, дубоў.

То бяжыць за вавёркаю рыжай,
выглядает русалак з азёр,
ловіць гукі, любоўна іх ніжа
у цудоўны няведаны ўзор.

Мякка гнецца трава пад нагамі,
кожны з нечым да хаты бяжыць,
толькі хлопец з пустымі рукамі,
але ж вершы якія злажыў!

Я жыла б, як русалка, не еўшы
сярод цішы аеру і траў.
Мілы хлопчык, каму тыя вершы
ты на досвітку з сэрца аддаў?

Кніжка побач. Я сплю, не прачнуся.
Водзіць сон па далёкіх кутках.
Назіраю. Нясу Беларусі
нізку вершаў у кволых руках.

ВОСЕНЬ

Золата, чырвань і медзь на кустах.
Вецер свавольны аж хмеліць.
Фарбаў багацце — то восень, мастак,
малюе свае акварэлі.

Хмарам збірацца і лісцю кружыць,
вітаючы сумную госцю.
Хораша позняю восенню жыць,
дыхаць яе прыгажосцю.

З трывогай у сэрцы па край мой гляджу,
на лад і разлад на планецн.
У засяроджанай цішы кажу:
— Хай выйграе праўда на свеце.

Хай замець закруціць сумётаў сувой,
бінт снегу на раны паркана.
Хай людзі жывуць па планеце сваёй,
каму колькі наканавана.

* * *

Пralеска раскрылася ў жмені.
Лес першай травою прапах.
Блакіт ператкала праменне
вясны на птушыных шляхах.
Мінула завеяў дацкука.
Вылазіць пралеска з зямлі.
Пяшчотныя ручанькі ўнука
за шыю мяне абнялі.

доўг

Хтось адыша, нехта развітаеца,
застанецца жменя сумных слоў.
І буслы не ўсе дамоў вяртаюца
з афрыканскіх сонечных краёў.

Абарвуцца думкі чалавечыя,
згасне сон дзяячы на зары.
У жыщі няма нічога вечнага,
бо жыщё самое да пары.

Я стаю сярод налёў засеяных,
пад нагамі гнуцца бадылі.
Бацькавы слядочки ветрам звеяны,
пазатоптаны, даўно ў зямлі.

Грэліся пад шэрай стрэшкай разам мы,
смех звінеў ад раніцы ў палёх.
Так шкада — не ўсё да рэшты сказана,
не адплачаны бацькам наш доўг.

АБЛОКІ

Абуджаеца родны край,
гладзяць косы вятры перамётныя.
Бохан хлеба, нібы каравай,
у ручнік матуля загортвае.

А птушыная скрользі мітусня!
Завушніцы на голлі бярозаў.
Урываетца ў смех вясна
з белых дрэў, зарунелых барознаў.

Так лагодна ў вільготных палёх
вецер гладзіць русыя косы.
Гнуцца травы пад пальцамі ног,
шчэ з вясны бялюсенькіх, босых.

Аблачыны-гускі плывуць,
ўзвейна-лёгкія, з белага пуху.
Так шчымліва ўзняць галаву —
адгалоскі далёкія слухаць.

ВЯСКОВЫ ДОМ

Вясковы дом. Тут зруб звычайны
і сіла бацькавай руکі.
Бярвенняў, высечаных дбайна,
цяжар
прылёг на вушакі.

Глядзіць на свет,
прапах жывіцай,
на летнім сонейку прасох,
між дрэва ветру не прабіцца —
ляжыць там туга шэры мох.

Чысцеюць сені і святаіца
да ўсіх прыветліва, з цяплом.
Тут кожны можа прыпыніцца,
хто завітае не са злом.

Хлеб пад абрусам хатні, свежы,
мядок ліпнёвы загусцеў.
Ахвотна нож акраец рэжка
і мажа мёдам для гасцей.

Сляды маіх дзядоў на лаве,
дыван з матуліных красён.
За абразамі пахнуць травы,
цвітуць юргіні пад акном.

Сагрэта вішнямі сяліба,
сцяжынак ад суседзяў бег,
засеянная хлебам скіба
айчынных ніваў з веку ў век.

БАРАЗНА

Вярніся зноў, вясновы вецер звонкі!
І голас таты за вярсту чуваць:
— Гэй, не мыляйце, хлопцы з баразёнкі!
Сур'ёзна трэба плугам кіраваць.

Каб роўна рэзаў плуг барозны-струны,
каб не глыбока і не плытка браць.
Калі папар засееш, з добраі руні
найлепей тое ворыва відаць.

І сеяла ўся Беларусь, грала,
у хатах прала, ткала давідна
і толькі думкі новыя снавала
і душы высвабоджвала з ярма.

Аджыў наш плуг сваё жыщё пачэсна,
сярпочак пад паветкаю спачыў.
І не на лавах, на адказных крэслах
сядзяць сыны, што адышлі ад ніў.

Не плугам, яркім лазарам працуоць.
Бяруць за чуб жыщёвы пералом.
Высокаю энергіяй кіруоць
і пішуць самалётым крылом.

І крыкнуць хочацца нашчадкам юным:
— Змагайцеся з няведамым смялей!
Прастуйце плугам, каб барозны-струны
і ворыва не горш, як у людзей.

Шляхі жыщя — запрэжаныя коні,
гаспадароў хай слухаюць яны.
Трымайце лейцы моцна у далонях
і не мыляйце роднай баразны.

* * *

Іду сваёй сялібай неабжытай,
не спадзяюся тут сустрэць кагосыць.
На танкаструнных сцебялёнчках жыта
вятры зайграі мне пра маладосыць.

А жыта паліваецца, расуе¹,
а зернеткі растуць адно ў адно.
У курганах ляжаць і не пачуюць
браты мае, як зазвініць яно.

---

¹ Расуе (*дывялект*) — красуе.

* * *

Гэткі сон, болем нат не разбуджаны.
Сонца сыпле надзеі з каўша.
На далонях тваіх натруджаных
спіць, здаецца, Радзімы душа.

Сонным сэрцам зямля пагарджае.
Людзі ж родзяцца,
каб тварыць.
Не збярэ жнівом ураджаю,
хто вясну маладую прастіць.

* * *

Праляцелі гады з разлукаю.
Туманамі боль у ваччу.
Ты раскажаш,
а я паслухаю.
Ты спытаеш, а я змаўчу.

Слоў не хопіць,
каб праўду выказаць.
Хопіць сілы — маўчаць магу.
Успаміны нярадаснай нізкаю
разбудзілі маю туту.

ЗЭЛЬВА

Раненым крыллем
сонейка хіліцца,
коўзаеща
і, як птушка, далоў.

Тонкім вэлюмам
дым над Зэльваю
ўеца з пабеленых
каміноў.

Сцежкай асенняй,
лістотай засяянай,
з сумкамі, з книжкамі
хлапчуки.

А над Зальвянкаю
вуды з прыманкамі,
хлопцы з каханкамі,
аблакі.

ЕФРАСІННЯ ПОЛАЦКАЯ

Мінulasць ляжыць надмагільным вянком
над тымі, што ў смерці застылі,
ззяе святлом праз цемру вякоў
святое імя Ефрасінні.

А доля ж была ў крывіцкіх жанчын
з кудзеляю, з прасніцай злучана.
Яна ж за асветніцкі слайны пачын
дастойна прайшла ў неўміручасть.

Ад Лады, вяснянай красуні ў бары,
ад моцы Ярылы, Стварога
знейшла сярод вечна паганскаі пары
да мудрасці новай дарогу.

Яшчэ над Дзвіною старыя багі
ў сялібах людзьмі карагодзяць,
яе ўжо прывабіў свет праўды другі,
што неслі Кірыл і Мефодзій.

У пушчы-лясы адыходзяць далей
продкаў сівых абаронцы.
Пісьменніцтва,
новая вера мацней
за ўсіх багоў грому і сонца.

Народ яшчэ даўніх мідуе багоў.
З камення ім стодзіва ставіць.
Абараняць іх у пушчах гатоў
і моц над людзьмі славіць.

Дарэмна. Другія стаяць алтары.
У Прадыславы мэта —
святыні, цэрквы, манастыры —
тагачасныя ўніверсітэты.

Вяртаецца ў край з навукай, з дабром,
братэрства і мір у ім сее.
Валодае смела князёўна пяром,
людзьмі завалодаць сумее.

Асветніца наша, духоўны ўладар,
паганства і цемру скарыла,
каб Полацк узвысіць.

На шлях яе мар
з Полацка выйшаў Скарэна.

У сэрцы чарніцы палае агонь.
Падзеі тых дзён па парадку
збирае на славу народа свайго
і летапіс піша нашчадкам.

У келлі маленькай, у ціхім Сяльцы,
не марыць пра узнагароду.
Не толькі царкве яе веліч душы —
жывому народу і роду.

Адчула: народ не ўчора паўстаў.
Не заўтра канец нам прысудзяць.
З мінуўшчыны слайных падзеяў і спрай
мы ёсць.
Мы былі.
Мы будзем.

НАД СТАРЫМІ ДРУКАВАНЫМІ КНІГАМІ

Уладзіміру Карапкевічу

Хмялее це.
Тут анігадкі ўпіцца,
гартаючы старонкі мудрых кніг.

Апавясцілі поўнач са званіцы,
і крочыць поўнач.
Вы ўсё каля іх.

Забыты скарб вяртаеце народу.
Тут болей сэрцу,
як вачам, відно.
Ні пыл вякоў, ні час
не перашкода,
калі нашчадак з продкам заадно.

Ці бачыще?
Пагас у хмараах бурых
пабляклы месяц — кованы ліхтар.

Заснуў з утомы
на мядзведжых шкурах
гасцінны і натруджаны друкар.

Варушыце вякоў старыя тайны.
Усхваляваны знайдэенным да слёз,
не чуеце,
як конь заржаў у стайні
і раздувае храпаю авёс.

Ўсё дарагое, вырванае ў смерці
і ў небыцця,
што з пылу паднялі,
у гэтую ноч
схавайце ў нетрах сэрца,
каб апасля апавясціць зямлі.

Няхай раскажа час мінулы сённечас
нашчадкам,

што імкнуща ўдалячынъ,
пра справы слайныя Скарынаў і Мамонічаў.
Пра першы друк —
наш слайны даўні чын.

www.kamunikat.org

* * *

Адзінай мэты не зракуся
і сэрца мне не задрыжыць:
як жыць — дык жыць для Беларусі.
А без яе — зусім не жыць.

ПАМЯЦЬ

Памяць —

вечны сябра,

неадступны ценъ,

непагаслых фарбаў залаты праменъ,
закідае невад у мінуласць дзён —
надвячоркаў спевы,

шэлтры ля вакон.

На чужыя воды, плыні, берагі,
у ліхую воддаль, маразы, снягі
цягне, цягне сетку, бачную ледзь-ледзъ.
Памяць не нябожчык, і не ёй сатлець.

ЧАС

Скрыпучым возам ехаў час,
калдобістаю каляінай,
а ветах выплываў і гас,
а воз каціўся без упыну.

Уставала сонца з-за лясоў,
ішло ў зеніт па небасхіле.
А воз каціўся, конь ішоў,
дарога курчылася ў пыле.

Гарыць агонь, лясы маўчаць,
прыпалі коні да атавы.
Пара вякі ператрасаць,
перацаніць людскія справы.

Забытым трактам я іду,
ступае побач адзінота.
Шукаю вынашаных дум,
падбітых крылаў з тых узлётаў.

Іду, задуманы пілігрым,
слядоў шукаю ў калінах.
Сюдэма йшоў Паўлюк Багрым,
сюды дамоў спяшаў Скарэна.

Няма даўно ўжо іх слядоў.
Лёг пыл на шэрыя стагоддзі.
І толькі сэнс вялікіх слоў
у нечых ранніх сэрцах бродзіць.

* * *

Я сэрца ўздым,
жыццё сваё,
і вернасць,
і ўсё, чым выміраеца любоў,
аддам табе,
пяшчотная бязмерна,
пакутная зямля маіх дзядоў.

* * *

Думы — коні мае вараныя,
грыва з ветрам і цокат капытаў.
Напярэймы — жывыя, зямныя,
выкрасаюцца іскры з граніту.

ДВА РЭХІ

M. T.

Мы з Вамі два рэхі

ў адным бары

ад Нарачы аж да Нёмана,

па матчынай мове, па песні сябры,

і думаем крышку падобна.

Здалося мне: рэкі плывуць назад,
гады вяртаюцца з выраю.

Стаю сярод поля, дзе дрэвы ўрад —
якую ж пущіну выберу?

Капытамі коні кранаюць зямлю,
іржуць, патрасаючы грывамі.

Я песні з асёліц сэрцам лаўлю —
тужлівія, спеўныя, жніўныя.

Я ведаю многа пеосьень чужых,
усё ж тыя жніўныя, родныя,
як жураўліны асенні крык,
навекі мяне запалонілі.

Шэрыя хаты пад шэранныю стрэх,
шэрае беднае зраб'е.

Шэрыя твары плачуць праз смех,
шэрыя вёсны, бясхлеб'е,

а мова, як ліра: співае, гудзе,
стагоддзямі вусна прадзенца.
Промнямі слоў суцяшае ў бядзе.
А мова, як сэрца, б'еща.

Слухаю, думаю... Думка адна:
людзі пакрыўджаны родныя,
просяць за іх заступіца,
аднак
сілы такія няроўныя.

Трэба змагацца.

З панамі на бой.

Трэба, як дуб, як камень.
Нашая песня
панам, як мазоль:
шкадуюць і зводзяць вякамі.

З'яўляліся хлопцы,
праз цемру вякоў
народныя раны гоячы,
за сілу адважных закляцяў і слоў
жывымі згаралі на вогнішчы.

Ірваліся ў полымя, у забыццё,
каб толькі ні плакаць, ні каяцца!
З болю на свет прыходзіць жыццё,
болем яно адкупляеца.

Гэта было ў той завейнай пары,
калі, размахнуўшыся крыламі,
Вы сталі змагацца яшчэ на зары
з народнымі вечнымі крыўдамі.

СЫНУ Ў БЕЛАСТОК

Задрыжала знячэўку асіна,
подзьмух сцожы прабег па кары.
Восень згрэбла атаву,
звазіла,
пазганяла жывёлу ў двары.

Мокры вецер ахрып, занядужаў,
над ракою лякоча вярба.
Павуцінне — апошні свой кужаль —
ткалля-восень снуе з серабра.

Мо сумуеш, а можа, рагочаш.
Я шкадую, што ты не пры мне.
Дождж з-пад Воўпы цябе не намочыць,
вецер жлобаўскі не закране.

СЯЛЯНКА Я

Шугае позірк смела за аблокі,
што пралятаюць над гняздом майм.
Сялянка я з душой маёй шырокай
і з думкамі, як Нёмана уздым.

З цішы лясной, з тутгі і крыху з поту.
Я працу ведаю і крылля смелы ўзмах.
Мняню я на ніваў пазалоту
ўсё золата на пальцах і ў вушах.

Хтось плача, што насіў калісьці лапці
і з пугаю за статкам босы йшоў.
А мне найлепей у сялянскай хаце,
што ведае, дзе мір і дзе любоў.

Калі на сэрцы ные боль шчымлівы,
хтось адыходзіць ў невараць² з сям'і,—
нам гояць раны залатыя нівны,
палі бязмежныя.

Сяляне мы.

---

² Невараць (*дъялек т*) — незваротнае.

БЕЛАРУСЫ

Беларусы ад касы.
Нам сняцца высокія травы,
пракосы, як паясы.
Касавіца для вас — забава.
Лоб у поце, лугі з расой.
Гнецца першына, зноў атава.
Размахнуцца шырока касой —
маладая мужчынская справа.
Беларусы ад касы.
З асялком у кішэні кожны.
Пахіляюцца каласы
з налітым зернем на пожню.
Косы звіняць у сяле,
іх клеплюць на бой пераможны.
І хлеб, бы зара, на стале,
і засек зімой не парожні.
Беларусы ад касы.
Дарогамі да світання
хлопцы з косамі йшлі ў лясы,
на бунт ішлі, на паўстанне.
Вашчыла іх вёў, Кастусь.
Звінелі ў паходах косы.
Адраджалася Беларусь
пад звон іх рашучы і востры.
Вокам сябра гляджу на касу.
Асялок кранаю рукою.
Не, на злом яе не панясу.
Няхай павісіць пад страхою.

СУСТРЭЧА

Сустрэнемся па вузкай перакладзіне.
З двух берагоў паважныя прыдзэм.
Усё, што не даткана, не дапрадзена,
я накажу табе

ў святочны дзень.

Вось толькі я забылася пра почасці.

Калі з дарогі зойдзэм

у мой дом,

я проста пасаджу цябе на покуці,

аддам на ласку майм багом.

Снуетца з песнямі льняное прадзіва,

пасаг бы з кужалю танчэй саткаць.

Жартоўна

кросенцы мае разладзілі,

уток заблыталі,

не разблытаць.

Я запяю табе

пра дзіва дзіўнае,
якая ў Нёмне глыбіня,

як ноччу месячнай на воды сіня
выводзіць дзеўчына паіць каня.

А конь не слухае,

а конь бянтэжыцца,

рве цуглі срэбныя --

дарма сныняць.

З каменняў Нёманавых

аж іскры крэшчыца,

аж сэрца цешыща

з того каня.

З двух розных берагоў

на перакладзіне

сустрэнемся ў святочны добры час.

Чаго б не здужалі,

чаго б не ўладзілі,

пакінем моладзі сказаць за нас.

2. З РАБРА ПРЫНЯМ ОНСКІХ ВЯРБІН

З МОЛАДДЗЮ

Апрануўшыся давідна,
падбадзёрана смехам звонкім,
вылятала мая вясна
з лёгкім ветрам наперагонкі.
Час быў дзіўны. Каля мяжы,
упрыгожанай церпкім верасам,
так часамі хацелася жыць,
а часамі і жыць не хацелася.
Трудна вочы было адараць
ад вясны, да зямлі прынаднæа.
Цяжка людзям было дараваць,
што яны да людзей неспагадныя.
Усё адны гуляюць і п'юць,
а другія слязамі плюскаюць.
Я і выбрала сцежку тваю,
маці-доля мая беларуская.
Ці прыходзіў у сны адчай?
Ці трымцела слязіна скупая?
Не скажу.

Святлее ў вачах,
калі моладзь на шлях выступае.

ВЕЧАРОВАЯ ПЕСНЯ

Дзень спахмурнеў, у полі вечарэ,
пад дрэвамі крыла начнога ўзмах.
Згасае ціха сонца, бы надзея,
адбіўшыся сумотай у вачах.

Міргаюць хатаў вечаровых вокны,
дзяявочы голас выплыў і замоўк,
разверадзіў ён успамін далёкі,
аж сэрца ўздрыганула незнарок.

Так і ў жыщці ўмірае ўсё і чэзне,
як гасне дзень натруджаны ў палёх,
і застаетца неўміручай песня —
яе красы ніхто не перамог.

* * *

Зноў басонач³ іду па расе,
дзень, народжаны сонцам, вітаю.
Веџер сонца ў праменай красе
ўжо на раніцу выганяе.

А навокал птушыны спеў.
А здалёк на старым гарадзішчы
між лістоты разбуджаных дрэў
салавей, не сціхаючы, свішча.

Прачынаюцца паплавы,
вольны веџер балотам блукае
і паволі з роснай травы
туманы, як пасцель, складае.

Мне здаецца, зноў праз гады
у бэзам абсаджанай хаце
бачу бацькавых кроکаў сляды,
чую, як прачынаеца маці.

---

³ Басонач (*дыялек т*) — басанож

У СЭРЦЫ НАДЗЕЯ, ЯК ПРОМНІ

Зноў вясны пераможны напеў,
беласнежных галінаў у квеці.
Да кустоў, да расквечаных дрэў,
як дзяцюк, заляцае ўсе р.
Закаханы вясняны настрой.
Рой пчаліны на цвет ападае.
Мы за рукі ўзяліся з табой,
вёсны даўнія зноў прыгадалі.
І чужыя дарогі, шляхі.
Мы прайшлі іх, а думы ля Нёмна,
ля сваёй саламянай страхі.
Толькі ў сэрцы надзея, бы промні.

У ХВІЛІНУ БОЛЮ

Беласнежныя гусі лятуць над аблокі.
Лёгка гойдаюць хмары над полем вятры.
З наднямонскіх крыніц маёй песні вытокі.
На зямлі беларускай
мае алтary.

Дрэвы ў роснай красе,
птушкі гнездзяцца ў голлі,
шчабятаннем вітаюць:
ці я гэты госць?

На маўклівым, адвечным,
пагораным полі
баразной прываліла маю маладосць.

Слёз, надзеяў
у глебу пасяна зерне.
Джаліць сэруца мне боль,
як гадзючын укус.
Памяняла спакой
на адданасць і вернасць
за цябе,
о, матуля мая Беларусь!

Дзівіць сёстраў, братоў
сэруца кволага мяkkасць.
Не параніў бы крылы суровы мой лёс.
У цяжкую хвіліну мне трэба паплакаць.
Я жанчына, жанчына...

Жанчыны са слёз.

Можна вынесці гора,
стрываць небяспеку.
Пераце рпець.
Глыкнуць з поўных прыгаршчаў лек.
Але гэтак баліць, што не плакаць мне нельга.
Утрымаецца камень, не жывы чалавек.

Мне даводзілася
з боспрытулем змагацца.

Як баліць,
не ратунак слязіна,
не лек...
Без гарачай слязіны як з мілым рассташца,
калі гэта расстанне назаўсёды?
Навек?

www.kamunikat.org

* * *

Славяцца людзі гуманнасцю спраў.
Не сілай, а веліччу сэрца.

Хто ў хвіліну цяжкую руку мне падаў,
той братам навек застанеца.

* * *

Хай славіцца наш беларускі род,
душой з вясны і воляю са сталі,
каб з гнёздаў нам не пеўнікі на плот,
а горда арляніяты выліятаі!

* * *

Словам ці затоеным маўчаннем,
думкамі, што йдуць з маймі ў такт,
адгані з чала мне боль адчайны —
з ім сама не спраўлюся ніяк...

Бы ў часы сяброўскае сустрэчы,
як ішлі мы поруч праз сяло,
расскажы мне аб харошым нечым,
каб зусім ад сэрца аддягло.

Не шукаю я ў людзей апоры,
іншаму магу дапамагчы.
Гэта ўзлёт мой прыпыніўся з гора
і таму са мною памаўчы...

* * *

У забыцці.
Мяне ніхто не чуе.
Насупраць ветру я адна стаю.
У малах толькі тое,
што люблю я,
і песні, што ў душы без слоў пяю.

Ля вокнаў шчырыя шчабечуць птушкі,
махае бусел крыламі здалёк,
маланкай сіняй асвятляе душы
сярод калосся ў полі васілёк.

Не, не адна.
Мле хмары з паднябесся
зліваюць ціхі дожджык на загон.
На голлі дрэў снует вятрыска песню,
яе звіаю і праду, як лён.

* * *

Хтось адыходзіць ад нас назаўёды,
слёз не стрымаць,
    але плакаць нам нельга.

Так адплываюць рэчышчам воды
у акіян, бясконца разлеглы.

Свет, бы пажатая восенню пожня,
шмат тут падцятага ўпала калосся.
Зернem у глебу асыпаўся кожны,
каб узысці
    і жыццё не звялося.

НЕ ГЛЯДЗІ НА МЯНЕ СУМНЫМ ПОЗІРКАМ

Сані шпарка лятуць, нач з марозікам,
ў ясным небе павіс маладзік.
Не глядзі на мяне сумным позіркам,
прыныніўшы затоены крык.

Думы — птушкі мае пералётныя
зоры-семя дзяёбуць на таку.
Снег нам выслаў дарогі палотнамі,
а марозік цалуе ў шчаку.

Разам мы, як пры першай сустрэчы.
Не сатлела зарава слоў.
Шлях пад намі прываблівы —
Млечны,
перед намі —
дарога дамоў.

* * *

Ні ў багаці вялікім, ні ў беднасці,
а ў дружнай сям'і ля стала
жылі б мы ў харошай еднасці —
долі людской хвала.

Вясною хай сонейка свеціць,
рунеюць буйна палі.
Зямлі мы адвечнай дзеци,
нам хораша жыць на зямлі.

* * *

Ты маладосць прыпамінаеш нечым —
вятры ў палёх,
трываласць дужых дрэў
і моц зямлі —
дзяцюк шыракаплечы,
што мне руку
на сваім твары грэў.

МАЛАДЗІК

Не спыняй, не кліч мяне за зоры,
я хаджу басонач па зямлі.
З паплавоў, што над ракою, хорам
мне вятры насустрach загуді.

Мые твар у цьмянай ручайніе
адзінокі кволы маладзік,
з ціхай хаты выбегла дзяўчына,
на далонях вынесла ручнік.

Вышыты рабінкаю па белым,
перастелай, бы чырвоны жар.
Кроны дрэў лістотай шапацелі,
месяц пахіліў задумны твар.

Час дамоў, зачыніць маці дзверы,
спрацаваная сям'я засне.
Маладзік — свавольнік лёгкаверы.
Вецер зноў заблытаўся ў касе.

Незнароку белаю рукою
дзеўчына касу перапляла.
Затужыла песня за ракою,
уздыхнула сонная зямля.

Месяц плаваў па нябесным лоне
адзінокім зораным шляхом,
не прыпаў ablіччам да далоняў
і не выцер твару ручніком.

КРЫЛАТСЦЬ

Кожны сябра крылаты свой ведае шлях,
не абмежны, ясны, да неба,
і куды скіраваць крылля вольнага ўзмах —
павучаць крылатых не трэба.
Быць сабой, нібы дужая птушка, расці —
ці гарачы поўдзень, ці восень.
Не пратоптанай вузкай сцяжынкай пайсці,
а ляцець, куды думкі заносяць.
Знаем святасць гнязда. Сілай зверыі лёт.
Непахісныя продкаў законы.
Ёсць у нашай крыві прага новых высот.
А напрамак да родных загонаў.

* * *

Мудрасць спелую сівых вякоў
п'ю з народных жывых крыніцаў.
Паважаю чужых багоў.
Ды прывыкла сваім маліцца.

ГАСЦІНА

Калі палеткі ад жніва астыінуць,
як ляжа сум асенні на лугі,
захочацца ў сялянскую гасціну
на верасовы мёд і пірагі.

Тут п'юць з прынукаю:
— І на здароўе!
П'е гаспадар
і п'е нявольнік-госць.
Плывуць застоллем шчырыя размовы,
людскія сэрцы свецяцца наскрозь.

І я тут п'ю з вялікай насалодай.
П'ю давідна, да пеўнікаў,
да дня.
Не з чаркі — з сэрца роднага народа,
пяюння-мова,
п'ю цябе да дна.

* * *

Гартаваны працоўнымі днямі,
дух ад ветру ўзмацнеў,
акрэп.

Найсмачнейшы —
зароблены хлеб
маладымі сваімі рукамі.

Як ні многа ў юнацтве
патрэб,
з добрых спраў
добраы лёс прадзеца.

Што за гонар —
накроіць хлеб
добрым людзям
ад шчырага сэрца.

* * *

На зоры глядзеъ немагчыма.
Мигцяць з-за хмары, быццам дым,
і свеціцца месяц-лучына
на прыпечку неба глухім.

ЯК БАЦЬКА ЧАКАЕ СЫНОЎ...

Ноч разгарнула бяззорны плашч,
Стукае голлем аб стрэху вішня.
Вецер і холад.
І дождь, як плач,
звоніць у вокны хаты зацішнай.

Нехта спазніўся, нехта прамок.
Сушыцца хустка.
Варыцца страва.
У хаце не ўсе, яшчэ сына здалёк
бацька чакае, прысейшы па лаву.

Пэўна што прыйдзе, абы толькі змог,
ветру насупраць, на злосць непагодзе.
Калі бацька стары чакае ў дзвярох,
нанач дахаты сыны папрыходзяць.

Бо бацька і маці і родная мова,
узнятая к славе амаль з небыцця,
паэтай натхнёным і велічным словам,
для беларусаў — пытанне жыцця.

ВЕЧАР ЖЫЩЦЯ

Вечар жыщця ўжо ступіў на парог,
моўчкі да нас прабірае ѹца ў сені.
Ляснуў знячэўку ля клямкі замок,
уздрыгнуліся вушы сценаў.

У нечы кафлянай паленне трашчыць,
сум і цяпло, цішыня па пакоях.
Верная хатка старая стаіць,
вечар вартуе і рэшткі спакою.

Кніжкі навокал, душы дабрыня,
ціха прысела за стол чалавечнасць.
Дзесь за дзвярамі грыміць мітусня,
якая ўжо сталаму сэрцу пярэчыць.

Сцішана боль адплывае з душы.
Хата — прыпынак роднае мовы,
веры, што покуль народ будзе жыць,
мова прыдасца для шчырай размовы.

ПЕСНЯ

Хай песня будзе, як песня.
Ганаравы ў песні ўдзел:
яна не папітак прэсны,
а самы моцны хмель.

Клёкат душы неспакойнай,
у сэрцы затоены боль.
З песняю, як са зброяй,
выходжу ў няроўны бой.

Песня — дыван мой росны,
наднёманскі сівы сказ.
Мае беларускія кросны,
каб думаў палотны ткаць.

Песня — душа мая ў слове.
Сабраны бацькамі пасаг,
іх мудрасці сівагаловай
не сцерты гадамі знак.

Нясу яе бездарожжам
у галаве сівой.
Каб толькі не страціць, крый божа,
ноты адвечнай сваёй.

СОН

Зоры гамоняць таемнай гамонкаю,
вецер шапоча ў кустах.

Рвецца і рвещца нітачка тонкая
ў кволых нядужкых руках.

Жар ператлеў пад засланкай шэраю,
з вечара свет не гарыць.

Стыне памалу саганчык з вячэраю,
бабка стамілася, спіць...

Можа, здающа ёй межанькі росныя,
птушкаю хоча ўзлящець,
хоча вярнуцца да дзён, дзе з пракосамі
смела ваюе касець.

Станам і ростам мог мерацца з топалем,
чубам — з пракосамі траў.

Поту гарачага срэбныя кропелькі
подзымухам вецер сцірай.

Люба было завіхацца з грабелькамі,
смехам звінець маладым,
люба было прыбірацца нядзелькаю
з думкай дзявочай аб ім.

Клічуць музыкі бубнам, гармонікам,
танцамі, блізкасцю рук,
песняю сэрца, тугой неўгамоннаю,
кліча разгайданы круг.

Ззяе галоўка стужкамі, косамі,
шчокі і вусны, як мак,
скачуць пад музыку ножанькі босья,
яркі мігціць андрак.

Ў танцы на рукі, каханыя, мужныя,
лёгенька клоніцца стан.
Русыя косы з галоўкі закружанай
ўпалі яму на каптан.

...Недзе цвиркун распяяўся у трэшчыне,
месячык выплыў з-за хмар.
Сняцца бабулі пракосы над рэчкаю,
ціха ўсміхаетца твар.

www.kamunikat.org

РАНІЦА

Сонейка.
Клёкат бусліхі.
Грабельніцы — на сенажаць.
З хаты выходжу паціху,
каб, раніцы не спужаць,

Яна ля майго парога,
свежая, у расе.
Вечер з широкіх разлогаў
пах чабаровы нясе.

Лісцем галё трапеча.
Зазелянеў мурог.
Боязна траўку скалечыць
міжвольным дотыкам ног.

Стаяу на парозе.
Смяюся.
На шкле заламаўся прамень.
Галёкае з ніў Беларусі
нованараджаны дзень.

ЖАНОЧЫ КЛОПАТ

З маладых дзяўчых гадоў
слаўлю меч, паважаю кудзелю,
змест з-пад сэрца вырваных слоў,
народа жыццё і надзеі.

Наша доля — кудзеля, лён,
нітку віць з недапрадзенай шпулі,
вартаваць адвечны агонь —
казкі, песні забытай бабулі.

Дом — адвечная. доля жанчын.
А ў час, для народа грозны,
ў нас мужчыны ўздымалі мячы
ў абароне краіны і гнёздаў.

Ў кволых пальцах мяча не ўтрымаць,
меч — для дужых мужчынскіх далоняў.
Нараджаць нам, не забіваць,
ўзгадаваўшым жыццё ў сваім лоне.

Усё ж апора мы, брацця, пры вас,
ў цяжкой долі надзеяная помач.
Здзекі лёсу не ўмееем стрываць,
у бядзе здольны выстаяць поруч.

Серцам мёртвых патрапім збудзіць,
і агонь ажывіць ў папялішчах,
і, як Лада, аддана любіць
свае пушчы, свае гарадзішчы.

Грознай лютасці ведаем сеч
і ў адчаі ля вас не застогнем.
Калі з рук ваших выпадзе меч,
мы падымем яго ў абароне.

Нараджаць нам, не забіваць.
Ў нас мужчыны дубы, мы — лозы.
Усё ж гатовы мы львіцамі стаць,
калі нішчаць зямлю нам і гнёзды.

* * *

Зноў па шыферах дождж бубніць.
Шапаціць па страсе саламянай.
Разагналіся дні — не спыніць,
безупынна нясуць у нязнанасць.
Дум разгойданых не суняць,
па-льняному іх лад прадзецца.
Як высока сынам не лятаць,
іх зямное пры іх застанецца.
Засываць — дзядоў запавет.
Гладзіць воблік зямлі, не калечыць.
Трэ пакінуць такі на ёй след,
каб сказалі аб ім — чалавечы.

* * *

Час, бы нітка льняная, прадзеца
днямі, месяцамі і няўпынна.
Усё, што сёння трывожным здаецца,
заўтра стане малым успамінам.

ДАМОЎ

Дамоў — на маствочак калінавы
рванеш — гатовы ізноў
падняцца, бадай, па-буслінаму
клякочучы песні з палёў.

Дамоў — гэта сэрцам да сэрца.
Дабрыдзень, мая маладосць!
Душой акрыяць, адагрэцца
і словам сагрэць кагось.

Тут хлеба акраец, як мёд.
Падушка, як пух лебядзіны.
Бацькі.
І магілы.
І род.
Зямлі сваёй подых глыбінны.

* * *

Розна бывае ў жыцці і ў полі.
У людзей і ў прыроды патрэба адна:
нараджаща, расці, расцвітаць без патолі,
покуль вясна.
Юных стагоддзяў вецер адчайны.
Засяваем, кахаем, чакаем пары.
Страты заўчасна, дарма падлічаюць.
Зноўку вясна. Цяплеюць вятры.

ЧАС ЗУБАМІ КЛАЦАЕ Ў ЗАСТРЭШШЫ

Час зубамі елацае ў застрэшны.

Час не ведае,
што хоча сам.

Я ў яго сышчу,
што мне належыць,
і табе, зямля мая, аддам.

Буду ведаць,
што жыву не марна,
калі праўда ў песні прарасце,
пашыхуе⁴ ўсё з рукі ахварна,
што ад сэрца,

тое зацвіце.

Слёз гаручых гарцамі не мераю.

Не скупая,
сілы не лічу.

Кроочу ўперад,
спадзяюся, веру:

што пазычыла, усё сышчу.

І аддам Радзіме.

---

⁴ Пашыхуе (*разм.*) — давядзэ да ладу

КАСТУСЬ КАЛІНОЎСКІ

Калі ў бой на змаганне з катам
выйшаў наш адважны Кастусь,
за плячамі ён меў занадта
мала вёснаў
і меў Беларусь.

Меў Кастусь свой адвечны, сярмяжны,
прагны шчасця, працоўны народ.
Толькі волі жадаў недасяжнай —
нагароды з усіх нагарод.

Боль і путы, чужацкая цемра,
лад чужы, здзек чужы,
цар і пан.
Толькі ў сэрцы, як вогнішча, вера,
што народ будзе сам сабе пан.

Толькі сіла
    ў Яські з-пад Вільні
пальмяных завостраных слоў
ды пад шэраю світкаю крылле,
і размах, бы вясной у арлоў.

О, свабода! Тварыла дзівосы —
змагара-каваля са слугі.
Ты вастрыла сялянскія косы
у гарніле адчаю, туті.

БЕЛАВЕЖА

У Белавежу ўвайшла, нібы ў храм.
Стромкіх дрэваў

маўчаць калоны.

На кары каля шраму шрам,
бы счарнелі старыя іконы.

Кроплі смольныя,
нібы перлы.

Кроны
купал неба падперлі.
Пахіліся долу кусты.
Пах ядлоўцу густы,

густы.

Ціха тут, толькі сэрца стук.
Тут касуля прывыкла да рук.

Жар суніцаў — кроў з нечай раны,
незагоенай, набалелай.

Узлятае бусёл з паляны —
падалося —

як кужаль белы.

Зубр на мох, бы ягнё, прылёг
ля бярозаў у белай адзежы.

Калі недзе існуе бог,
тут ён, пэўна, у Белавежы.

* * *

Радасць, як вецер.
Каханне, як госьць.
Дасягнутасць шчасця
ўжо шчасцем не ёсць.

НА СУТОННІ

Добры вечар у хату.
З зацярушаных дрэў
сцюжай іней кудлаты
мне на сэрца асёў.
Тут агонь наш у печы.
Жар, якому не стлець.
Цеплынёю спрадвечнай
мне б душу адагрэць.
На дыван паўзірацца,
слова шчырае ўчуць.
Адпачыць после працы
ў шчырай хаце хачу.

Дрэмле вечар на лавах.
Рэй дзіцячы прыщіх.
После снежных завалаў
адпачыну пры іх.

* * *

Я ад зямелькі крыллем адштурхнуся
і абліну ў палёце чорны жах.

Лячу душой са сцежак Беларусі
на недасяжны, паднебны шлях.

Унізе бор пад ветрам студзіць шаты.
Уверсé ноч запальвае агні.

Свая туга, свае шляхі ў крылатых.
І праўды след яснейшы з вышыні.

ПА-БЕЛАРУСКУ

Задумана стаяць на ўзлесці хвоі.
Вятры з бярозаў лісце замялі.
Нам дорага заўсёды ўсё жывое,
што побач з намі дыша на зямлі.

Равуць зубры, як продкі навучылі.
Сівую пражу павукі прадуць.
Арол у хмараах распраўляе крылы,
каб даляцець да мэты вольных дум.

І добра так бывае ў свеце, строга.
І нельга кідаць лёс на самацёк.
Свой шлях у кожнага, свая дарога,
праверана вякамі і жышцём.

З дабром да роду, з ласкай да суседзяў —
ад прадзедаў парадак на зямлі,
Шурпатасці, усе памылкі, беды
вякі даўно нам з душаў саскраблі.

І гонар свой — не трэба нам благога.
І звычай свой па-людску жыць з людзьмі.
Дабро сваё, не трэба нам чужога.
І будзе ўсё. Бо з працаўітых мы.

Зжынаем хлеб. Гадуем скібу-скварку,
Не ворагі, сябры ў нас навакол.
Умеем хораша разладзіць сварку:
— Сядайце, госцейкі, за наш гасцінны стол!

* * *

Сумна сягоння.
На плечы веция
накінуў вецир
хустку сутоння.

Месяц не свеціць,
згубіўся недзе
ў цёмнаблакітнага неба прадонне.

Пагаслі вокны.
У поцемку зрэбным
стаяць натруженыя сялібы.

Выпlesнуў вецир
з прадоння неба
на грудзі хмараў
месяц,
як рыбу.

ВЕРАСЕНЬ

Верасень у тумане
бульбяны, багаты.
Вецер яблыні гне,
абтрасае ля хаты.

Дзед прылёг на мурог
і атавы не косіць,
з дрэў яму каля ног
сыпле золата восень.

Каб жа сілу збярог,
назбіраў бы са жменю
срэбра-медзі з дарог,
каб звінела ў кішэні,

ды пайшоў бы да той,
што як ранак, смяеца,
што забрала спакой
ды прывабіла сэрца.

Было б меней гадоў,
як тады, як калісьці,
закружыліся б з ёй,
бы асенняе лісце.

Была сонейкам, ласкай,
абразком маляваным,
чарадзейкаю-казкай,
песняй недаспяванай,

зоркай педачаканай,
з недажатай палоскі
анікім не сарванай
польнай ружай ля вёски.

Уздыхнуў аб пары,
як прыдумваў забаву.
Растрасаюць вятры
па пракосах атаву.

Галавы не падняць.
Небасхіл, як сляза...
І шуміць сенажаць,
адзвінела каса.

...Кажуць, блудзіць душа
па балотах, імшары,
як памрэш загадзя
ад няздзейсненай мары.

РАЗВІТАЛЬНА ЗАПЛАКАЛА ВОСЕНЬ

Развітальна заплакала восень,
кроплі слёз на маім акне,
ветру вольнага хор стогалосы
ў чыстым полі сумуе па мне.

Я з раёнін, дзе туманна і сіне,
вольна сэрцу, прасторна для дум.
Гасіць восень дажджамі касымі
жар рабінаў.
Сячэ лебяду.

З урадлівых засяяных гоняў,
з чыстых рэк,
што ўвабралі ў плынь
ліўні слёз сялянак прыгонных
і няволі агорклы палын.

З беларускай учэпістай гліны
і з рабра прынямонскіх вярбін,
я галінка ля белага тыну
незабыўных адвечных святынъ.

Маё сэрца з зямлёю зраслося.
Калі восень бярозы сагне,
ветру вольнага хор стогалосы
ў чыстым полі сумуе па мне.

ХМАРЫ

Неба бяскрайняе,
неба над хатамі.

Сунуцца хмары ляніва угары,
нібы кудлатыя і барадатыя,
выйшлі на вольную пашу зубры.

Кінулі дом свой —
пушчу адвечную,
выйшлі з гушчэчы,
нібы з даўніны,
каб нагадаць па дарозе сустрэчным —
шчэ ў нетрах равуць начамі яны.

* * *

Мне патрэбны бор стары сасновы,
дзе на рукі сочыцца жывіца.

Мне патрэбна роднай чыстай мовы
з сырадоем у сяле напіща.

Слоў айчынных,
слоў сардэчных жменю,
мудрасці мінульых пакаленняў.
Цеплыні суседскае сустрэчы,
хаты ціхай, добрай,
мірнай працы.
І адпосін шчырых, чалавечых.
Быць людзьмі.
Не толькі імі звацца.

* * *

А вясна жыцця дайная, дружная.
Засмиялася сонца ўгары.
Белы снег, як палотнішчы кужалю,
у сувой згартуюць вятры.
Птушкі з выраю.
Ты не са мною
і дарма цябе ў хату чакаць.
І душы маёй не загоіць
распагоджаны спеў жаўрука.

* * *

Зіхаціць за сцяною чаротаў
накрухмалены Нёмана абрус.
Што спыпляе думак узлёты,
я пакіну, як цяжкі груз.

Песня, песня, народная ліра.
Я з кайданаў яе ўзняла.
Што ніnota — адкрытасць і шчырасць.
Скарб адзін — дарагая зямля.

ВЕРШ

Народ паважаеш, адкрыта жывеш —
прыходзіць натхненне ад шчодрага сэрца.
З маленькіх пачуццяў не зродзіцца вёрш,
як з пустога вядзера вада не нальеца.

Шмат чаго трэба ў душу увабраць.
Там змесціцца больш, як у нашых далонях.
Зачэрпнуць з крыніцы святла і добра —
хай наша мінулася праз вёршы гамоніць.

Пісаць пра мінуласць — не крочыць назад.
Пісаць пра сучаснасць — не рвацца наперад,
Трэба ў паэму жыццё нанізаць —
зважыць былое, у заўтра паверыць.

Вершы пісаць, як любіць і цярпець.
З праўдаю лёс залучыць назаўсёды.
Не ўчора пачатак,
не заўтра канец
падзеям і думкам-узлётным народа.

КРЫНІЦЫ

У бязмежную эру касмічную,
бы ў сівую пару лучын,
б'е празора вада крынічная,
абмываючы пяткі вярбін.

Той, хто зведаў
палётаў кружэнні,
далъ міжзорных шляхоў без граніц,
нахіліўся, глыкнуў са жмені,
каб шылінкі ў яе не ўраніць.

Як бы высака мы ні ўзляталі,
як далёка б мы ні былі,
нас да вербаў крынічкі вярталі.
Мы юнацтва з крынічак пілі.

ЗЯМЛЯ

О, зямля!
Сноў сялянскіх калыска,
беларуская наша доля.
Ты, як маці, нам родная, блізкая.
Наша поле, шырокое поле.

Ные сэрца соладка-соладка,
маладзенькая грыва руні,
і палеткаў бяскрайніх золата,
і тарпіны снапоў на гумнах.

Ужо арэм і жнем мы машынамі,
нават дзічак не абміаем.
Ты ж цвіцеш, як цвіла, шыпшинаю,
ты шуміш тапалёвым гаем.

Мы аднымі дажджамі змытыя,
мы са сцюжы,
з нялёгкай долі,
з родных песянь,
з палеткаў жыта мы.
Урадлівае наша поле.

* * *

Толькі чыстыя сэрцы пяюць.
Толькі птушкі, вітаючы сонца,
ды калі свае гнёзды ўюць,
звоняць песнямі ў неба бясконца.

Гэта подзымух жывучай вясны,
ясных промняў няўлоўная жменя
прабудзіла кругом галасы
маладосці, сілы, квітнення.

Сум праходзіць мінулай зімы,
заміраюць нягоды жыццёвыя,
падымаетца радасць з зямлі,
сакавіцкім павевам адноўленай.

Сіла крылаў не знае граніц,
абмінаючы сцежкі глухія,
п'е душа з першародных крыніц
беларускай адвечнай стыхіі.

Вырываецца песня ў свет
моцнай прагай добра і свабоды
за птушынымі песнямі ўслед.
І паэты птушынага роду.

* * *

Верны будзь слову,
якім Купала,
прагок народны,
сэрцы ўзварушыў.

Верны будзь слову,
якое ўпала
з матчыных вуснаў,
як з неба,
    ў душу.

3. АД ГЛЫБОКІХ ВЕКАВЫХ КАРЭННЯЎ МАЛАДЫЯ ПАРОСТКІ РАСТУЦЬ

БУСЛЫ

Ходзяць госці — буслы на даліне.

Скуль да нас прыляцелі,
сябры?

Крэкчуць жабы на дождж

ў лугавіне,

салай і заспяваліў бары.

Смела, буслікі, лётайце дома,
віце гнёзды бліжэй каля нас.

Ў нас усё, як дауней, па-старому,
хочь і новы,
як кажуць, час.

Можа, крыху інакшую звонкую,
па-старому каб вас прывітаць,
мы зацянем на дрэва баронку,
каб лягчэй вам гняздо будаваць.

Гэтак многа шырокіх дарогаў.
Нам мілей даль палёў і лясы,
дзе вякамі да нашых парогаў
прылятаюць на весну буслы.

СМАГА

Жывым струменем з нетраў б'е
халодная, бы лёд,
крыніца.
Як праўду,
чэрпаю яе
з зямлі што мне не чужаніца.

Цячэ вадзіца проста ў збан.
А пэўна што лягчэй ўдвое,
паволі адкруціўшы кран,
напоўніць конаўкі вадою.

Пайду насуперак вястроў
насустрач ні ў і польных макаў
пад ценем ліпаў і дубоў
па воду тую,
што да смаку.

* * *

Свішча вецер ашалела, востра,
хлешча гордую душу маю.
З непагодай у адзінаборстве
вытрывала ўсё. Яшчэ стаю.

Не зламалі нে другі і гора.
Бо ў часы праверак і нягод
пунктам непахіснае апоры
быў такі трывалы мой народ.

ВАЙНОЙ

Сэрца маці начамі не спіць,
лекаціць, як зыманы⁵ голуб.
Сэрца маці за ўсіх баліць.
Белізна пакрывае голаў.

Нарадзіць,
карміць,
гадаваць.

Чуць іх голас, бачыць усюды
і вайне на няміласць аддаць
ды чакаць чорнай весткі ці цуду.

Хмарай зноў груганам кружыць
над пабоішчам.
Тлець папяліштам.
Як жа зроблена мала,
каб жыць.
Як жа зроблена многа,
каб нішчыць.

---

⁵ Зыманы — злоўлены.

ЖЫЦЬ

Жыць — гэта ў хаце са смольных бярвенняў
з нашым адвечным гаючым цяплом
прагнунць, каб родныя тры пакалені
хоць часам сышліся за шчодрым сталом.

Жыць — кідаць зерне ў ворыва спорна,
садзіць маладыя лясы і сады.
Дотыкам ног цалаваць тое поле,
дзе цяжка ступалі бацькі і дзяды.

* * *

Ноч дыша цяжка, кане нібыта,
і таму так нявесела мне.
Неба зорамі моцна прыбіта,
так пагрозна маўчыць у акне.
Не. Не трэба! Цяжкасці-важкасці
слабым, прывучаным нышь.
Маём права жыццё выя радасці
на зямлі між людзьмі падзяліць.
Вымыта ў росах, прапахнуты зёлкамі,
абапёршыся на пляцень,
падперацаўся цуднай вясёлкаю,
нованараджаны дзень.

КВОЛАСЦЬ

Жаночае амаль не знаю кволі,
хоць сэрца тужыць восенню па ёй.
Жыщца ўмалот вятры перамалолі
і скроні нат абсыпалі мукой.

Я на тваіх разлогах — чарацінка,
зямля мая,
мой солад і мой болъ.
Мой жытні хлеб з духмянаю скарынкай
на твой абрус
пакласці мне дазволь.

* * *

Цягнуцца ў неба таполі.
Шлях нацянъкі да сяла.
Я заблудзілася ў полі,
сцежкай крутою пайшла.

Дуб у задуме глыбокай.
Гнецца вярба да зямлі.
Тутака вераць ва ўрокі.
Пэўна, мяне ураклі.

Пахла ля ног канюшына.
Буйна цвіла сенажаць.
Поле мяне навучыла
з родных дарог не змыляць.

Часам спынлюся ад болю.
Моўчкі пот вытру з чала.
Я заблудзілася ў полі,
сцежкай крутою пайшла.

ДОМ ДЗЯЦІНСТВА

Пацягнулася дарога
моўчкі за сялом.
Там, за марывам разлогаў,
мой вясковы дом.

Злева — альшына густая,
лут цвіце, як май.
Справа ў неба вырастаете
белазоры гай.

Пахне свежа бор сасновы,
каля ног чабор.
Расспяваяўся дзень ліпнёвы,
бы пчаліны хор.

Ходзяць там «буслэ» паволі,
зеленя кругом.
Мной пакінуты між поля,
мой вясновы дом.

ЗУБР-АДЗІНЕЦ

Зубр-адзінец ад статка адвык
не ахвярай, а панам у лесе.
Адзін, як пілігрым, што ў святыню пранік.
Адзін, як арол у паднябесci.

Наканаванне накрэсліць кругі,
разгон, узвышы палёту.
Каго палюблі аднойчы багі,
сіла яго — адзінота.

Красуецца статак прыплодам цялят,
гульнямі ў травах пахучых.
А ў сэрцы адзінца інакшы загад —
быць рыкам адвечнае пушчы.

Стойбішча статка і статка лугі.
Адзінцу — трывога ў сэрцы.
Каго палюблі аднойчы багі,
са статкам той не сальецца.

* * *

Песня каронай на голаў лягла,
з церня вянком на чало.

Песня-сяброўка з малога сяла,
сціплая, нібы сяло...

Хочацца рукі шырока падняць
і даць ёй свабодны ўзлёт.
Хай кружыць, брукуе, пяе, як вясна,
праўваўшы праменнем лёд.

* * *

Іду скроль зялёныя шолахі дрэў,
адна між падоўжаных ценяў.
Пух тапаліны на скроні асеў.
Не здзымуць яго ветрам асеннім.

* * *

З болю народа,
з ягоных надзей,
як любоў і сумленне свету,
як носьбіты вольных і светлых ідэй,
з зямлі праастаюць паэты.

Шкода, не кожны аб ёй запяе,
парад ў яе запытае.
Хоць сіла, што й дрэвам магутнасць дае,
ў сваіх нетрах і песню стварае!

* * *

Нада мною столь з дошак і бэлек
пралягла на бярвеннях тутіх.
Стырчаць гакі старых калыбеляў,
ноч мінуласць калыша на іх.

У ПЕСНЯХ ЁСЦЬ ХЛЕБ

А мяне, мусіць, з гора
нарадзіла зямля,
толькі ціхай пакоры
ў сэрца мне ўліла.

Ноч, як подых хаўтурны,
нат зара не ўзышла,
не з прамення, а з буры,
мусіць, выйшла душа.

Сонца на небасхіле.
Кружыць птах над зямлёй.
Ён пазычый мне крылле
і паклікаў з сабой.

Крылле — скарб небагаты.
Узлётаў не падзяліць.
Не хапіла зянітаў,
каб усіх накарміць.

Толькі песень хапіла,
каб хтось духам акрэп,
Пэўна ў песні ёсць сіла.
Пэўна ў песні ёсць хлеб.

* * *

Моладзь не спіць, не сцішыць сяла —
тужаць, кахаюць гітары.
Ночка-цыганка высока ўзняла
месяца поўную чару.
Воблеск далёкіх нязнаных планет.
Сад у шпакоў перагудзе.
Як жа харошы, расквечаны свет —
на вечную радасць людзям!

З сэрцаў чуцця, нібы кіненъ з каўша,
сіла бурліць маладая.
Плешчацца ў песнях жывая душа,
долю з-пад стрэх выклікае.

* * *

Айчына — адвечнае слова з глыбінь
з жыццём удыхнулі ў сэрца.
Долі палын і надзеяў цяплынь
і вернасць надзеям да смерці.

Айчына — зямелька,
магілы дзядоў,
іх думкі і творчая праца.
У снежную замець дарога дамоў.
То — не баяцца!

То — радасць світання
і сум вечароў,
ад сонца салодкая ўтoma.
То — светлая,
верная ў сэрцы любоў.
Айчына — то дома!
Дома!

Спрадвсчная доля —
жыць і ўміраць.
Працягласць супольнага роду.
Ці будуць часамі
сыны ўспамінаць,
як пойдзем ужо
назаўсёды?

БЯССОННЕ

Апалі хмары — кудзелі клочча
з начное цьмы за шэры небасхіл.
А маладзік ад пацалункаў ночы
у рукі дзеўчыны
упаў без сіл.

Зарою светлай неба закранула.
Збудзілі птушкі поле да жыцця.
А я зусім пакуль што не заснула —
гаворцы з сэрцам не чутно канца.

Паэтаў сон і недарэчны.
Тут мары з яваю не пагадзіць.
То — дыялог,
напружаная спрэчка
таго, што ёсць,
і як магло ўжо быць.

ЖНЯЯ

Белая кашуля
і сярпок праз плечы.
Тканая спадніца,
хвартушок квяцісты.

Вось ідзе дзяўчына
і пяе, шчабеча
з ніваю даспелай,
з раннем залацістым.

Ды на постаць стане,
загарне калоссে,
зубленым сярпочкам сабярэ ў далоні.

Золата цяжкое,
каб не растраслося,
лёгенька і спрытна
да зямлі наклоніць⁶.

Ды уздыме жменьку
йзноў над галавою.
Ды калоссем спельм,
бы праменнем ясным,
з лёгкасцю птушынай
ўскальных з любоўю
і паложыць жменю ўніз на перавясла.

Адарвеща часам,
споп высокі звяжа.
За собой паставіць ветру на забаву.
І стаяць снапочкі залатою стражай
ля мяжы зялёнай з чубам кучаравым.

Кончыцца дзянёчак,
дык на ржышчы гладкім
зжатаю дарогай у сутонні шэрым
стройная снапочки сыдуцца ў дзесяткі.
А дзяўчына пойдзе
ў хату на вячэру.

---

⁶ Накланіць (дыялек т.) — нахіліць

* * *

Па гасцінцы, капытамі ўбітым,
шпарка едзе параконны воз.
Паганяе вецер хваляй жыта,
звоняць росы ў кучарах бяроз.

Пчолы ў вуллях шчэ. Ранютка ранне.
Прачынаецца ледзь-ледзь сяло.
Толькі што нясмелае світанне
чарку сонца ў неба падняло.

Бор прачнуўся ў важкім задуменні.
Бронзу сосен дзятлы не куюць.
Ад глыбокіх, векавых карэнняў
маладыя паасткі растуць.

АСЕННІ

Сонейка не выйшла больш на неба
ў золаце ад галавы да пят.

Дзень сягоння апрануўся ў зрэб'е
хмар абшморганных
і хмаранят.

Нават вачаняты не смяюцца
пад асенні
пад імглісты шум.

Туманамі ў галаве снуюцца
пасмы сумных
жураўліных дум.

Адлятае,
заціхае радасць,
Толькі сэрца стогне, бы крумкач,
быццам бы прыгнула нас адказнасць
за віхураў безузешны плач.

* * *

Мы паэты,
высокі ўзлёт.
Нам да хлеба —
глыточак славы.
Каб расплавіць на Нёмне лёд,
неба дорыць нам вершы-праявы.
Мы адкрыта глядзім на свет.
Наша вогнішча не патушаць.
Мы застогнем —
наш спеў, як след,
застанеца адбіткам на душах.

НАЧНАЯ АКВАРЭЛЬ

Такая ночь.
Не зварухнешца вецер.
Галіна не зварушыщца на здзіў.
На зрэб'і хмар
з бурштыну бранзалецік —
прыпадна свеціць кволы маладзік.

Апошняе свято ў акно пагасла.
Мядзведзем расцягнуўся цёмны бор.
Ў задуме ўсё.
Адны толькі Пегасы
кранаюць капытамі зор.

* * *

Выходжу над Нёман пад клёкат буслоў,
углыб запускаю невад.

Ці будзе на шчасце багаты ўлоў,
трудна згадаць наперад.

Сцелецца травамі бераг ракі,
ўздрыгвае гладзь вадзяная.
Плешчуцца ў хвалях язі, шчупакі,
сом паветра глынуць вынырае.

З тоняў, з глыбінь ля сваіх берагоў
невад цягнуць — асалода.

Выплеснуть з верша тутіх шчупакоў,
а плотак пусціць у воду.

* * *

Зашумела ў задумным лесе,
загайдалася ў вышыні.
Ува мне старадаўняя песня
запусціла свае карані.

З-пад сярпа прагучэла калісъці
ля зяністых жытнёвых снапоў,
калі бусел гайдаў калыску
яснавокіх дзіцячых гадоў.

* * *

Жыць бы на аднаселлі,
дзе на дасвешці
стукача ў скроні,
будзіць са сну вецер.

Жыць бы па аднаселлі —
зорай шукаць у прысадзе,
прасті вятраў кудзелю,
што некалі не дапрадзена.

Агонь патрэсквае ў печы.
Каханне шчыра шчабечা.
Ад шчасця маўчыць, як бяздонне,
гаючае Прынямонне.

* * *

Напластаванне пройдзеных гадоў —
ужо амаль курганне нарастае.
І сэрца халадок і снег віской,
які ў вясновы поўдзень не растане,—
нагадваюць далёкі цяжкі шлях,
куды паеду, скуль няма звароту.
Застыне іней ў цёмных валасах
вянком апошнім шчыраму народу.

* * *

Тут дарога бяжыць праз палі,
абмінае над крушнямі дзічкі,
б'е вада ля каменняў з зямлі
ў лона ціхай празрыстай крынічкі.

Я расту, як ячмень, як авёс,
зерне ў коласе пэўна хаваю,
а ў снягі і ў суроўы мароз
я, здаецца, з ралей спачываю.

Што жывое, я сэрцам люблю.
Кожны ведаю твар невялічкі.
Ласку сонейка ў душу лаўлю
і ад бур не хаваю аблічча.

* * *

Розна бывае.
І зноў неспакой.
Нялёгка мне, не пярэчу.
Долю бяру жаночай рукой,
нібы каня пад вуздэчку.

Будзе ў нагу паслухмяна ісці.
Волі маёй не зрадзіць.
Не дам сябе ў бездарожжа нясці
па дзён маіх лістападзе.

Жыву — гэта значыць зноў на кані.
З зацуглянаю доляю.
У прорву рване — не баюся ані.

Праскачу?
Утрымаю?
Не здолею?

У СЁЛАХ ДАЎНО НЕ ПРАДУЦЬ

Воўны белай пасмачкі кволыя
з хмар-кудзелі вятры прадуць,
не на кужаль, што ткалі ў сёлах.
Па сёлах даўно не прадуць.

Не снуюць вечарамі, не мараць
ды не ладзяць забытых красён.
Калі ўбачаць старое прыладдзе,
дауніну ўспамінаюць, як сон.

З ціхай сцежкі жыццё саступіла,
шэрых досвіткаў болей няма.
Не майструе грабель і цапільнаў,
на таку не малоціць зіма.

Не патрэбны ні свірны, ні гумны.
Малацьба без цапоў і грабель.
Толькі сэрыцу даўнейшаму сумна.
Часам сніцца кужэльная бель.

* * *

У кожнага зара сваіх надзей,
радасці свае, свае турботы.
Таму не можа звонкі салавей,
пяюн вясны, свісташ па воўчых нотах.

* * *

Цячэ ў крыві не дух слабы і прэсны,
што хіліцца прад кожнай хвалій зла,
а сум лясны, старыя нашы песні
з наднёманскага роднага сяла.

Упэўнена цячэ яна па жылах —
народа кроў,
што пратрываў вякі,
бунтарная,
бы некалі ў Вашчылы...

* * *

У неба ўперліся
дубоў кароны.
Стаяць яны, равеснікі вякам,
бы стройныя дарыцкія калоны,
нагадваючы стары антычны храм.

З паганцаў я.
Красе зямлі малюся,
ў сябе ўбіраю веліч і спакой.
Імкнуся ў свет
шляхамі Беларусі.
Сняжынкі таюць на вачах слязой.

ЛЕКІ

Гляджу з акна: снягі паволі таюць
і сонца ўстала гожае як след,
паветра зноў папоўніцы глытаю
і цешуся, што зарунеў сусвет.

Душа ізноў, бы сонейка, яснее
і ногі ўсё нясуць мяне далей,
і хочацца зянняты шчодра сеяць,
на крылах слоў за воблакі ляцець.

Вітаць вачыма кожную травінку,
аказвацца на шчыры стрэчны смех,
ісці сцяжынамі без адпачынку,
тварыць, як твораць вёсны, не на спех.

Выходзіць з вострым лемяхом у поле,
прылёт птушыны, звонкі спеў вітаць,
расці ажно да неба сіняй столі,
з прыродай душою расцвітаць.

Сплывае з дрэў адвечная жывіца,
вяtry задорна ў правадах гудуць.
Спакойны сон, майго жыцця крыніца,
залечваць раны да цябе іду.

ВЫРАЙ МАЛАДЫ

Народ аседлы мы, не птушкі пералётныя,
і бацькаўшчына родная — не стэп.
З зямелкі ворнае,
з сяўні і поту мы,
так пакахаўшя касу і серп.

Дажджамі мы абмытыя і росамі,
жывучасць нам дае сама вясна.
Мы ад зямлі — складаныя і прстыя
і шчодрыя такія ж, як яна.

Натураю, як сонейка, мы добрыя
і літасцівія, як матчына любоў.
У барацьбе мы стойкія, харобрый
і верныя зямлі сваіх дзядоў.

Як нашы пчолы, гэтак працавітыя,
нібы мурашкі, дружныя з сабой.
Ад долі труднай гарставанія, гранітныя,
ішлі стотысячнаю «Грамадой».

Душою мы, як песні шчырый,
у свет загнаныя мы са спалаху дзён,
дамоў вяртаемся, як птушкі з выраю,
і ападаєм на стары загон.

І мілае нам неба грудаватае
і восені і летні сонцапёк.
Бары ад вечныя, сады за хатамі,
нагамі роду стоптаны парог.

Жывём мы гнёздамі, сваімі сёламі,
насельваем старыя гарады,
ў бяседзе дружныя,
падчас вясёлыя,
з вясковых хатаў вырай малады.

МАЛАДОСЦЬ І СТАРАСЦЬ

Маладосць — палёт мараў высокіх,
нестрыманасць парываў і бунт.
Старасць робіць маленькія крокі,
але пэўпа ступае на грунт.
Маладосць без задуму, дакораў
часам прыме за золата медзь.
Скіраваць свае крокі до зорай —
шчэ не значыць да іх даляцець...
Ў маладых — парыванне і слова,
буралом на спакойнай зямлі.
Мужнасць важкая ў сівагаловых,
што карэннем у дол ураслі.
Маладосць, замагаючы многа,
дарам блудзіць сабе ў аблаках.
Старасць ведае лепей дарогу
і на правільны вывядзэ шлях.
Слаўны ўзлёт малады і прыгожы,
ўсё ж падводзіць наведанне спрай.
У жыцці толькі той пераможа,
хто ў сябе мудрасць старца ўвабраў.
Ну, а мудрасць не з ветру бярэцца —
аднагодак стагоддзям амаль.
Доўга молатам цяжкім куецца,
покуль стане гартоўнаю сталъ.
Смелы бунт, побач мудрая рада,
пэўнасць крохаў і думаў палёт.
І адна толькі простая праўда:
хай жыве і дужэе народ.

ЗАВЕЯ

Даль, як глянуць,
бялее.
Белы кужаль дарог.
Закруціла завея
белы снег у палёх.

Ашалела завея,
загубіла мой след.
Насумёціла, вее
аж каню па хрыбет.

Палазам не працерці
шлях стары да сяла.
Гурбы снегу і ў сэрцы
мне зіма намяла.

Мроі, мары, надзеі
вырваў вецер з дарог.
Круціць, круціць завея
белым снегам ля ног.

ТОСТ

Адкінуўшы ўбок блытаніну
чужых надакучлівых слоў,
іду я старой каляінай,
забытаю сцежкай дамоў.

І кожны мой крок — то памяць,
позірк — сустрэча з быльм
раны старыя паляць.
Боль вочы грызе, як дым.

Я чую, як мёдам ліповым
з вуснаў жанчыны любой
льєцца родная мова
і гоіць нязлечаны боль.

Хачу на пачэснае месца
ля вышытых ручнікоў
за стол свой дубовы сесці,
склікаць у застолле сяброў.

І хлеба чорнага лусту
ўсім раздзяліць пароўну,
ды з чаркі, па бераг поўнай,
выпіць за ваша здароўе,
хто гэтай зямлі гаспадар.

СЦЕЖКА

Іду штодзённа
сцежкай студзёнай.
Бяру за грыву долю-каня.
Здаецца часам: пяноць верацёны
пад бацькавай стрэхаю аж давідна.

Водгук мінуласці, любы і спеўны,
як хвалі калосся,
як шум баравы.
Матчыных рук дотык мяккі, сутрэўны,
кранаецца промнем
маёй галавы.

Усё гэта — прывіды, здані.
Вяртанне
да вёснаў,
да матчыных рук цеплыні.
Сялянскаю шчыраю песняй світання
трывожыць асення познія дні.

Сумна на сэрцы
і крыху балоча
без баяў кудзельных,
без матчыных слоў.
Такая у гэтым усім неўміручасць,
гаючая душу святая любоў.

ТОРБАЧКА

Як дзядулі ў дарогу
выпраўлялі бацькоў,
кожны з торбачкай, з богам
з роднай хаты пайшоў.

А ў той торбе ў паперы —
цёплай бондачкі круг,
хлеб, прапахлы аерам,
з любых матчыных рук.

О, шляхі і дарогі!
Цікі ў полі папас.
Перамералі ногі
вашу далеч не раз...

Прамінула сутонне.
Выйшлі не ў пасталах
дзецюкі нашы сёння
на асфальтавы шлях.

Гарадоў панарама
кліча за небакрай.
А ўсё чуецца:
— Мама!
з сабой торбачку дай.

Палажы нам у вырай
подых роднай зямлі,
нашу сціласць і шчырасць
на абходак з людзьмі,

і туті вераценца,
што начамі звіла.
Мову родную з сэрца,
наши песні з сяла.

Сілы бацькавай крыху
і павагі людской,
гэтай любасці ціхай,
што завуць дабратой.

Хай падтрымкаю будзе
смелы ўзлёт, слайны чын.
Каб пыталіся людзі,
скуль я, маці, і чый.

ДЗЕ БЛУДЗЯЦЬ СНЫ

Цішыня раўнамерна плыве за акном,
як жыццё без прынады, без смеху.
Часам вецер зазвоніць аб шыбу крылом
ці заб'еца з разгону аб стрэху.

Я лічу павароты ўжо пройдзеных дзён.
Тых, што прыйдуць,
спазнаць не ўмейю.

Час плыве.

Я не сплю.

Заблудзіўся мой сон
ва ўспамінах суровых завеяў.

Я НЕ СПЯШАЮСЯ

Я пе спяшаюся. Нібы той дзед з сявенькай,
што рассявае ў полі збажыну,
ступаю роўна, сею памаленьку,
бо як пасею, так і пажну.

Не ўзыдзе хлеб — запозна ці зарана
і гэта ведама майму пяру.
Узыдзе ён, калі наканавана.
Як прыйдзе час, уздымецца ўгару.

І хоць вятры не раз тут загалосяць
і застракоча на сцяблінах град,
прыйдзе пара — і нівы закалосяць,
паставіць жнівень дзесяткі ў рад.

Малая я. Гадуюся ў законе
пяшчоты сонца, мудрасці зямлі.
Калі дабро пасею на загоне,
закаласяцца і дабром палі.

Я не спяшаюся. Як сонейка, як дрэвы,
стаю ля ніў, а нада мной -- сусвет.
Дзяды вучылі: добрыя пасевы,
дзе зернетка і ворыва як след.

Сялянка.

Веру ў розум, веру ў працу.
У чарназём. У цёплы дождж з гары.
У думках толькі можна разагнацца.
А на палетках -- пачакай пары.

Няма без працы на ўмалот надзеі.
Змалоцім каласы — тады спачнём.
І сёння трэба ў полі праўду сеяць.
Бо што пасеем, тое і пажнём.

АРЛЫ НЕ ПАКІДАЮЦЬ ГНЁЗД

Кінулі мы ветру сцежкі-межанькі.
Пасумнела па старых кутах.
Зіхаціць з канца ў канец аб'езджаны,
выліты асфальтам шлях.

Кліча да вандровак, смелых вылетаў,
вырывае птушанят з гнязда,
каб з вясняным, самым першым выраем,
з жураўлямі іх вярнуць назад.

Кліча дом сцяжынкаю пратоптанай.
Маці стомлена дамоў пайшла.
Зноў трывожаць сэрца тыя клопаты
з наднямонскага радзімага сяла.

Здаецца, ступіш — і зямля загутарыць,
загамоняць спеўна каласы,
сцежкі зноў зазелянеюць рутаю,
птушкі мераюць завоблачную сінь.

Бацькаў зруб, акраец жытні хлеба,
цішыня, ахвачай працы час.
І дымок над хатамі да неба,
і руплівасць матчына аб нас.

Сэрца, нібы яблык, наліося
буйным сокам роднае зямлі.
Сонца ўсюды. Кос вярбовых россып.
Хлеб з прыполну роднае зямлі.

Восень зноў. І жураўлі цыбатыя
адлятуць у край чужы наўпрост.
Толькі мы душой з сваімі хатамі.
Бо арлы не пакідаюць гнёзд,

БЕЛЫ СОН

Белы сон.
Толькі неба здалёк
у мігатлівым маку.
І скрыпіць пад нагамі пясок,
і гамоняць з марозам сабакі.

Недзе месяц брыдзе наўздагад.
Беляхціць⁷ пад сумётамі поле.
Цемень ночы на нечы загад
пахавалася

соснам пад голле.

Праз рассеяны месячны свет
з нерассейнай шчыраю верай
у бясконцы

жыцця запавет

кроучу —
сілам не ведаю меры.

...Праляцелі,
прабеглі гады.
Сэрца непагадзі

не забудзе.

А здавалася — дужай ---
тады,
што на свеце харошыя людзі.

⁷ Беляхціць (*дыялек т.*) — блішчыць беллю, вельмі чыстым.

ПАЗЯХАЕ РАНІЦА ВЕТРЫКАМ НЯВЫСПАНЫМ

Пазяхае раніца ветрыкам нявыспаным.
Дрэвы пацягающа, голлямі шумяць.
Плечы распраўляюць дубы ганарыстыя,
на зямельцы прадзедаў вартаю стаяць.

Гулка звоніць раніца хорам птушак зладжаным,
травы абмывающа кроплямі расы.
Аснавала сонейка залатою пражаю
першымі праменнямі поле і лясы.

Вочы падымающа ў неба беззаганнае.
Чысціню празорую п'е нагбом душа.
З ветру ўсхваляванага, з цішыні духмянае,
з даляў недасягнутых сіняга каўша.

Урачыстасць ранняя сэрца растрывожыла,
душу набалелую атуліў блакіт.
Прыгаство зялёнае, сінь непераможная
адагналі клопаты пра штодзённы быт.

Промнямі ахрышчана, росамі абмытая,
ветрам зачасаная, зелянене рунь.
Сталі сцежкі роўнымі.
Ўсе вузлы разблытаны.
Многа сэрцў ведама, ведама пяру.

ПРАЦЯГЛАСЦЬ

На роднай зямельцы усе мы не госці,
Усе мы чыесыці, усе мы кагосыці.

Хоць спаraphнелі дзядоў нашых косці,
У нашай натуры ёсць іхняе штосьці.

У падняволлі ад пыхі адсталасць,
На вузкіх загонах народу трываласць.
Жаночая гожасць, мужчынская сталаасць,
Лагоднаасць з сябрамі і з ворагам ярасць.

У цягліцах сіла, а ў сэрцы каханне.
У працы і ў песні без стомы, хістання.
Роднаму вернаасць, да гнёздаў вяртанне,
З тугою бязмернай, ўсе крыху сяляне.

Усе з баразёнкі, ад нівы, ад плуга
Йдзем часам асфальтам, як полем ці лугам,
Калі непасільна бывае і туга,
Мы к ворагу грозна, а з сэрцам да друга.

* * *

Ноч глухая наўкол, цемень сэрца трывожыць,
Гдзесыці запозненых струнаў чутно перабор.
Месяц у хмары апаў, як на шлюбнае ложа,
І на шлях мой не свецяць ліхтарыкі зор.

Цішыня. Чутно стукат уласнага сэрца.
Вечер голлем бярозавым не скальхне.
Я без страху іду. Мне заўсёды здаецца,
Што ў хвіліны трывогі ты сілай пры мне.

* * *

Сіратліва ўзіраецца топаль
у асенніх дарог каламуць.
Калі ў сэрцы паэта попел,
у агонь яго не раздъмуць.

ПЕСНЯРАМ

Цёпла на сэрцы,
хоць неба асенняе
хмарамі сонца закрыла ўгары.
Ды разбудзілі вясну летуценную
песні старыя —
пяюць песняры.

Што ў беларуса пад сэрцам схавана,
тысячагоддзе ў вёсцы жыло,
самае кволае, самае раннае
гонарам, болем на струны лягло.

Песня злятае натхнёй малітваю,
мужнаю нотай на струнах гучыць,
шчасцем смяецца, калісь перажытым,
папараць-кветку шукае ўначы.

Каб аднавіць і дабром і каханнем
песню,
каб долю народа пазнаць,
каб песні вякоў хвалявалі так сяння,
трэба іх сэрцам, прачула пяяць.

* * *

Сяброўкі, сябры дарагія май,
На жаль лёс наш бывае ўсялякі,
Затое што з вамі я, што у страі,
Я долі выношу падзяку.

Упэўнена, цвёрда стаю на нагах
У сваёй адзіноце сягоння.
Можа, знізіўся крылляў няспынны размах,
Але сэрца маё не ў палоне.

З вамі яно, з лёсам роднай зямлі,
З тымі днямі на бацькавых межах.
З братамі, ў баёх што снапамі ляглі.
Маё сэрца народу належыць!

* * *

Стома дня, бляск вачэй маіх сумны,
Адзіноты дурманячы боль,
Час мне здзейсніць усё, што задумана,
Пакуль у кроне жыщя майго ствол.

Стаяць дрэвы, бы зданні белыя,
Паліць сонейка, скроль трава.
Чабаром густым з ніў павеяла,
Завінулася галава.

Усхвалявалася поле жытняе,
А бярозанька за сялом,
Да зямлі маёй старажытнае,
Нагінаецца, б'e чалом.

Буйным голлем, кволымі лісцямі
Маю душу з родных палян
Падхапілі, дрэвы, калісьці вы
І разгойдалі да змагань.

Што ж, паранілі, пакалечылі,
У жыщі душу маю не раз.
Уздымаю яе, падлечваю,
Дрэвы родныя, каля вас.

* * *

Промень сонца нутро паласнуў,
І цяпло па крыві разліося.
Я кахаю цябе, як вясну.
Ці не з неба вачэй тваіх просінь?

Жытні колер тваіх валасоў,
У летні поўдзень снапочкам іскрыцца.
Ты бярозкаю выйшла з лясоў
Мне настурач, і я захапіўся!

Гэтак часта чаруюць без слоў
Пачуцця налящеўшага хвалі.
На зямлі адышоўшых дзядоў,
Мне вятры пра цябе запяялі.

Дзеўчанё, лёсу шчодрага дар,
Рэчаіснась з бабулінай казкі,
Я сустрэў цябе, як гаспадар,
З чыстым сэрцам у хаце сялянскай.

Прада мною прасторы дарог,
Шо пралеглі па нашай Краіне,
Усё ж дзядоў маіх родны парог,
У юным сэрцы майм, як святыня.

Куды б лёс не закінуў мяне,
У якім краі я не апынуўся б,
Святы кліч маё сэруца кране
І — прыйду да маёй Беларусі.

Сёння ціха стаю ля дзвярэй,
Толькі сідай юнацкай багаты,
Усміхніся ж, дзяўчына, шчырэй,
І з даверам заходзь ў маю хату.

Пакуль хмара здалёк наляціць,
Лёс сцяжыну праложыць крутую,
Будзь, як сонца, што грэе ў жыцці,
Будзь, як песня, што душу чаруе.

Твае слова, як звон каласоў,
Ты, як поўдзень вясновы ў нядзельку,
Як легенда з адвечных часоў,
Нашай, любай да болі, замелькі.

Дык пакуль ўсё квітніе кругом,
Нашы вёсны, бы цвет на каліне,
Уваходзь у сялянскі мой дом,
Як пілігрым уваходзіць ў святыню.

* * *

Нам марыць належыць тады, калі марыцца,
Быць знічкай, не сумнаю свечкаю тлець,
Можна ў ясною дачасна састарыцца,
Можна і полымем ўвосені гарэць.

Хай славіцца сэрцаў жывое гарэнне,
Кахання і працы святы запавет.
Ўся вартасць людскога жыцця у тварэнні,
Калі застаецца раз'іскраны след!

* * *

Ажно прыпальвае сонца з нябёс,
Жыта стаіць залатою сцяною.
Ляглі сенажаці ў духмяны пакос,
Жніво наступае адвечнай чаргою.

Яго не адсрочыць. Трэ выйсці і жаць,
Ці раніца ў хмараах, ці поўдзень утомны
Дар шчодры зямелькі трэ ў пору сабраць,
У жывое прыроды крутыя законы.

Глядзіць задумённа асвечаны ўнук,
На дзеда ablічча, яму на далоні,
З зямелькай ён гутарыў дотыкам рук
Ды паліваў сваім потам загоны.

Радзіла? — не вельмі. Скупы на ўмалот,
Далоням зямелька ўсяго не давала,
І калі з годам зыходзіўся год,
Хлеба часамі на стол не хапала.

Звіняць на палетках зянём каласы,
Не жнейкі ўжо постаццю йдуць, а камбайны.
Толькі як некалі, тыя ж лясы,
Птушыны народ там руплівы і дбайны.

Дзякую, дзядуля, араў што і жаў,
Ды з саламянай сяянечкі сеяў.
Былога, дзядуля, не вернеш на жаль,
Як маладосць ўжо вярнуць безнадзеяна.

А пот твой і праца на роднай зямлі,
Бяследна ў наплыве змагань не прапалі.
Жалезныя рукі ўмалот узнялі,
Пасяялі легей і болей нажалі.

Чаго табе брак, дзеду стомлены мой,
Чаго не хапае — дзяцей на парозе?
Ці гутаркі безпасярэднай з зямлёй,
Ці ў стаянцы побач каня варанога?

Час новы адкінуў твае лемяшы.
Сярод нецвярозых суседзяў здаецца,
Што тыя машыны яны без душы,
Ды людзі пры іх атупелі, без сэрца...

Можа, чаго зразумець не змаглі,
Думам няма ля чаго прыпыніцца?
Скажы ім: хлеб-дар жыццядайнай зямлі,
Ёй нізка належыць за ўсё пакланіцца...

* * *

Зіма. Мароз кусаецца,
Пра поўдзень дзе хто марыць,
Калі ля нас спыняеца,
Румяніць толькі твары.

Снег усе дарогі нам заслаў,
К суседзям не пралезці.
Тады нам марыцца вясна
І яблыні у квеці...

І не скуе нам сэрцаў лёд,
Спякота не расплавіць.
Сярод выгод, сярод нягод
Жыццё умеем славіць!

Трывалы, моцны ў нас касцяк,
Што нам ліхая сцюжа.
Беларусы мы як-ніяк,
Нас сцюкам не адужаць!!!

* * *

На ветразях крылляў з шырокім размахам,
У вышыню шуганулі птахі.
Верныя небу і лесу,
Не ведаюць птахі «прагрэсу».

Зямлі толькі вераць чорнай,
Што іх зернем налітым корміць.
Неба прасторам бясконцым
І жыццядайнаму сонцу.

Уюць гнёзды, як іхня продкі,
Саматугам ляцяць за аблокі.
Зямлі зарунелай прадвесне,
Пад сіняга неба навесам.

Поўная звонкай свабоды,
Працягласць птушынага роду.
Не знаюць граніцаў, ні мяжаў,
Вышыня ім і воля належыць.

Азброеная навукай і тэхнікай тысячарукай,
З павагай глядзім, з любоўю,
На зваблівы ўзлёт няўлоўны,
Спалегласць на ўласную сілу
свабодныя крылы.

* * *

Зямля не спіць, зямля яшчэ жывая,
Гарцуе вецер ля бязлістых крон,
Пад белым снегам ўсё адпачывае.
Заслужаны, благаславенны сон.

І сну і працы яна знае меру,
Такі закон пакінулі вякі.
Вось прыйдзе час, пацягнуща з даверам,
Насустрach сонцу кволыя лісткі.

Будуць дажджы, грымотныя акорды,
Умыюць ліўні яе гожы твар,
І будзе зноў радзіць аддана, шчодра
І пчолы з наквеці збяруць нектар.

Вачыма прагнымі да родных ніў прыпасці,
Бясконца слухаць салаўя ў начы.
Зямля цвіце. Якое гэта шчасце!
Як маці трэба землю сцерагчы.

Тут унукам жыць на гэтым белым свеце,
Зямля гадуе, корміць змалку дзён
На ўлонні ніў усе мы яе дзеци,
Закон зямлі і наш святы закон.

Беларусь
мая ясная,
сіняя казка...

www.kamunikat.org

ЗАБЭЙДЗЕ-СУМ ІЦКАМ У

Ты запеў нам песьню аб барох сасновых,
аб пахілых ў полі, сумных дзесяткох,
аб цудоўных межах з цвётом васільковым,
што здаўцца часта на чужыне ў снох.

Ты запеў нам песьню аб бярозе белай,
як ў зялёной хусыце стройная стаіць
і аб тым, як явар у начы нясьмела
аб сваім кахраныні лістам шалясьціць.

Ды як ціха вецер лісьцямі з бярозы
засыпае сумна незабыты сълед,
што пакінуў кожны з нас там на дарозе,
як ішоў ды з хаты ў няпрыхільны съвет.

Аб радзімай вёсцы запяяў нам песьню,
матчынную песьню запяяў ня раз,
і аб тым, як птушкі кожнае прадвеснне
прывітаныні з сэрца там нясуць ад нас.

Хай з тваёю песьняй, хай шляхом гусіным
размахненцца сэрца, ды ляціць туды,
дзе астаўся сълед наш ў родных каляінах,
дзе мы пагублялі съмех наш малады.

НОВЫ ГОД

Новы Год ідзе крокам бадзёрым,
крокам звонкім, як сам маладым,
рассыціае надзеі узорныя,
гоіць крыўдаў і ранаў съяды.

Ідзе стуль, дзе ў завеяных хатах
нас чакае сям'я за сталом,
каб з загубленым сынам ці братам
падзяліца сямейным цяплом.

Ідзе стуль, вецер дзе у лазінах
паза гурбамі сънегу заціх;
на гасьцінцах дзе скрып палазіны
замірае у далях лясных.

Ідзе зь сънегам засланых загонаў
Нёман съпіць дзе пад лёду карой.
Хай-жа ў нашую чарку зазвоніць
на чужыне ды братняй рукой!

Хай нясе успаміны аб сёлах,
што у белай задуме ляжаць.
Прывітайма-ж яго мы вясёла,
каб ніводзін ня съмеў сумаваць!

Новы Год ідзе крокам бадзёрым,
Як заўсёды — з бярэмам надзей.
Мо' вясною палямі узорнымі
ў родны, вольны наш Край завядзе.

ВЕЧАР

Апаў вечар вокал цікім сумам,
таямніцай непрагляднай лёг,
апаў хмарай невяёлых думаў,
разаслаўся густа на палёх.

Аж праснүўся вецер над палянай,
дзымухнуў ў попел звогненаму дню,
залунаў дзесяць месяцаў над курганам,
зоры бліснулі бы сугаркі агню.

Мякка гнуцца грывістыя травы...
Нехта хаты ціха усыпіў.
Вецер стада хмараву кучараўых
ўдаль пагнаў па небе, па стэпі.

Ноч ў дрымоце клоніцца і вяне,
бы падкошаная ў май сенажаць, •
толькі зоры збуджаным каханнем,
толькі зоры дзіўныя гараци.

МЯЦЕЛІЦА

Па палёх, ды па загонах,
па аселіцах,
ой, сівая йдзє, гуляе
к нам мяцеліца.

Туманамі сънег пушаны
ўсё кудзеліцца,
па дарогах, ля парогаў,
мятка съцеліцца.

То жаночым жалем звонкім
разгалосіцца,
то аб шыбы б'е вузкія,
ў хату просіцца.

То вясёла адазьвецца
распяяная,
заве, маніць з сабой сэрца
ў даль нязнаную.

Пяе песьню, зацягае
ўсё тужлівую,
чэша вецер, заплятае
косы сівыя.

Съцеле бурай, засыпае
сылед завеяны
матылькамі, бы у маі,
сънегам сеяным.

Наракае, плача, тужыць
ноччу цёмнаю,
б'е у вокны, злосна будзіць
вёску сонную.

Ой, скрыпяць, скрыпяць бярозы,
нагінаюцца,
перед крыжам, пры дарозе,
быщцам каюцца.

Мо' за вёсны з маем тыя
распляяныя,
мо' за песьні маладыя,
за вясьняныя.

Мо' за шэпты той мяцелі,
ой, нязнаныя,
за пяшчоты з ветрам кволым,
ды за п'яныя.

КВОЛАЙ КРАСКАЙ

Кволай краскай гарыць, расьцьвітас,
і сярэбраным іскрыцца днём,
зелянене запозыненым маєм
нешта ў сэрцы астыўшым даўно.

Быццам песня у полі заснульм
закалыша тужліва душой...
Нешта сэрцам маім скалыхнула,
нешта думы забрала з сабой.

Голас разуму вяне бясьцільна,
калі сэрца, як вольны той птах,
размахнулася шырака крыльлем
з маладою вясною у тахт.

І стрымаці яго ня стрымаецш...
Ды ня варта вясной і трymаць!
Хай съмяецца, гарыць, расьцьвітае
для таго, хто прымусіў кахаць.

ЗАГАД

Ураджай шумлівы на палёх,
лугі, і рэкі, і азёры,
і магутнейшы бор ад бору —
ўсё гэта даў нам добры Бог.

Авёс вяцісты, нівы жыта,
пшаніцы звонкае калосьсе,
і шмат дароў багатых ў восень
зь зямелькі плодна-сакавітай.

І хаты роднае парог,
красу дзяўчатам нашым мілым,
а дзяцюком буйную сілу, —
ўсё гэта даў нам добры Бог.

Даў наквець белую садоў,
багацьце песьняў мілагучных,
а ў сэрцы даў агонь пякучы
каханья да зямлі дзядоў.

І даў загад нам добры Бог:
каб кожны моцнаю рукою
гараў загон ды сеяў волю
і Родную Зямлю сыцярог.

ЁСЦЬ КРАЙ АДЗІН

Ёсць край адзін пад прамяністым небам,
дастудны сяння толькі майм сном,
дзе гожы луг ля ўсёна-сініх грэбляў
засланы снежна-белым туманом.

Там недзе ў хвалях рэкаў перазвонных,
ў палёх, дзе зацвітаюць васількі,
ў ачох дзяйчат і ясных лехаў лёну
губляе неба цудны свой блакіт.

Далоні ѹ сэрца зроднены з раллёю,
а душы з краем ў наквеці галін.

Там Нёман пенным бурыцца прыбоем,
ніў хусцем ярым сцелюцца палі.

Шуміць пшаніца залацістым чубам,
звісае з вецця перламі авёс,
 заносліва ірдзіцца сіні лубін,
а грэчка кволая лунаеца з палос.

Ёсць край адзін, аквечаны юргіняй,
край, тканы зеленню узорыстых краснох,
край, вышыты у пацеркі калінаў,
дзе нач з расой сядает на парог
і чеша косы доўга, задумлена,
ўплятае зоры ў цемені валасоў,
блядзія рукі выцягае сонна
і надзіць месяц, каб апаў далоў.

Ёсць край адзін, так свету мала знаны,
дзяявоцы край між сіні і зарніц,
дзе дню насустрач конь іржэ буланы,
гатовы ў полі вецер даганіць.

Вятрамі чэсаны і росамі умыты,
дзе гоні з сонцам мерае сявец,
і гнецца ў пояс каласамі жыта...

Ёсць край адзін — мой цэлы, цэлы свет!

НАД ЗЭЛЬВЯНКАЙ

Стаю адна, а прада мной ірдзіцца,
сінене поясам вузенькая рака...
Прыйшла сюды я раннем на граніцу
з другога боку птушак сустракаць.

Вось вылетуць яны з зялёных хвойў,
пачнуць вясёла з сонцам гаманіць
і паплывуць у сіні нада мною,
не знаючы ні мяжаў, ні граніц.

Вось вылетуць... ушыр і ўдоўж па краі,
дзе толькі кліча рэха братніх муж.
Іх вольны лёт нішто не затрымае --
ні сінь Дняпра, ні быстраводны Буг.

Не ўбачу больш, як сонца тут устане
і ў сініх хвалях голаў акунене...
Не заірдзіцца у кустох ружова ранне
і толькі ў чужыне прысніцца мпе.

Як гляну я на стрэхі родных вёсак,
што у лухох, як птушак чарада...
Мне гэтак цяжка родныя палоскі
і край свой любы сянія пакідаць...

Калі цятнік жалезам зарагоча
і панясе ў далёкі, гулкі вір,
ім gloю смутак ападзе на вочы,
ўпадзе мой стогн на прыдарожны жвір...

I, ціха стоячы ў вакне вагона,
я захачу, самотная, адна
свае аўсом засяяныя гоні,
і вобраз сёл, і буры лес абняць.

Бывай ужо, плыві далей, Зэльвянка,
нам прыйдзе цца з табой расстацца ўсё ж...
Іду дамоў, а прада мной сялянкі
ступаюць па дарозе басанож.

Глядзяць у твар, і чуецца пытанне:
чаму ў вачах такі дзіўны агонь,
адкуль прыйшла чужая пані
і плача так няведама чаго?

Пайшлі далей, іх слова заціхалі,
упаўшы недзе ў польны малачай.
Мне ж засталася толькі жменя жалю
й дарога сумная ў чужы, далёкі край.
1943

МАЁЙ ПЕСНІ

Шугай, мая песня, шляхом недаступным,
арлінау сцежкай да хаты ляці.
І я паляцела б з табой, каб не путы,
што долю так рана скавалі ў жыцці.

Ляці, мая песня, дзе нашы дзяўчата,
калінавы цвет у вянкі з імі ві
ды чорнай разорай ідзі за аратым,
тugoю за воляй па Нёмне плыві.

З гарачага сэрца цябе пасылаю
да цветам пахучым асыпаных ліп, —
вітай і лялей там усё, што кахаю,
нат камень амшэлы на роднай зямлі.

Няшмат паняёш ты з сабой па дарогах
у родных прастораў туманную сінь.
Апроч майго сэрца не маю нічога, —
яго ты да хатаў, як дар, занясі.

Прыспаную цьмою, няволяй вяковай
арліну душу пад світай будзі.
Ты сілай кахання крышы нам аковы
і клічам краіну да сонца вядзі.

1942–1945

НА ВАРЦЕ

Зашумелі травы на лугох,
дзяцеліна сцелецца багаццем,
бэз асыпаў лісцем твой парог,
Расцілаве, адзінокі браце.

Ноч варожкай выпаўзе з альшын,
на ўзбрярэжжы туманамі ляжа;
ля зарослых ў полі каляін
цені выйдуць, як начныя стражы.

Скалыхненца тапалёвы гай,
зашуршыць страхой амшэлай вецер,
і шугне з загумення пугач
да ачыма дзікімі засвешці.

Доўга ўмее вадачыцца ноч...
Сон ачэй адкрытых не кранае...
Толькі ўздох прыцішаны чутно,
быццам нехта ля кутоў блукае.

І табе здаецца сярод цымы,
што з глухіх, чужых сусветных даляў,
з пушч сібірскіх зноў прыходзім мы
да тых сцен, якія ўзгадавалі.

Пот злівае чуб твой палавы,
рачаістасцей здаюцца мроі...
Хто жывы — а хто мо й не жывы,—
ўсе прыйшлі к табе ў гнядзо старое.

Ноччу з намі ты як брат і сын,
а калі заглянє сонца ў вокны —
ты ізноў у зелені адзін,
дзяцеліна сцелецца навокал...

Але днём душа тугой гарыць,
лятуць вочы ластаўкамі ў далі...
На гасцінец саджаны глядзіш —
ўсё кагосьці сумна выглядаеш...

Лёс раскідаў нас па ўсіх канцох,
ты ж адзін грудзьмі супроць нягодаў
сцеражэш радзімы наш парог,
не растрос яго каб прагны вораг.

Вечна, родны, не бывае цьма —
заўтра сонца засмяецца, ўзыдзе!
Сцеражы ж парог аж да канца,
мы к табе шляхамі долі прыйдзем.

ДОЛЯ НЕ КУНЕЖЫЛА МЯНЕ

Доля не қунежыла мяне,
вельмі скупа адмирала радасць,
шчасце толькі песнямі ды ў сне
рассыпалася акордамі прынадна,

каб пагаснуць, як блудны² агонь,
зорамі асыпашца над раннем,
атуліць туманнаю смутай
і патухнуць недасяжным зданем.

Сэрца смагла радасці людской,
боль не раз шчыміў яго начамі.
Хто ж мой пенны юнасці прыбой
з наваколля шэрага мог сцяміць?

Радасць мёдам не цякла з вашчын,
злою долай не даецца дарам, —
трэба шэррасць дня перамагчы,
выкрасаць яе з будзённых хмараў.

Можна шмат нямілага мінуць,
на нягоды сумныя забыцца, —
на дарогах сэрца не сагнуць,
не згубіць праменнаага ў драбніцах.

Сяння цесна радасці ў грудзёх —
той няспутанай, растузанай, віхрыстай!
Хай бурліць вяснова ў ручаёх,
звонкім смехам свет замоўклы хрысціць.

Доля не қунежыла мяне,
смелы лёт не раз спыняла градам,
і таму ў жыццёвым тумане
мне так хочацца рассыпаць сэрцам радасць.

1944

ДЗЕ ТЫ, КУТ ДАЛЁКІ?..

Дзе ты, кут далёкі, дзе ты
з даўніх дзён туті нясмелай?
Я плятуся шэрым светам
з сэрцам з болю анямельм.

Сум з тугою пачародна
прыплатаюць маю долю.
Вечер з ніёу далёкіх, родных,
небаракаю скуголіць.

Так далёкі шлях да мэты,
сіл нямнога засталося.
На дварэ красуе лета,
а у сэрцы плача восень.

Гураган вакол бяскрайны.
Можа, прыйдзеца загінуцъ...
Што ж табе, мой любы краю,
я тады змагу пакінуцъ?

Слава тым, хто паў за волю,
за цябе хто сплыў крывёю!
Мне ж тваю цяжкую долю
дай забраці із сабою.

* * *

Благаславенны край наш ад азёраў сіні,
Лугоў раздолле, бы шырокі стэп,
Сынам даючыя жыщё жанчыны
І нівы, родзячыя хлеб!

Адвечныя шляхі маёй Айчыны,
Мячы і кнігі Белае Русі.
І гарады, дзе родзяцца Скарыны,
Сялібы, скуль выходзяць Кастусі.

Благаславенныя лясы нашы і рэкі,
Наш белы сад, блакітныя ляны.
Благаславенныя заўсёды і навекі
Краіны нашай верныя сыны!

Благаславенныя старыя ў пушчах дрэвы
І роднай мовы найсвяцейшы скарб,
Старой зямлі старэйшыя напевы
І нашы продкі, што ў курганах спяць.

ЛЕС

Шумі, наш лес, у залацістай зброі.
Салдаты-сосны выйшлі на парад.
Як небяспека зноў, сыны з табою,
надзейны друг наш, даражэнькі брат.

З зямелькі ты, з народам неразлучны.
Кляновы чуб, як вогнішча, гарыць.
І рэха мовы роднае, пяяучай
дзяўчата пагублялі між суніц.

Пяе пра лён сям'я бярозаў гожых.
Пра даўніну твае дубы гудуць.
Калі бяда, мы да цябе прыходзім
Ярылаў сказ, яцвяжскі кліч пачуць.

Адно пачэсныя ў цябе законы:
карэнне ўглыб пускаць, не падаць ніц.
Ніколі з родных не сыдзеш загонаў,
нашчадак сівых пушчаў без граніц.

Грудзымі ствалоў, у панцыры закутых,
з галінкамі-капём наперавес
стаіш.

Вартуеш славу і магутнасць
старой зямлі,
наш беларускі лес.

ЖМЕНЯ КАЛОССЯ Ў ПОКУЦІ

У покуці добра снапочак паставіць.
Хай ведаюць людзі,
што жыта зажалі.

І спорную жменьку пачэсна праславіць,
як працу і збожжа дзяды праслаўлялі.

— Снапок — гэта ўдача,
багацце ў каморы,
прад ім у пашане
здымаецца шапка.

А жнеш, дык здаецца, з калоссем гаворыш,—
даверліва, шчыра шаптала мне бабка.

Стракочуць камбайны,
лягчэй сёння жнецца.
Над постаццю ў полі не гнуцца красуні.

І даўняя звычка у нас застаецца —
у покуці жменя калосся красуе.

* * *

Вочы мае поўныя жывой красы,
Ля ног аж гнуцца травы сакавітвыя.
На небасхіле сівые лясы,
А паміж імі залатое жыта.

Ужо надвячорак. Дрэмле сівы бор,
Як кніжку, вецер лісцейка гартае.
Туман над рэчкай вэлюм распасцёр,
Аблічча вод блакітных закрывае.

Трывога ў сэрцы, хоць кругом спакой,
Зямля ад спёкі сонечнае дрэмле.
Няведамым быццём ляжаць на ёй
Сляды вякоў, утоптаныя ў землю.

Зямлі нічога быццам не баліць,
Ад спраў людскіх душой не страпянецца.
Гатова красавацца і радзіць
З нутра свайго, калі вясна прачнецца.

Што тут было, зямлі амаль няўцям,
Мінае ўсё у ветра перагудзе.
Галоўнае — пульс вечнага жыцця,
Галоўнае, што заўтра ў полі будзе.

* * *

Лепш не кліч у свет мяне з сабою,
мне патрэбны вецер малады,
гутарка адвечная з зямею,
асабліва як цвітуць сады.

Мне патрэбна ў ціхі час вячэрні
слухаць песні даўнія касцоў,
каб палеткі сыпанулі зерне
на далоні проста з каласоў.

Над маленъкай рэчкаю прылегчы,
у нябёсы чыстыя глядзець,
на сутонні пры гарачай печы
зыбкім полымем душу сагрэць.

Мне патрэбна раздуму гадзінку,
цені дрэваў на рагной вадзе,
надвячоркам мілую сцяжынку,
што дахаты сцішана вядзе.

* * *

Моцны дух наш — дарагое рэчыва,
Словам, працай славімся здаўна.
Сцеражыще ж годнасць чалавечую.
Як жыщцё, яна у нас — адна.

* * *

Навокал снег, бы сівізна на скронях
Маёй зямлі, застыўшай ад вятроў.
Гляджу на шлях, нейк сумна мне сягоння.
Прачнуцца б сэрцу ад трывожных сноў.

З-за грудаў хмар ледзь заблішчэла сонца
І ўрэзалася ў неба, бы лямеш.
Я ніці дум вію на верацёнцы
І з пасмаў слоў сную і тку мой верш.

Прамерзла крыху, як той дзень зімовы.
Завеі свіст заместа салаўя.
На ўзлессі сосны строга хмураць бровы.
Суровы гімн пяе зямля мая.

* * *

Так многа ведаў, мудрасці на свеце.
У касмічна-ўзлётныя, азброенныя дні
Усё ж услухаемся, што нам гавораць дзеци,
Зайздросцячы святой іх чысціні.

* * *

Воблік сёлаў, родны прыпын,
Вырай наш і сляды пакаленняў.
Цягне нас да сваіх мясцін
Кліч адвечны і летуцены.

Рэчкі ўсплёск сярод буйных траў:
Лётам неба птушка свідрве.
Табун хмараў вецер пагнаў,
У ясным сонцы ніва красуе.

Горад... Ў ім весляй, чысцей.
Усё ж па вулках буслы не ходзяць.
Не чутно там, як хлеб расце,
Збажына на палетках родзіць.

Зямлі умыты дажджамі твар,
Дуб, якога вятрам не адужаць.
Як касуля бяжыць у гушчар
Ці ляскочуць бярозы ў сцюжы.

Бае казкі стары лес,
Ліпень сыпле суніцы ў жменю.
Пульс жыцця, яго мудры змест,
Праастае з зямлі карэннем.

Горад — працы дастойны размах,
Усё ж, каб праўды жывай напіща,
Я па продкаў сваіх слядах
У поле йду. Да першакрыніцаў.

* * *

У жыцці добрае і паганае.
Паміж імі адве́чны бой,
Калі верыць, дык у беззаганнае,
Пакланяцца — праўдзе адной.

Усё тут важна на нашай планеце:
І бары, і разлівы рэк.
Усё ж важней тое сонца, што свеціць,
І сагрэты дабром чалавек.

Даўно ведаем мудрасць гэтую:
Толькі праўдай насупраць зла.
Жыццё родзіцца з сонца, са свету,
І няма жыцця без цяпла.

Важна ў свеце магутнасць і сіла,
Усё ж важней клічам людскасці стаць.
Не адных ужо сіла скасіла,
На магільніку дзеяў ляжаць.

Мы не ведаем, заўтра што будзе,
Ў тайны лёсу ніхто не пранік.
Розум часта не грэе, а студзіць,
І фальшывым бывае разлік.

Ўсё на свеце дачаснае, таннае,
З гліны мы і чыйгосыці рабра.
Калі верыць, дык у беззаганнае,
Калі йсці, дык сцяжынай дабра!

* * *

У чыстым полі злосная завея,
Дзікі вецер ўсюды дрэвы гне.
Усё да раніцы прыкметна пасіве,
Белізна сядзібы закране.

Усюды буры, ўсюды дзікі вецер,
Вораг блаславенны цішыні.
Завіруха ў полі і на свеце,
Злая папярэдніца вайны.

Нам бы мір, спрыяльную пагоду,
На планете, ў сэрцах ўшыр і ўздоўж
Сеяць добрае, няхай на нашы ўсходы
Сонейка і з летняй хмары — дождж.

І будзем верышь: свет не стане прахам,
Перад смелымі уступіць нават зло.
Ёсць яшчэ у свеце сейбіты без страху,
Без гэткіх хлеба людзям не было б.

* * *

Мы доўга глядзелі на край наш праз слёзы,
Няволыйкі ўдома, не гаспадары.
Да нас прамаўлялі дубы і бярозы,
І грэла нас сонейка толькі з гары.

Драмалі курганы, маўчалі магілы,
Наш голас народны не выйшаў з сяла.
Адна толькі з намі зямля гаманіла,
Карміла як маці, ласкавай была.

Мы мудрасць злучалі зямлі і прыроды,
Міжлюдскіх адносін з суседскім дваром,
Пазналі мы сілу сямейкі і роду,
Жыццю йшлі насустрач заўсёды з дабром.

Таму вось што лёс наш такі быў нясцерпны
І з труднасцей выйшаў душы нашай гары,
Наш кованы нораў нікому не сцерпі,
І самых дастойных на свеце ён варт!

* * *

Праходжу. Навокал змагання сляды.
Воблік сонца ўстае над зямлёю.
Беларусь мая, колькі сыноў маладых
Лягло за цябе галаовою.

Ў нашых сэрцах іх воблік над ўсё дарагі,
Перабітая песня юнацтва.
Мы не стража нямая ля іхніх магіл,
Прадаўжальнікі дзён іх і працы.

Яны з намі заўсёды ў жыццёвым бай,
Яны побач, яны не мінуласць.
Нашым сэрцам дыктую законы свае,
Іх вайною падцятая юнасць.

Шмат нягодаў належыць нам перамагчы,
Што пакінула лютасць і войны.
Няхай кожны наш крок, і намер, і пачын
Будзе памяці браццяў дастойны.

* * *

Бацькаўшчына, зямля дарагая,
Дзе лёс дазволіў роду узысці.
Ніхто з нас бацькаўшчыны не выбірае,
Як не выбірае маці ў жыщci.

Любі такую, як нас нарадзіла
І ўскalыхнула прасторай зямлі,
Усё на ёй наша, усё на ёй міла,
Таму што ў яе мы карэннем ўраслі.

Куды б ні закінуў лёс вернага сына,
Родных ён ў свеце не знайдзе братоў.
Моцна трymае зямлі пупавіна
Сэрцы людскія і кліча дамоў.

* * *

Не згінай мяне, я не сагнуся,
Не баюся ні страхаў, ні зла.
Нездарма я з зямлі беларускай
Непахіснай сасною ўзрасла.

Напрасткі йду няходжанай сцежкаю,
Мудрасць продкаў ў гарачай крыві,
Ні прад кім не скіляю паспешна
Крыху гордай сваёй галавы.

Абмінаю ўсю набрыдзь, што вокал,
Чалавечы мой блытае лёс.
Гляджу ўдалъ, не маргнуўшы нат вокам.
Розум цемру праніжа наскроэз!

* * *

У горы я над тваімі ранамі...
Божа, болей цябе не карай,
старажытны, любы, каханы мой,
вечна скованы родны Край!

Мой курганны, жытні, зубрыны мой,
вытрывалы ў агні пакут,
Ефрасіннін, святы, Скарынавы
Беларускі адвечны кут.

Ломяць віхры збуялае, кволае,
абмінаюць цвярдыя камлі.
Прашумелі яны над ёбламі,
свой пакінуўшы след на зямлі.

Воблік твой і адвечную мову,
літасць ў сэрцы і лад стары
не крануў нат віхор суроўы
у балотах ды у бары.

Світка наша, льняная кашуля
не здала свае мовы ў палон,
затуліла яе, прыгарнула,
захавала да ѿнняшніх дзён.

Калі зноў агартае нас цемра,
мы ўцякаем душою ў сяло,
бо прывыклі мы чэрпаць aberуч
у народа жывога свято.

* * *

Луг прайсці і ног не намачыць —
гэткае не кожнаму даецца.
То не значыць, што умелі жыць.
Гэта значыць, што не мелі сэрца.

Не зайдрошчу вышыні ў жыцці,
кожны шчыт здаецца мне убогім,
на які хтосьць здолеў прапаўзці,
да каленъ не прамачыўши ногі.

З ночы гінуўшых не ратаваў,
ў прорву кінутых не даставаў з прадоння.
Песень не пяяў, а падпяваў.
Запрытна ўсім пляскаў у далоні.

Не ступіў і ног не намачыў,
калі брацця гразлі па калені,
не здабыўся на гуманны чын,
калі людзі ў холадзе калелі.

Пакрамсалі роднае — маўчаў,
мову забіралі — не пярэчыў.
І хваліў пракляты свіст біча,
што Радзіме ападаў на плечы.

Выдаваць адважных памагаў,
братні лёс яму быў абыякавы.
Толькі косткі сыйтай не ўпускаў,
за якую рваліся сабакі.

Вечна не намочаны, сухі,
калі б гналі у ясыр і маці,
і тады застаўся бы глухім —
голос сэрца не дае бағацца.

МЫ — НАРОД

Агонь душы не паканаюць сцюжы.
Марозамі агню не пагасіць.
З цярпенняў — веліч,
як на цернях — ружы...
І з болю родзіща дзіця,
каб жыць.

Адважна лёсу камяні ўспрымаю.
Баліць душа, але ў душы спакой.
Пячэ душа агнём, але стрываю.
Завострыць раны — не прытупіць бой..

Не быць начы!
Няма жыцця без сонца.
Узыдзе сонца, азарыць акно.
Хлусня хлуслівых страціць
абаронцаў
і волавам апусціцца на дно.

А праўда — то не кліч, штыком падперты,
прыгодны злыдням для нячыстых спраў.
А праўда — з лёсаў, з душ, з народных нетраў,
з цярпення, што народ ператрываў.

Ліхой хлусні бяссыльны крык варожы.
Да дзён прыгону страшны паварот.
А праўда ўсё ж жыве і пераможа!
Мы вам не слугаў племя —

мы народ!

ЗАМЕРЗЛЫМІ ПАЛЬЦАМІ

Белым белы прастор замарожаны,
небакрай чырвоны і залаты.
Толькі шахты чарнеюць трывожна
і звіняць на марозе драты.

Канваіры глядзяць абыякава —
не ўцячом анікуды — мароз —
неяк мірна прыселі сабакі,
пушысты адкінуўшы хвост.

А мароз пранізаў і бушлаты.
Скаваў чалавечы дых.
Твары жанчын амаль барадатыя,
у замерзлых космах, сівых...

Цішыня белай смерці навокал,
ледзянная суровая бель.
Аніводнай хмаркі высока,
што адчайнным варожыць мяцель.

Не закруціць снягоў, не завее.
Канваіра ў сумёт не кульне.
Ў такт шалёных бунтарных надзеяў
чорных вострых дратоў не парве.

Ліпне лом, і кайло пасівела.
Пад сякеры скрыпіць мерзлата.
І згінаюцца чорныя цені.
Цені кіркай выдзёўбаюць такт.

Недзе сем'і зажуранны ў хатах.
Гэта так незваротна даўно...
Нат бялейшых, чым снег,
курапатак
у пагрозлівы дзень не відно.

Сонца вогнішчам смольных паленняў
зіхаціць, ад яго не цяплей.
Не відно нават дзікіх аленяў
І ў апратках са скурыв людзей.

Беларусь! Печ у хаце сялянскай,
бохан хлеба на белым стале
і жанчын мацярынская ласка
да ўсяго, што жыве на зямле.

Паглядаюць пахмурныя комі
на калоны нявольных жанчын.
Комі, ў скурах, з аленямі, дома.
Ну, а нам — прападаць у начы.

Цягне ноч снегу шлейф бесканечны,
цягне ззяння марознага пас.
Стылых зор, мігатлівых, спрадвежных,
амаль столькі ж, як слёзаў у нас.

О кітайцы, індыйскія парыі,
брацца-негры з далёкіх краін,
за якую такую кару мы
мерзнем тут сярод белых пустынь?

Мы зайдросцім сонейку цёплому,
долі-мачысе, долі скупой.
Замярзаюць тут слёзы краплямі.
Штык у плечы направіў канвой.

Беларусь, Украіна, Прыбалтыка...
Цвет жаночы — Радзіма і Бог.
Беласнежныя твары за кратамі.
Закаханыя сэрцы ў дратох.

Будзе жыць, хто з пакут гэтых вернецца,
будзе памятаць, хто не памрэ.
Вартасць кожнага чынамі мерыцца
І законам зямлі і нябёс.

Не акажуцца тыя, пад шпаламі.
З-пад зямлі не ўстae чалавек.
Толькі боль, які закапалі мы,
уваскрэсне, асудзіць наш век.
1950

НЕ ЗНАЮ

Не знаю, я з гора, ці з працы,
Ці з лютых, як вораг мой, зім,
Я ўжо не умею смяяцца,
Хоць й плакаць не ўмею зусім.
Не краты, не цяжкасць аковаў,
Не штык і не люты канвой
Зрабілі мой воблік суровым
І душу маю ледзянай.
Я собскага болю не знаю,
Ад сэрца адорваны сын,
Вось толькі начамі, бывае,
Мне душу трывожыць адзін.
Пот ціха сціраю з ablічча
І голаў ўздымаю ізноў.
На нашай зямлі не палічыш
Такіх вось няшчасных сыноў.
Ад слёзаў народных разліву,
Ад гора саломеных стрэх
Замоўк мой, калісьці шчаслівы,
Жаночы рассыпчаты смех.
Так, я не ўмею смяяцца,
Праменную радасць змаглі,
Ўсё ж умею, як волат, змагацца,
Каб людзі смяяцца маглі!

КАХАЦЬ

Вось месяц спыніўся на цёмнай мяжы,
Прашчаецца доўта з зарой-зараніцай.
Паволі зацягваю пояс тужэй,
Халоднай рукою бяру рукавіцы.
Сягоння прыйдзецца спаткацца з пургой,
За вокнамі сцюжа. Ну што ж, мы гатовы.
Ля вахты чакае ужо нас канвой,
Такі, быщцам тундра, дзікі і суровы.
Магчыма, шкада вам, не трэба, аднак,—
Мне танныя словы душы не сагрэюць.
Мяне не прывабіць спакойны барак,
Калі мая доля — пурга і завея.
Мяне не ацепліць ў смуту гэтых дзён
Грашовае полымя ціхае свечкі.
Распальвае грудзі інакшы агонь,
Натхнёнае ласкі — святы і адвечны!
Стараешся ў лёце спыніці сястру.
Разлівам пачуццяў яе дакараеш.
Ты хмарамі сонца гатоў загарнуць
За тое, што свеціць і землю кахае.
Змагацца, дык шчыра, на поўны уздым.
Памерці, дык горда, за волю і славу.
Калі пакахаць, дык пачуццем такім,
Каб шэрую землю расплавіць на лаву!
Ў палетках не чуці граніцаў, ні кут,
Натхнёнаю сілай парываў бурлівых,
З халоднага неба прыклікаці цуд,
Даць шчасце даёкім, пакінутым нівам.
Кахаць — гэта кінуць сябе на алтар,
То выкаваць веліч ідэяў у чыны,
То попел падзеяў раз'іскрыць ў пажар,
Каб немагчымае стала магчымым!
Кахаць — гэта мора мільёнаў адчуць,
Самой не заплакаць ад полымя болю.
Кахаць — гэта мэты сваёй дасягнуць,
Мець у жыцці сваім іншую долю!
Ля Горадні сівай ёсць сонечны кут,
Такі сабе жытні, шырокі, звычайны.
Начамі паучуцы, як бэзавы куст,
І сэрцу майму дарагі да адчаю.

Радзіліся казкі з курганаў старых,
Ўздымаліся крылі да ясных узлётаў.
Там плакалі песні не раз да зары
Над долай Народа цяжкой і гаротнай.
Там сонейка ў поўдзень, і месяц ўначы,
І Нёмнавых хваляў чароўная сіла,
Бабуся старэнская, лён прадучы,
Паэтку так моцна кахаць навучыла.
Ў пургу, ў непагоду, ў цяжар гэтых дзён,
Калі у цярпенні мне душу калечачь,
Распальвае грудзі вялікі агонь
Натхнёнае ласкі — святы і адвечны!

* * *

Востры боль пранізаў навакolle,
Горай звера тупы чалавек.
Толькі б мець непахісную волю,
Магутнейшую волю за здзек.
Не падходзьце! Я сёння малюся,
Святой сілы ў грудзях маіх брак,
З маіх, болем заціснутых, вуснаў
Нават слова не вырваць ніяк.
Уздымаюцца брудныя хвалі,
Неспакойны варожы бярлог,
Ужо не раз яны пенай апалі
Ля маіх ля зняволеных ног!
Не баюся няроўнасці бою,
Што адна супраць цемры стаю,
Што мне душу атрутаю пояць.
Я жа знаю, за што яе п'ю!
Я стрываю. Цярпенне не скосіць.
Праўду-голаў падняўшы ўгару.
Мне эстонка дае папяросу.
Дзякуй, міная, я не куру.
Недзе там, ў цені дрэваў кудлатых,
Дзе мая не даходзіць нат весць,
Есць старыя каханыя хаты,
Вось бы там на хвіліну прысесць.
І душою, параненай горам,
Праляцеўшы праз цемень і сінь,
Праз дзікія, чужыя прасторы,
Ўбачыць землю, дзе ходзіць мой Сын...

* * *

Не хачу быць тваёю жонкаю
На падставе жадань людскіх.
Хачу песняй быць яснаю, звонкаю
Твайго сэрца, аднак на міг.
Не такою к табе прыкаванаю
Ланцугом заржавелых праў.
Хачу мілай быць, крыху жаданаю,
Вось такою, як ты шукаў.
Не для рук, а для сэрца створанай,
Не для вуснаў, а лепиш для дум,
Каб у час, калі ў сцюжы і ў горы мы,
Разагнаць твой няволыны сум.
Хачу душу адкрыць табе спейнью,
Свае вершы злажыць, як дань,
Каб ты сілу меў, сілу пэйнью
Для цярпення і для змагань.
А на заўтра пашто загадываць,
А аб заўтры пашто сумаваць,
Край пакліча, і будзем побач мы
Непахісна ў агні стаяць.
Не для шчасця зусім я створана,
Не для смельх чыіхсыць пяшчот,
Бо душа мая непакорная,
Знае толькі ідэйны ўзлёт.
А ты сон гэтай ноччу таёмнаю,
Перапынак у цяжкім шляху,
Летуценні душы маёй стомленай,
Без надзеяў і без граху.
Але ўсё ж, пакуль сум над старонкаю,
Ланцугі на руках тваіх,
Хачу песняй быць яснай і звонкаю
Твайго сэрца — аднак на міг.

* * *

Можна сэрца жывое пакласць на агонь
Ці мячом разрубаць на палову,
І таптаць, і тыраніць ў няволі яго,
І не вырваць патрэбнага слова!
Можна піць з яго кроў, хто не знае пра жаль,
Ды паганіць яго без прычыны.
Усё ж яго не зламаць, як шляхотную сталь,
Калі гэта ёсць сэрца жанчыны.
Йду адна. Прада мной рассцілаецца нач,
Вечер думы кіпучыя студзіць.
Здзек чужацкі, як добра адточаны нож,
Ваstryём упіваецца ў грудзі.
То пячэ, як агонь, то марозіць. як лёд,
Непакоіць, і мучыць, і раніць.
Здзек варожы кругом, як наежданы дрот,
Што апутаў маё існаванне.
Усё ж не зломлены дух і не склонены стан,
Не дастаць ім да гордага сэрца,
Прыйдзе сонца, абман ападзе, як туман,
Але прауда — яна застанецца!
Я не гнуся ў палоне, не знаю, што страх,
Не палохайце словам. Ні чынам.
Не ўздрыгнє яно нат ў найстрашнейшых руках —
Нескаронае сэрца жанчыны!

* * *

Калі ноччу дарогай заснежанай
пойдзеш шчасце Радзіме шукаць
з грамадою адважных начлежнікаў,—
я не буду цябе трымаць.

І слязы мі на грудзях не зальюся,
хаця гора заслоніць мне свет...
Толькі вусны, прыпаўшы да вуснаў,
гарапчайшы пакінуць мо след.

Мо цябе пацалунак не ўзрушыць,
але веръшь ты будзеш усё ж,
што маю пальмяную душу
ў бой крыававы з сабою бярэш.

Не зальюся тугой неабмежнай
у адчаі трывожных гадзін,—
калі ўвечар паклічуць начлежнікі,
я скажу табе толькі:

«Ідзі».

* * *

Шырокім размахам хвалюючых крыл,
апаўшы ў даліны з паднебных палётаў,
арол мне уральскае сонца закрыў,
чырвонае сонца над тундрай гаротнай.

Вузкі і шырокі стаў дум маіх край
ў пачуццяў сваіх палымяным разгоне.
Я з ім сустракаю надходзячы май,
чакаю з-над хмараў яго на сутонні.

I сэрца маё замірала не раз
ад бляску маланкі і грому удараў
аб ім, найдарожшым. А ён у той час
адзін калыхаўся на вогненых хмараах.

Ён з бураў варочаўся, як з перамог;
заўсёды магутны, прыгожы і сільны,
хоць раны ад віхру балелі ў грудзёх
і краплі крыві дагаралі на крылах.

Я дотыкам вуснаў лагодзіла боль,
душою,— што радасці меры не знае,—
ўспрымала пачуццяў арліных прыбой,
як вольную песню радзімага краю.

Я гладзіла пер'і, сціраючы кроў;
я сыпала краскі на гордыя крылі
і, чуючы сэрца арлінага зоў,
ад смелых пяшчот замірала бяссільна.

Так часта з-пад неба арол прылятаў,
сумны адзінотай, ўсхвалёваны боем,
і, крылем магутным авбіўшы мой стан,
ў край думаў міражных адносіў з сабою.

I я пакахала ягоны палёт,—
дзе можна у хмараах з арламі сустрэцца,—
і сінь гаразейных прыгожых высот,
і вернія грудзі, і смелае сэрца.

...Адных Бог для шэрых далінаў стварыў,
другім даў гняздо на убогай сасонцы;
мне ж сілаю духа праменныя закрыў
арол назаўсёды і неба, і сонца.

* * *

Мы, як зубры,
мы ў сябе дома,
тутэйшыя, што ад вякоў жывуць.
Мы, як дубы,
нас можна знішчыць громам,
але з зямлі нас роднай
не скрануць...

* * *

Тваё свята...

І зноў мы не разам.
Яшчэ горш адчуваецца даль.
Нат сустрэць не прыйшлося ні разу.
І за год не прысніўся, на жаль.

А для дум так бязмерна каханы,
бы звон песні ў таемнай глушы,
асалодай кладзешся на раны
маёй кроўю залітай душки.

І твой вобраз, як шчасце, прыгожы,
дарагі, над усё дарагі,
кожны вечар мне сэрца трывожыць
чарадзейным прылівам тугі.

Не! ні палкай кароткай сустрэчы,
ні мінаочных шчасця зарніц,
я хачу йсці з табою у вечнасць,
што не знае жыццёвых граніц.

10.03.1954

* * *

Імя тваё ў дні пакутна-нявольныя
шэпчуць мне хвалі уральскай ракі.
Імя нагадвае сцежкі міжпольныя,
жытньюю ніву, а ў ёй васількі.

Імя тваё, быццам неба над Шчараю,
вабіць і кліча мяне ў вышыню,
шэпча курганамі, казкамі, марамі,
песняй вячэрнюю рве цішыню.

Чую яго — і журба расплываецца,
ўспомню — па жылах цяпло прабяжыць.
Вусны ад шчасця к табе усміхаюцца,
шэпчуць ціхутка, што хочацца жыць.

Імем такім мая бабка прыгонная
клікала ўкрадкай свайго дзецюка,
як васільковаю ночкай бяссогшаю
бегла ў садочак яго сустракаць.

Імя тваё ў дні сучаснасці шэрае
грэе мяне сонцам родных высот,
служыць грудзям непахіснаю вераю,
кліча ў супольны адважкны палёт.

Веру ў цябе, ў тваё сэрца вялікае.
Знаю — такія не ўмеюць маніць.
З імі дайдзеш — куды доля паклікала,
тое здабудзеш, што хочаш здабыць.

Дык не сумуй, што завеі паўночныя
высушаць краскі чала і надзей,
што беласнежныя грудзі жаночыя
мужных тваіх не адчуоць грудзей.

Можа, за гэта, за ўсё перажытае,
цёпла прыгорне, не знаючы мук,
ўпоены воляю, намі здабытаю,
ўнучку тваю мой кахаючы ўнук.

* * *

Я з вамі ў няволі, я з вамі усцяж
У смелых сваіх летуценнях,
Я з вамі у кожнай гадзіне жыцця,
У кожнай мінуце цярпення.
Пяцёрачным строем я з вамі іду,
Хоць штык нада мною узняты,
Я шлю вам прылівы хвалюючых дум,
Апершысь аб чоран лапаты.
Я з вамі у шахтах, пры працы цяжкой,
Калі чало потам ablіta.
Тужу і сумую збалелай душой,
Калі хоць адзін з нас нясыты.
Я з вамі ў надзеі, раз'іскраны час,
Усёй сілай маёй адзіноты.
Нічога, браты, што дарога да вас
Калючым заплецена дротам!

ХЛЕБ

Наш жытні хлеб я выпякаць умела,
Рашчынены, замешаны ў пару,
Прапёкся каб, скарынка не счарнела,
Загладжаная ласкай маіх рук.

На лісцейку дубовым, на аеры.
І пахне з хаты хлебам па сяле.
І першы бохан з крыжкам на павер'e,
Каб спорыўся надзённы на стале.

І смакаваў пахучы, чорны, жытні
З гарачай печы родны каравай.
Хвалілі госці хлеб і старажытны,
Багаты хлебам, беларускі край.

БАРАВІКІ

З прыполову хмар асенні дождж пасеяў
Грыбы, грыбы... Вось забрай дарма.
У бор прыбегла з кошыкам надзеяў.
Шукаю шчырых, а такіх няма.

Кругом паганкі, дробязь, мухаморы,
Не злічыш пачарнелых савякоў,
Размяклых ад расы і не ў гуморы,
Што апусцілі капляюш далоў.

Гараць рыжкі, ірдзяцца сыраежкі,
І слізгаюцца ў пальцах маслякі.
Чырвоныя галовікі на ўзмежку,
А ў сэрцы мрояцца баравікі.

Такія шчырыя, праудзівія, што крэмень,
Нібы браты, харошаю сям'ёй,
З'яднаныя грыбніцаю, карэннем,
Без чарвяточыны, пад галіной.

Шукаю шчырых, баравых, хароших,
Хоць сонейка ўжо падышло ўгару
І мой яшчэ зусім не поўны кошык.
Шукаю шчырых, іншых не бяру.

* * *

З беларускай тugoю ў сэрцы
гэты край мяне нарадзіў.
Пасадзілі мяне, як дрэўца,
сярод поля, шырокіх ніў.

Любы край мой з нялёгкім лёсам
то ў няволі, то у вайнे.
Па зямлі мы ступалі босья,
як ступаюць па дыване.

Да зямлі прыкладалі руکі,
нізка кланяліся чалом
каласку на сцябліне гнуткай,
падціналі яе сярпом.

Йшлі басонаж ранкамі роснымі
і на землю пад свіст касы
пад расхрыстанымі нябёсамі
кладавіліся, бы каласы...

* * *

Ноч апусцілася крыллямі чорнымі,
Цьмой атуліла забыты наш дом,
Гасне іскрынка жыщца непаўторнага,
Бы ўсё замірае і гасне кругом.

Ты завядзі да стала мяне, міная,
Ад поту халоднага вытры чало,
На рукі твае абапруся бяссільна я,
Толькі б няшчасце цябе не змагло.

Ужо не працуй, я хваробаю зморана,
Лепш ля мяне ты спакойна прысядзь,
Не ўсё паміж намі ужо прагаворана,
Шмат чаго трэба табе дасказаць.

Глянь, зноў ад поту падушка аж вогкая,
Руку падай мне, падсунься бліжэй,
Жыццё ўсё было ў нас такое нялёгкае,
Сёння, бадай што, яно найцяжэй.

Добра разом так сядзець засяроджана,
Нават ў цяжкую хвіліну маўчаць,
Заўтрашні дзень, з хмараў снежных народжаны,
Будзеш адна ўжо, магчыма, вітаць.

Толькі не плач, я чакаціму, міая,
Нашай сустрэчы яшчэ на зямлі:
Сэрца ля сэрца, магіла з магілаю,
Каб і па смерці мы разам былі.

Хай запяць нам вятры беларускія,
Дождж слязою абмые крыжы,
Сёння нялёгкім жыццём ганаруся я,
Бо чесна яго для народа пражыў.
Зэльва, кастрычнік 1979 г.

* * *

Ужо гасне дзень, я па зямлі ступаю,
і сцежачка ляжъць перада мной.
Здаецца мне, мая зямля святая —
прасякнутая болем і крыўёй...

* * *

Гадавалі і пралі матулі.
З ніткай роднаю песня плыла.
І няўстыд было роднай кашулі,
калі сіла пад ёю была.

ХВАЛІ ЖЫТНЯЯ АЖ ДА СЯЛА

Хвалі жытнія аж да сяла.
Шырыня, як акінуць вокам.
Урадлівая наша зямля,
наших песень і дум вытокі.

Кліч адвечны сваёй зямлі —
боль шчымлівы, сляза на вейках.
Як жа моцна сэрца баліць,
калі грозіць ёй небяспека.

Сваё вогнішча і бары,
хаты ў полі, да іх дарогі,
дзе зубры ад нас, як сябры,
патрабуюць падчас дапамогі.

Цягне з даляў чужых дамоў.
Успаміны мацней ад лекаў.
Ля маўклівых стаю курганоў.
Усюды добра, ля іх найлепей.

Можна вочы свае адчуцьці
ад сучаснага і былога.
Толькі сэрцу нельга схлусіць —
яно знайдзе дамоў дарогу.

* * *

За вокнамі гасне дзень,
за вокнамі гасне белы.
І доўгі перад намі ценъ,
як тое, што адляцела.

Няспынны наш кожны рух,
і крок старэчы павольны,
і цеменъ паўзе наўкругт,
упарта паўзе, няўмольна.

Яшчэ асвятляе шлях
сонца апошнім праменнем
крылаў птушыных узмах —
і прыйдуць на змену цені.

Бывайце, мне ўжо пара,
за мною мой дзень клапатлівы.
Каму засвеціць зара,
той яшчэ з вас ішласлівы.

ВОЎПА

Воўпа.
Няма ўжо вулак прывычных.
Цэркаўка-свечка растала, як з воску.
Вораг мястэчка вайною панішчыў,
пакінуўшы вёску.

Так, як калісьці, луг зелянене,
сцежачка ўеца, кліча дадому.
На небасхіле хмары прысели,
нібы ад стомы.

Вёску мінаю, сцелецца поле.
Тут паўстае прад вачымі араты,
нібы з дзяцінства голасам таты
кліча дахаты.

Сэрца аберуч трymаю ад гора.
Крокам здранцвельм іду на гасцінец.
Вечер мне толькі нешта гаворыць
пра дарагой маладосці мясціну.

Поля спытаю, ветру і дрэва,
шэрага неба, нават камення:
— Дзе ж тыя ўсе,
да каго я дарэмна
йду ў задуменні?

* * *

Твары родныя, беларускія,
Як дубы стаяць дзецикі.
Скуль вусатыя і бязвусыя
Апынуліся мастакі?

З дзіўнай радасцю я іх ўбачыла,
Росным лугам зрабіўся зал,
Мільганула ў сэрцы спадчына,
Што жыве на іх аброзах.

Недзє слова мае падзеліся,
Спраў сур'ёзных будзённы працяг,
Толькі думы шчасцем кудзеляцца,
Бо іх рукі ў маіх руках.

І гляджу: як калісъць — сямейка...
Подыгх часу даўні, святы.
Толькі слёзы дрыжаць на вейках,
Быццам усталі з магіл браты...

* * *

Цішыня, я крыху ў задуменні —
З лесу роду адзінокі ствол...
Мімаходзь цукеркаў нехта жменю
Сыпануў мне шчодра на прыпол.

Так калісьць ў далёкай маладосці,
Каля Нёмна — сіняе ракі —
Ў чэсць вясны і юнай прагажосці
Сыпалі нам шчасце дзециюкі.

Мне здаецца — ў бацькавай я хаце,
Жлобаўцы, бы ўзор на дыване,
Хтосьць ня смела шэпча мне закляцці
Чыстага кахання да мяне.

Нехта моўчкі шыю абнімае
Ды aberуч прыгарнуў мой стан.
Гэта вецер любага мне краю,
Бы дзяцюк з залётамі прыстаў...

Шалясцяць ў руках маіх паперкі.
Водгасла мінулага з сяла.
Паглядаю моўчкі на цукеркі,
Нейк шкада, што маладосць прайшла...
(VIII з'езду пісьменнікаў Беларусі, 19H1)

* * *

Пад нашым небам чыстым і сінім,
Гдзе вёсны ўзлялеялі душу маю,
Жыву адзінока, жыву, бы ў пустыні,
Вятры мне хаўтурныя песні пяюць.

Паранена сэрца, падбітая крылы,
А выйду я ноччу — ўспаміны з магіл.
Не плачу, не гнуся вярбою пахілай,
Трымаюся моўчкі астаткамі сіл.

Пытаюся ночы — каму сёння горай,
Каго стрэне лёсу караючы гнеў,
Ці тых, хто рассеяў для людскасці гора,
Ці тых, хто заўсёды маўчаў і цярпеў.

Нельга маўчаць, калі людзі не дрэвы,
Памёршым замоўкнуць, жывым гаварыць.
Не крочыць зямлёю ў хістанні няпэўным,
А годна, з дастойнасцю жыць і тварыць!

* * *

Не таннасць напеваў чужых, учарашніх,
Што сэрца людскога нам не закранае,
Ў крыві нашай бродзіць любоў і бясстрашша
Стагоддзяў суровых пакутнага Краю.

Ні модны напрамак, ні шумныя хвалі
Не змыюць ласкавасці мілай і шчодрай,
Прадзедаў сілу вякі ўзгадавалі,
Таму яна сяння ў крыві нашай гордай!

Удараў варожых і ранаў нязлічных,
Заўсёды за лёс наш народны ў трывозе,
З поту й крыві вышыраем аблічча,
Радыя сонцу на родным парозе.

Глумілі нас войнаў ліхія прыбоі,
Народныя скарбы цяглі даастатку,
Мы зналі: нам трэба за людскасць устояць,
Дастойнае імя пакінуць нашчадкам!

* * *

Сёння аб сцежках нялёгкай долі
Гутару доўга з пажатым полем.
Вечер чупрыну руні хвалюе,
Нашай размовы ніхто не чуе.

Толькі бяроза часам сагнеца,
У пажоўкым голлі птах страпянецца.
Хмара прыполам сонца прыкрые,
У грудзях мне сэрца мацней занье.

Роднае поле — святасць і дзіва,
У набегі, у войны вечна радзіла,
Ад грознай утомы не спачывала,
З раненых нетраў хлеб нам давала.

Гутарка з рэчкай, гутарка з ветрам,
З плошчай бязмернай, сонцам сагрэтай.
Пасодзіш бульбу, расце ўсё дбайна,
Усё ў сваю пору, ўсё жыццядайна.

Высахне ў спёку, прымерзне у сцюжу,
Дожджык упадзе, і ўсё будзе дужаць.
Сарвецца вечер, вербы наклоніць
І мне ад думаў астудзіць скроні.

І нешта сэрцу майму падкажа,
І зерне словаў ў барозны ляжа.
Хоць прыйдзе спёка, мароз лютуе —
Зярніты праўды зямля ўзгадуе!

* * *

Ты зямля, майго бацькі зямля,
Якой гэта чароўнаю сілай
Ты ў палон маё сэрца ўзяла,
Якім зеллем мяне апаіла?

Мне здаецца, ўсё бачу здалёк
Голлі дрэў, у аблокі ўзнятых,
І такі невысокі грудок,
На якім красавалася хата.

І дарога бяжыць праз палі,
Абмінае над крушнямі дзічкі,
Б'е вада ля каменняў з зямлі
У лона ціхай, прачыстай крынічкі.

Недзе грыбам растуць гарады,
Ты ж мілей мне любое сталіцы,
То тваеі жыццядайнай вады
Не магу я да скону напіцца...

Знаю мудрую праўду тваю,
Тваіх слухаю толькі законаў,
Быццам птушкі, я сэрцам пяю
Твайм плодным, квітнеючым гоням.

Я расту, як ячмень, як авёс,
Зерне ў коласе пэўна хаваю,
А ў снягі і ў суровы мароз
Я, здаецца, з табой спачываю.

Ўсё жывое я сэрцам люблю,
Кожны ведаю твор невялічкі,
Ласку сонейка ў душу лаўлю
І ад бур не хаваю аблічча!

* * *

Калі бачу лютую няпраўду,
Усю хлусню, што кідаюць на нас,
Я хачу, каб ты быў крыху радам,
Як апора ў самы трудны час.

Каб слайцом ці хоць сваім маўчаннем,
Думкамі, што йдуць з маймі ў такт,
Адагнаў з чала мне боль адчайны,
Бо сама не спраўлюся ніяк...

Каб у час сябродскае сустрэчы,
У жыщца цяжкога пералом,
Расказаў аб велічным, аб нечым,
Ад чаго б мне сэрца ажыло.

Не шукаю у жыщці апоры,
Усім сама гатова памагчы,
Гэта ўзлёт мой прыпыніўся з гора,
І таму са мною — памаўчы.

* * *

Апошні дотык рук на твары чую,
Такіх ласкавых, моцна схвараваных,
Апошні раз мой муж мяне цалуе
З нявыказаным да канца каханнем.

Ізноў мне вочы зацягнула ймглою,
Прыгнечвае жыцця цяжкая ноша,
Развітвае ѡца мілы мой са мною
Пяшчотаю святою і апошняй.

Залегла грозна цішыня у хаце,
Не вымавіць таго, што чуе сэрца,
Хвораму целу з ложа не устаці,
Няўмольна смерць суровая крадзе ѡца.

Як воск ад свечкі, памаленьку тае
Малы агенъчык. Ужо амаль не свеціць,
Яна, як злодзей, моўчкі падступае,
Бо ўсё яшчэ смяротнае на свеце...

О колькі раз я на Тваіх далонях
Выплаквала свой горкі боль да рання,
Як затрымаць жыццё Тваё мне сяння,
Усё недаказана яшчэ, недакахана.

Не адлятай ад рук маіх знямоглых,
Не пакідай, каб сэрца не балела,
Здаецца мне, што дзён гэтак нямнога,
З Табой пражытых, хутка адляцела.

Прайшлі гады, а для мяне хвіліны,
Супольных мараў, сноў аб Беларусі,
Ў нас дзве душы, а шлях іх быў адзіны,
Як жа цяпер сама я застануся?

* * *

Маладосць — мая песня і сіла,
Поўня сэрца і мараў падёл,
Што пасяла — ўсё ўскаласіла
І жаданы дало умалот.

Ўзгадавала адданасць і ве́рнасць,
Умацавала адвечны наш лад,—
Залатое, пшанічнае зерне
Чалавечых, высокіх праўд.

Тая праўда, абычаі з намі,
Мудрых дум залатое прадно,
Шліфавалі іх продкі вякамі,
Нам у людзях за іх не ўстыдно.

Можа, хто за нядолю нас гудзіць,
Мы з сярмягай нядолю зжылі,
Ўсё ж былі, ёсць і будуць ў нас людзі,
Праўдзе верныя і зямлі!

Душы сціплыя і палымяныя,
Мужнасць побач з адлагай ў грудзях,
Не зазоняць ўжо болей кайданы
На жаночых, на творчых руках!

Ужо недруг душы нам не зглуміць
Ні хлуснёй, ні маной, ні мячом,
Ажываюць народныя думы,
Падняволыным прыбітъя днём.

Вабяць хлеба смачнейшаю лустай:
— Станавецесь валамі, Зубры!
Халуём няхай будзе халуйства,
Мы зямлі свае гаспадары!

Не здамося ліхой крутаверці,
Бо дубы мы, а не бадылі,
Нам не скажуць сыны перад смерцю,
Што чужынцам мы Край прадалі!

Свае мовы забыцца не змусяць,
Бараніць яе кожны гатоў,
Мы не станем Усходняю Пруссю
На могілах сваіх курганоў!

www.kamunikat.org

* * *

Хлопчык маленькі, ты быццам світанне,
Калі вецер сонейку вочы развяжа,
І яснае з хмараў жыщёвых прагляне,
І праўду дзіцячымі вуснамі скажа.

Гэта, мой хлопчык, у цяжкай патрэбе,
Калі болей сілаў ў жыщці не хапае,
Ясны праменъчык паслала нам неба
За мукі і боль для радзімага Краю.

* * *

Сціхлі ўсхліпы суровых завей,
Недзє з поля вясна падступае,
Вокны цёмныя ў хаце маей,
На парозе ніхто не вітае.

Ты так жыць яшчэ, мілы, хацеў,
Ўсё казаў: «Я так жыў з табой мала...»
Ледзь агенъчык жыцця Твайго тлеў,
Але сэрца трывожна кахала.

Так кахаюць плач сына слабы
Да жыцця, што народзіцца з болю,
Так кахаюць агонь барацьбы
За народную светлуу долю.

Як калісьці з гадоў маладых
Мы ўздымалі над шэррасцю крыллі,
Мары, думы і боль на дваіх
Мы да старасці разам дзялі.

У задуме глыбокай стаю,
На пясок слёзы капаюць свежы,
Ты забраў, мілы, душу маю,
Што ж, Табе яна толькі належыць.

* * *

Зазвінела працяжнымі струнамі
Рэха песні ў далёкім бары,
Нам няможна, не трэба быць сумнымі,
Пакуль сонейка свеціць ўгары.

Ў людзей дрэнна наперад разлічана,
Ў жмені грошы, пустэча ў душы,
Чалавечас быццам аблічча іх,
Усё ж месц сэрца маторы машын.

Ёсьць граніцы маторам машынаў,
Грошы некалі згінуць дарма,
Толькі rozум magутна няспынны,
Толькі песні граніцаў няма.

Заглядзецца б у возера чыстасе
Ды заслухацца ў песню над ім,
Ў непакорную, у наравістую,
У такую святую, як гімн!

* * *

Пакуль аж смерць мне не закрье вочы,
Зямля не спыніць мой апошні дых,
Буду ісці, буду змагацца моўчкі
За Край мой родны і цярпець за ўсіх.

Не страшна мне, калі кругом трывога,
Не боязна варожых, чорных спраў,
Я не сама, я сэрцам веру ў Бога,
Які нат Сына на ахвяру даў.

Ударыць гром, ярмо няволынік скіне,
Жывы народ падымецца з каленъ,
Загіну я, ўсё ж Край мой не загіне,
Крывіцкі, слайны рассвітае дзень!

* * *

Час невяёлы, лёс такі прэсны,
Чужы, нявольны. Хочацца песні,
Той, незабытнай з палеткаў жытніх,
Сумнай й багатай, той, старажытнай.

Песні пра долю, вёсны, каханне,
З нашым, народным душы хваляваннем.
Вольнай, віхрыстай, што супраць здзеку,
Тых, ганарыстых, нечалавекаў.

Песенькі простай, стройнай, і босай,
І бурнай, вольнай, як лязо косаў!
Матчынай песні, слоў калыхання,
Песні сірочай аб расставанні.

Той варкатлівай песні галубкі
Аб незабыўным такім, аб любым,
Песняў вяселых, песняў кудзельных,
Жніўных і сумных на аднаселлі.

Пачуць ахвота такую песню,
Якой у путах чужых зацесна,
Песню Машэкі, песню Вашчылы,
Каб кроў бурліла варам па жылах!

Песню адвагі, песню свабоды,
Каб не замерла душа народу.
Вольная песня на родных гонях
Бунтам ўставала супраць прыгону.

Лілася сілай з сэрцаў бунтарных,
Касіла злыдняў, біла тыранаў!
Зямля спявала. Душа жывая,
Сцвярджала песняй, што не сканае!

Выйдзеши, і песні сугучна зорам
Нашыя думы нясуць у прасторы.
Сілай пачуцця ноч прабіваюць,
Вартуюць сёлы, сёлы співаюць!

Замрэш ад шчасця, чуеш, як б'еца
Зямлі бунтарнай вольнае сэрца.
Зямелька продкаў, зямля святая
Непакаронаю слай спывае.

Не, не загінем у долі балеснай,
Пакуль у сэрцы родная песня.
Ранілі песню, песню падблі,
Жалобны вэлян на бельх крыллях...

Звабілі сэрца песняй інакшай,
Чужой, бы мёrtвай, песняй не нашай
Дзяўчатаы, хлопцы сягоння дружаць,
Бы не кахаюць, быщцам не тужаць.

Няма ў іх песні з душы, што насцеж
Рвалася ў неба з туті па шчасце.
І хваляць вусны тое, што сёння,
Чужую песню, а сэрца стогне.

Можа, як сонца ўзыдзе над Краем,
Душа народа зноў застіявае
Песню-галубку, песню-шыпшыну
Голосам любым мілай дзяўчыны?

Сугучна шчасцю, з сэрца да сэрца
Родная песня зноў разалъецца.
Вылецім ў людзі, ўзляцім на месяц
З роднаю мовай, з нашаю песняй!

* * *

Снег ляжыць вокал суровы і белы,
Хоць добрым слаўцом мяне, мілы, сагрэй,
Рукі ад сцюжы мае зледзянеті,
Сэрцу, здаецца, яшчэ халадней...

Ў безнадзеі цяжкую хвіліну,
Гдзе ні паглянеш — крыжы і крыжы,
Прыйдзі хоць уявай, прыйдзі успамінам,
Далоні на скроні мае палажы.

Каханне — то з думкамі думкі гамоняць,
Дзеляцца шчасцем няўлоўным ў цішы,
То вусны на вуснах, далоні ў далонях,
Святасць у сэрцы і песня ў душы.

Хоць песняй ўварвіся ў пакоі пустыя,
Нотаю мілай ў бяссоннай начы,
Цудоўная, ўзнёслая «Авэ Марыя»
Няхай ў адзіноце маёй прагучыць.

А я пацалую зноў скроні спацелья,
Коўдрай прыкрыю, накапаю лек,
Як ў ночы, калі бушавала мяцеліца
І сцежку да хаты засыпаў нам снег.

Чало Тваё мудрае ціха пагладжу,
Яшчэ пакладу Габе грэлку да ног.
Я тая ж, такая ж, якую Ты ўбачыў
І болей ўжо выпусціць з хаты не змог...

* * *

У жыцці, бы ў пагодзе, неразгаданы лёс —
сёння- сонца, а заўтра мо лівень з нябёс.
Цёмна-бурыя хмары праплывуць над зямлёй —
можа, гром з іх ударыць, пранясе стараной.

Доля — цвёрды гарэшак, лёсу не разгадаць:
то б'е радасць з падстрэшша, то слязы не стрымашь.
Прыліў шчасця, як ззянне, смех і любасць дзяцей.
То — навекі расстанне з найдарожшым з людзей.

Зноў туманіцца воддарль. Хмары дум на чале.
А якую ж пагоду заўтра неба пашле?
Няхай будзе любая, каб жа холад праняў.
Не цанілі б так сонца, каб свяціла штодня.

* * *

Вецер схапіў ўжо асеннюю пражу,
Ў полі снue бадылі,
Ўсё нейк мінае, й пра нас заўтра скажуць:
— Яны тут не ёсць, а былі...

I госць, што збіраўся марудна і доўга,
Нарэшце, адолеўшы страх,
Клямку кране, пастаіць ля парога
I пойдзе з тугою ў вачах.

Позна прыйшоў. Што ж, у час гэтых грозны,
Калі вецер заносіць наш след,
Сябры да сябром ўжо прыходзяць запозна,
Забыўшы людскі запавет.

А трэба, належыць з сваімі быць радам,
Поплеч з сябрамі ў жыцці,
Бязбоязна ўстояць ў змаганні за праўду,
Да змучаных ў пору прыйсці.

Хто не адчуе святога імкнення
Быць разам ў нягодзе, як ўсе,
Сарве яго вецер, як прут без карэння,
І ў невараць гдэсьць паняое.

Адстаў ад сваіх, да чужых не прыстане,
Ў нядолі братом не памог,
Чужым будзе ўсім, хто не знае хістання,
Вартуючы родны парог.

ГРАВЮРКА

Чорным узорам на дрэвах бязлістых
воранаў зграя вянкамі лягла.
Гракаюць, гракаюць раннем імглістым
чорную песню над цішай сяла.

Птахам лістоты шкада сакавітай,
ветрам сарванай з вясёлых галін,
коласа ў полі, забытага, жытняга,
што галаву на камень схіліў.

Можа, праводзяць, можа, вяртаюць
хмары са снегам, з марозам вятры?
Кружацца, кружацца, не адлятаюць...
Чорная графіка сумнай пары.

* * *

Беларусь мая ясная, сіняя казка,
Схілісія дрэвы над хатай ў журбе,
Як жа мне сёння нясказана цяжка
І хораша разам жыць для цябе.

Зямля мая любая, дзень мой іnoch,
Водгулле песняў і ў полі калоссе,
Часам ударыць аб шыбіны дождж
Ці сумна ля вокан вятры загалосяць.

I з заараных даўно каляін
Роднага поля маёй маладосці
Вырвецца часам балочы ўспамін,
Даўно адышоўшых пакліча у госці.

У покуці, тата, цябе пасаджу,
Мама прысядзе жычлівая побач,
У сне хоць жаданым на Вас пагляджу
I буду Вас сцішана слухаць за поўнач.

Калі мяне доля збівае і гне,
Руку падайце, каб не захістацца,
Ў цяжкую хвіліну вартуйце пры мне —
Йсці цемрай жыццёвой не лёгкая праца...

НІВА

Ніва нібы ўсхваляваная плынъ,
тут каласы узлятаюць і гнуцца,
быщам паўсюль, дзе вачамі ні кінь,
залатагрывыя коні пасуцца.

* * *

Стаіць моўчкі Каложа ў шэры дождж, ў белы снег,
Храм над Нёманам Божы, наш дванаццаты век,
Хвалі бераг падмылі, кусок грунту апаў,
Усё ж анёл на крыллях нам яе затрымаў.

Устаяла праз войны светлай з'явай ў вяках
І нашчадкам дастойна наш паказвае шлях,
Каб святое цанілі, што наш продак збярог,
Каб ў жыцці не змылі з верных, родных дарог!

* * *

Праплылі хмары сышырака і ўздоўж.
Апе рліся плячом на небасхіле,
З іх цёмных крылляў звонка лінуў дождж
І пакаціўся па зямлі бяссільна.

Гляджу, і сум на душу наляцеў
Такі, што радасці праз слёзы не убачыць,
Перада мною жоўтым лісцем дрэў
Гуляе вецер, ды і восень плача.

Хай плача восень, мне ж не трэба слёз,
Бо дрэвы стройныя у золаце і медзі,
Для іх — для клёнаў, явараў, бяроз
Яшчэ шмат гожых вёснаў напярэдзі.

І ўжо не жаль малёваных галін,
Ні вонраткі, што сяння явар скіне.
Для іх, загледжаных з надзеяю у сінь,
У маці-землі ёсць болей скарабаў у скрыні.

СКАРБЫ СЛОЎ

Я скарбы слоў, з души народнай літых,
без тонкасці налётнай і чужой,
збираю па дарогах прагавіта,
змываю пыл расчуленай слязой.

Малітве на ўздымаю сэцам словы
з пяску вякоў да зорнай вышыні.
Высокай пробы звон радзімай мовы,
вякамі гарставанай на агні.

У горне сэрцаў Скарныны, Купалы
апалены той залаты метал.
На гэтай мове маці мне пяяла
над зыбкаю пра наш народны жаль.

Радзімаю наканавана жышь мне,
крывёю сэрца новы спеў пісаць.
Купалаўай, Скарнавай, мужыцкай,
народнай мове доўг святы аддаць.

* * *

Раніца, як марыва. Травы у расе.
Цень ляжыць ад явара на маёй страсе.
Праляцелі стаямі нада мной грачы.
Ад жыщца прыстала я, час і адпачыць.

Шуміць вецер з кронамі, абтрасае сон,
Пахаджае промнямі сонца ля вакон.
Толькі гасне марыва, серабро ў касе,
Цень ляжыць ад явара на маёй страсе...

* * *

Сонейка ў небе і вецер-гусляр,
Подзьмух ля ніваў вясновы.
Усё гэта долі ласкавае дар,
Як маці пяшчотныя словаы.

Продкі далі мне калісьці жыщё
У Жлобайцах ціхіх і мілых,
Сэрцу з каханай зямлёю зліщё
Души маёй смелыя крылі.

Цвілі мае вёсны — ў палёх васількі,
У лёс мой ўрываляіся буры,
І сыпала сонца са шчодрай руکі
Цяпло маёй дзіўнай натуры.

Тысячагадовыя сказы з сяла,
Змястоўныя, творчыя словаы,
Не, неабыякавай доля была
Да будучых сцежак жыщёвых...

Вось запяяць бы зямлі маёй гімн:
— З няволі да слоў п'едэстала!
Вартым, адвечным, да болю сваім,
Як нектарам, душа набрыняла.

А доля народа, як цемрадзь сама,
Каб змог, праглынуў бы нас вораг,
І толькі каханню граніцаў няма,
Калі яно меч, не пакора!

Словы, як стрэлы, і сэрца, як лук,
Стыхіяй змагання напяты,
Не страшна пагрозаў, ні здзекаў, ні мук
За святасць пакрыўдженых хатаў.

Калі над пабоішчам кружыць арол
І вогненна сэрца кахае,
Дык смерць найдарожшых, пакрыўдженых боль
Ва ўзлёт барацьбы праастае.

О сэрца, мне ранаў Тваіх не злічыць,
За вернасць палём і дубровам,
За тое, што слова маё не маўчыць
У долі прыбоях суровых.

За вернасць шляхам, што Скарына праклаў,
Да ўзвышшаў старому народу,
За ўзровень належных зямлі маёй праў
Стаю непахісна і горда!

Адна супраць злыдняў бярозай стаю,
Пот, не слёзы, мой твар залівае.
Я люблю Цябе, Край мой, як душу сваю.
Я знаю — за гэта ўміраюць...

СЛЕД НА ЗЯМЛІ

Вось і поўнач прайшла. Я яшчэ не заснула:
рой разбуджаных дум адганяе мне сны.
Зноў па хаце маёй пахаджае мінуласць
і гамоняць са мною старыя часы.

Ад падгніўшых бярвенняў аж хата прысёла,
на падворку жывёлы даўно не чутно.
І адзін толькі месяц здалёк ды нясмела,
як даўней, загляне у малое акно.

Столькі працы было, мараў і спадзяванняў:
на сялянскім загоне буялі дубы.
Урывалася ў сцены святое каханне,
буркавалі каханяя, бы галубы.

О, сям'я Генюшоў! Блаславёная хата,
ў твае сцены калісь мяне мілы прывёу.
Нат вайна захавала цябе, быццам святасць,
мілы роду парог, каб прыняў ты нас зноў...

Спачываюць палі, спіць зямля пад снягамі,
каб на ёй узрасці беларускай душы.
Усім сэрцам сваім я з мінуласцю, з вамі,
прадаўжаю ваш след на зямлі, Генюшы.

* * *

Ціха ад дрэваў лёг цень на страху,
Голлем на шыбах ваконных,
Зораў, бы маку, на Млечным Шляху.
Месячна. Ясна. Бяссонна.

Роднае неба трымціца нада мной,
Зоры ў траву ападаюць.
Ходзіць мінуласць нячутнай ступнёй.
Вякі з цішынёй размаўляюць.

Лъецца пад ногі мне месячны свет,
Дрэвы чубы нахілі,
Продкі мае тут пакінулі след,
Ўнукі з яго б не змылілі...

* * *

Вечер нівы калыша, сіні лён, цёмны лес,
І зямля, быццам кніжка, адкрывае свой змест.
Нагінающа ў ногі грывы сочныя траў,
Хтось стаптаў тут дарогі, свае сцежкі праклаў.
Зарастаюць курганы, б'юць пабегі з камля,
То залізывае раны пасля войнаў зямля.
Дождж ёй воблік змывае, то ў снягі замяце,
Ўсё зімой спачывае, а вясною цвіце.
У невад сініх азёраў ноччу з неба, як з дна,
Ловіць цымянныя зоры і калыша да дня.
Забірае усенька у свой час ад жывых,
Толькі попелу жменька астaeцца па іх.
І цікава і грозна ў мудрым сэрцы яе,
З хмараў сыплючы слёзы, з салаўімі пяе.
У нетрах скарбы хавае, каб пакрысе для ўсіх,
І з сынамі ўзлятае да планетаў другіх.
Ранне свежасцю дыша, прачынаецца лес,
І зямля, быццам кніжка, адкрывае свой змест...

* * *

Што ж табе, Унуку, я ў спадчыну дам
Долю цяжкую, сямейную, нашу,
Якую з маленства адчуў ты ўжо сам,
Ці з ворагам лютым ў боі бясстрашша?

Ці, можа, малітву пакіну табе
У цяжкую хвіліну да добраага Бога,
Якая трымала мяне ў барацьбе
Ды бараніла ад ворага злога.

Хацела б пакінуць на радасць палі,
Зялёныя сцежкі сваёй маладосці,
Але і гэта нам сёння ўзялі,
Пакутаю нашай шляхі сабе мосцяць.

Хацела б пакінуць на радасць каня,
З ганачкам белым прыгожую хату,
Каб думы цяжкія ты мог разганаць,
У палёх даганяючы вецер крылаты.

Памяць пакінуць, як ясны паром,
Што бераг наш злучыць з табою, мой дружва,
І ў спадчыну даць табе, Унуку, пяро,
Але зацяжкае гэта аружжа.

Любоў да народа і думак палёт,
Адвагу і сілу, ращучасць у сэрцы,
Каб вытрываць мог сярод зла і нягод,
Калі гэта часам табе давядзецца.

Пакіну свой шлях, па каторым іду,
Безліч надзеяў, і шчопці цярпенняў,
І сілу, і смеласць няспутаных дум,
І веру у праўды людской дасягненні.

* * *

Зжылася з зямлёю, у дрэвы ўрасла,
Пераплялася з травою і кветкамі
Родная мова старога сяла,
Ад іншых сваёй цеплынёю адметная.

Цягнулася доўга за ніткай льняной
Прымаўкай мудрай, і казкай, і песняю,
Схавалася ў сёлы, жыла пад страхой,
Выходзіла ў поле да сонейка весняга.

Зяністая, шчодрая, бы каласок,
Мудрасці ціхай прыпыннак глыбінны,
Сіні, бясхмарны нябёсаў кусок
Пад белым і чыстым крылом галубіным.

Хрышчоная ў полі вясняным дажджом,
Пахучая белым рамонкам і мятай,
Задорны уздым за святочным сталом
І ладная, сціплая гутарка хатняя.

Разгойдала мары, збудзіла любоў,
Цябе ў маім сэрцы ніхто не заглушыць,
Таму, што чароўныя прыгаршні слоў
Маці любоўна мне ўсыпала ў душу.

Са мной размаўлялі палі і бары,
Адносілі хвалі па Нёмане думы,
І баяў мне нешта магільнік стары,
Сялянская доля заводзіла сумна.

Калі цябе мудрасць кране і любоў,
Засвешціся ласкай, вясёлкаю фарбаў,
З-пад напластавання мінульых вякоў
Адкрыеш нашчадкам схаваныя скарбы.

Ты нам Скаронаю выйдзеш у свет,
У Статут правы зніжаш надзіва,
То заглушаць, затопчуць твой след,
Мова сёлаў і мова архіваў.

Мова, падобная да салаўя,
Прасякнута любасцю жніўнай і роснай,
Мова дзядоў маіх, мова мая,
Гімн нашай долі пакутны і ўзнёслы!

www.kamunikat.org

* * *

Йду шляхамі крутымі,
У небе зоры мігцяць.
Праўда — посах пільгрима
У бездарожжы жыщца...

* * *

Нада мною ляглі туманы.
Замест слоў тваіх — веіцер асенні.
Шлях, мой шлях нецікавы — зямны.
Пераходжу на шлях летуценны.

* * *

Перад вачыма неба і поле,
На небасхіле лясы і лясы,
У далінах прыселі адвечныя сёлы,
Што помніаць, здаеща, Міндоўга часы.

Глыбока ў зямлю карэнні пусцілі,
Парасткам волю далі маладым,
Гэта Міндоўга яны ахрысцілі,
Робячы князя чужога сваім.

Гэтых сялянаў славутыя продкі,
Каб дзікіх набегаў спыніць гураган,
Паклалі падмурак у Навагародку
Пад сільнае княства ў гісторыі славян.

Веру чужую нясуць крыжаносцы
Даўно праваслаўным ужо крывічом,
Жмудзінаў і прусаў, як градам калоссе,
«Хрысцяць і хрысцяць» агнём і мячом.

З заходу — ляхі, з усходу — татары,
Людзі то меч абдымаюць, то плуг,
Спяняюць набегі, і гасяць пажары,
І ў поле выходзяць са зброяй ля рук.

* * *

Сёння на пласе родная мова.
Вырваць жывую належыць з агню.
Слова «кахаю» — слабае слова.
Мужнае слова — «абараню»!

* * *

Матчынай мовы, багатай і слайнай,
Што ў скарбах народа, бы фонд залаты,
Не аддавайце бяздумна, бяспраўна,
Не прадавайце святога, браты!

СВЯТЫ ВЕЧАР

Ляціць снег на палі, над зямлёю сутонне,
У задуме бязлістыя дрэвы стаяць,
Блаславенны той дом, гдзе ўрачыста сягоння
Ля Святое Вячэры збярэцца сям'я.

Ляціць снег на палі, нагім дрэвам на плечы,
Чэша вецер задумана косы бяроз,
Цішыня на зямлі. У Святы гэты Вечар
Нарадзіўся у яслях маленъкі Хрыстос!

У бяссіллі прад ім важнасць, моц і аружжа,
І дарэмна вялікую праўду спыняць.
Прад Марыяй святой, прад Дзіцяткам нядужым
Каралі на каленях пакорна стаяць.

Святы Вечар у тых, хто Ягонай дарогай
Праз жыццёвия буры адважна ідзе,
Хто спазнаў, пакахаў Чалавека і Бога,
Што любоў і збавенне прынёс для людзей.

Блаславенны той стол, гдзе Святая Вячэра
Ўсіх з далёкіх дарогаў склікае дамоў,
Блаславенныя людзі, гдзе праўда і вера
У братэрства народаў, ў дабро і любоў.

Блаславенныя тыя, што праўды жадаюць
Для маленъкіх і велькіх, каб ясны ўсім лёс,
Што не ведаюць страху, ў змаганні трываюць
За любоў між людзьмі, што прарочыў Хрыстос.

I, зялённы ад пушчаў ды сіні ад лёну,
Што ад нягодаў суроўых знямог,
Блаславенны хай будзе і Край наш хрышчоны,
Гдзе ў святынях і ў сэрцах жыве яшчэ Бог!

Калі скроль неспакой, а ў сэрцах трывога,
Смертаносныя сродкі з пагрозай растуць,
Блаславенныя ўсе, што ідуць з імем Бога,
Чалавечнасць, як шчыт, прад сабою нясуць!

Дык са Святам, Браты, з Нараджэннем Хрыстовым,
Вытрываласці ў працы, ў дабры перамог.
Там, где мір і любоў, где натхнёнае слова
На Вячэры Святой, з тымі праўда і Бог.

ДАЎНІНА

Па э ма

Гісторыю спраў вялікіх твораць людзі,
Якіх у нетрах узгадаваў народ.
Былі мы ад вякоў, мы ёсць. Мы будзем,
На спадчыне дзядоў сваіх — крывіцкі род!

*

У гадоў тумане велічнасць не гіне,
Мы з ёю й сяння, як шляхотны сплаў,
І сніцца мне святая Ефрасіння
І слайны крыж, што Богша змайстраваў.
У заранні дзеяў першыя святыні
І благачэсце мудрае наздзіў,
З князёў айчынных першыя Святыя,
Якімі Полацак народы задзівіў.
Ў час бітваў ў полі братніх і крывавых,
У час гутарак стралою і кап'ём
Дзіця славянаў, юная Прадслава,
Зышла на землю цёмную — святлом!

*

Раніца. Сонца над борам ўстае,
Светам зямлю ахапіла.
Хорам птушыным ўжо пушча пяе
Гімны для бога Ярылы.
Над стрэхамі хатаў ўзвіваецца дым,
Йдзе з конымі начлежнік з дубровы.
З варотаў сялянскіх на луг, да вады,
Выходзяць паважна каровы.
Куры кудахчуць, авечкі бляюць,
Скрыпіць журавель ля студні.
З сонцам і людзі да працы ўстаюць,
І дзень пачынаеца будні.
Сена над рэкамі выйдуць касіць,
Жаць, калі збожжа даспее,
Пад новыя нівы лясы церабіць,
Каб зернем на восень засеяць.
У пушчу, ў смалянрні па дзёгаць, па мёд,
Па дрэва тугое на скрыні,
З сяцямі на рыбу па пояс уброд

Ці на ловы з тугой рагацінай.
Жыць — гэта знача як след працеваць:
Зжынаць, малачіць і веяць,
Дочак галубіць, сыноў гадаваць,
Нашчадкаў сваіх надзейных.
Вечер даўно разагнаў туманы,
Ўскружылі над дрэвамі галкі,
Схаваліся ў тоні глыбокай Дзвіны
З прываблівым спевам русалкі.
Схаваўся, не бродіць ўжо пушчай лясун:
Зло свету праменняў бацца,
І вецер на дрэвах, на гуслях без струн,
Ужо не пяе небыліцаў.
Сонца, малітву сваю Табе шлюць,
У пушчы ўсе творы жывия.
Табе гэта песні дзяўчата пяюць,
Заплятаючы косы тутгія.
Толькі і Ты ўжо, сонца, не Бог,
І хоць для народа Ты — тайна,
Не ставяць ўжо стодзіваў болей ў палёх
Табе, свет зямлі жыццядайны.
Вялікаю праўдаю стала любоў,
І вера ў Хрыстовае слова
Інакшая, чымсьці у нашых дзядоў,
Паганаў у пушчах суровых.
Не слава, не гонар людзей забіваць,
Моц павялічваць з цярпеннем,
Ворагаў нават належыць кахаць
Для Божага благаславення.
З цялеснаю смерцю — жыцця не канец,
Яно прадаўжае іца ў вечнасць,
Бо так загадаў найсвяцейшы Айцец
Зямлі і душы чалавечай.
Не зло і насліле, а — сеяць добро,
Інакшая вартасць багацця,
Не сіла, а попел нікчэмны яго
Перад ахвярай Распяцця!
Ўсё тленна, дачасна. Гасціна — жыццё,
А вечнасць — добра перамога.
Любоў — не смяротнасць. Яна — адкрыццё
Нябеснае, райскай дарогі.
Жывёле парывы свае заглушаць

Належыць жаданнем зямнога,
А ў чалавека ёсьць розум, душа,
Тварэц ён і частачка Бога!
Не кланяцца сільным, а ціхіх любіць,
Да хворых ісці з уцяшэннем,
Хлебам надзённым усіх абдзяліць,
Злагодзіць людское цярпенне.
За добрае плаціць Бог людзям дабром,
Інакшай няма ў Яго знаці,
Як чыстыя сэрцы ў змаганні са злом
І людзі, як роўныя брацця.
Людзі, як дзеци у Бога Айца,
Пакорныя праўдзе Ягонай
І роўныя ў строгім ablічы Тварца,
Ад рыzmana да кароны!

*

Полацак горда стаіць над Дзвіной.
Яго землямі зноў авалодаў,
Вярнуўшыся ў град пераможны і свой,
Княжаскі род Рагвалодаў. ^
Спіць сном ужо вечным Усяслаў Чарадзей,
Зямлі сваёй слава і стража.
Дзяржава ў руках яго верных дзяцей:
Барыс цяпер ў Полацку княжыць.
Поруч пры ім на пасадзе браты
Усяславічы дружныя правяць,
І Святаслаў, самы з іх малады,—
Бацька князёўны Прадславы.

*

А ў замку князёўна расце, як вярба,
Лагодная. З ласкі ўся і з дабра.
Прадслава, галубка Прадслава —
Бацькі яе клічуць ласкава.
Дзяўчына, бы жытні колас,
Русыя косы па пояс,
Кветкі ў белых далонях,
Вочы — Дзвіны прадонне.
Шаты з славянской белі,
Вусны — жар вішняў спелых.
Стан, бы ў бярозкі любай,

Якую вятры галубяць,
Якую сонца лялее,
Якая ў цемры бялее.
Уся яна песня-бяроза,
Толькі сталы ў князёўны розум,
Толькі светлы ў князёўны роздум
І не дзяўчочыя крозы.
Многа баляр нежанатых
Хочуць князёўну сасватаць,
Колшы ахвочы, згодны
Піць шчасце, як кубак мёду,
З рук яе тонкіх, ласкавых,
З вуснаў князёўны Прадславы.
Такая б прала і ткала.
Верна з паходаў чакала.
Гонар з такою быць радам.
Яна не дзяўчына, а Лада!

*

Сяброўкі Прадславы песні пяюць,
Ткуць, выіпываюць уборы,
То золата ў русыя косы ўплятутць,
То янтар з недалёкага мора.
Заморскія ткані красуюць на іх.
Пратканыя золатам шаты
Сплываюць раскошна па тонкіх струпкіх
Палачапках, красою багатай.
Завушніцы, пэрлы на іх зіхаціць,
Такія, як болей ні ў кога,
Так ў Полацку ўмеюць красу вырабляць
Майстры рамяства залатога.
Лані ў скоках, ад пёрка лягчай,
Вядуць карагод, бы лябёдкі.
Задумай сваіх васільковых вачэй
Бабяць яны аднагодкаў.
1 не адзін ў баёх слаўны юнак,
Адважных ваяраў нашчадак,
Сэрцам паддаўся, не ўстойў ніяк,
Прад любасцю тых Палачанак.
Вачэй не адняць ад чароўнай красы,
Белагаловых і русых,
Пераліваюцца іх галасы,

Вясняныя песні на вуснах.
Гляне з-пад косаў, баярын замрэ¹
Ад шчасця салодкае негі,
А сэрца галубка ў палон забярэ,
Як бралі ў палон печанегі.
Толькі Прадслава не знае забаў,
Ні песняў, ні скокаў, ні смеху,
Сэрца князёуны свет іншы забраў,
Святой, незямное уzechі.

*

Баярычы сохнуць, кахаюць,
Да князя сватоў засылаюць,
Ім скромнасць князёўны-красуні
Мілей за вяёлья гульні.
За смехам бывае пустэча,
А ў сумных вачах — чалавечнасць.
Князёўна усімі каханая,
Бацькам ўсё жыццё паслухмяная,
Сяння упартая ў нечым,
Ім нават стала пярэчыць.
Не адчувае, не бачыць
Залётаў прывабных, юначых.
Нават мужнасць, краса баявая
Яе сэрца зусім не кранае.
Шчасце ў зямным каханні
Не суджана белай лані...

*

Вясновае сонца на небе, як лён,
Жыцця дайна над краем павісла.
Лугоў зіхаценне, бароў перазвон,
Калі вецер прыпадзе да лісцяў.
Пах і квітненне, гудзенне вясны,
Птушыныя ўзвізы на крыллях
І хваль сіні плёскат аб бераг Дзвіны
Князёўну не раз паланілі.
Кожную кветку кахае дзяўчо,
Вясну, як клякоча бусел,
І замак, і шумнае вокал жыццё,
Нават песні пад звонкія гуслі.
Умее галоўку увагай ўскружыць

Да хворых, да ўсіх небагатых,
Усё ж аб супружжы не хоча тужыць,
Як тужаць другія дзяўчата.
Бачыла многа бясстрашных баяр,
Славу крывіцкіх дружынаў,
Ўсё ж сэрца ёй звабіў не муж, а алтар
З Хрыстовай крывёю нявіннай.
Ворагаў трэба ў баі забіваць,
Край бараніць ад напасці,
Бога ж і праўду — мілей пакахаць,
Зямное адкінуўшы шчасце!
На крыжы да ног Божых ўсім сэрцам прыпласць,
Зглыбіць найсвяцейшыя слова.
Народ свой крывіцкі ўлагодзіць, узніць
Да соладу веры Хрыстовай.
Ў задуме, у марах Прадслава, бы ў сне,
Маці заплаканай кажа:
Забавы і сужанцы не для мяне,
Служыць хачу Богу — не княжыць.

*

Поўнач, далёка яшчэ да відна,
Сон вачанят не кранае.
Плешчацца рыбай аб бераг Дзвіна,
Ў полі вятраты запываюць.
Не спіща князёўне, хоць гоман замоўк,
Заціхлі і песні і гуслі.
Адны толькі стражы кап'ём незнарок
Зазвоняць, ачиуща прымусяць.
Ўжо князь спачывае на ложы са шкур,
Княгіня бляявая побач.
Свет месячны шчодра кладзецца на мур,
І цені намечваюць поўнач.
Князёўна у белі, і косы, як лён,
За пояс сплываюць, бы хвалі.
Цвярдзейшае сэрца ўзялі б у палон
Такія, калі б пакахала.
Не марыць дзяўчына пра солад сустрэч,
Пра шчасце ля мужава боку,
Не вабіць ёй сэрца ні рыцар, ні меч,
Князёўна ў малітве глыбокай.
То дух хрысціянства на княжым двары

У сэрца пранік пераможна:
З дзяцінства вучылі яе святары
Пісьму і прамудрасці Божай.
Сплывае кашуля па тонкім плячы,
Подых ветрыку косы цярэбіць,
А малітва, дзявоочая просьба ўначы,
Ляціць ў неспакойнае неба.
І просіць Прадслава ласкава, каб Бог
Ад войнаў, ад мораў, нягодаў
Святыні, крывіцкія землі сцярог,
Народ наш і род Рагвалодаў.
Прабабка Рагнеда даўно ужо спіць
Пад Менескам у Ізяслайі,
Сяння піць, як Уладзімір піў з Божых крыніц,
Наканавана Прадславе.
Няхай жа праменіць той кіеўскі свет
На ўсе крывічоў пакаленні.
Прадзеда споўніць яна запавет
У прачыстым дзявоочым гарэнні.
Патрэбна нямногае княжай дачцэ:
Пасвенчаны крыжык на грудзі,
Маленъкая келля у ціхім Сяльцы,
Посах і трывевялічкіх хлябцы
Ды служыць вечна Богу і людзям.

*

Плача княгіня, і журыцца князь,
Усяславічы ў суме паніклі,
Думкі супольна снавалі няраз
Аб шчасці князёўны вялікім.
Затворніцтва юнай — супружжу няўцям,
З вачэй слёзы капаюць градам.
Пашто жа самохаць уцякаць ад жыцця,
Што боль нам прыносіць і радасць?
І толькі князёўна зіяе адна,
У любові сваёй не сагнецца,
Хто ў мухах сканаць ўмеў «за друзі свая»,
Таму аддала яна сэрца!

*

Жаль цябе, бацька, Святаславе родны,
Жаль цябе маці, княгіня Сафія,

Дачкі не ўтрымаць Вам свае, першароднай,
І думаў аб Богу яна не пакіне.
Дарма было поўніць дубовыя скрыні,
Раскошныя строіць князёўне харомы.
Йдзе юнасць па шчасце шляхамі сваімі,
Няўцям яе нораў юнацкі нікому...

*

Змілуйся, маці, мой бацька, даруй,
Долі насустрach дзяўчатаы
Вякі адыходзяць ад матчыных рук,
Й мяне лёс таксама сасватаў.
Мой Сужанец слайны, дарэмны ваш сум,
Ці ж большага Маці зрадзіла?
Яму маё сэрца ў далонях нясу,
Яму — служыць да магілы.
Доля мая ў Яго Божых руках,
Мілей за харомы, карону,
Пакутны, цярнёвы жыцця Яго шлях
І храм, гдзе прыбытак Ягоны.
Розна на свеце людзі жывуць:
Той са зброяй, той з міласцю Божай,
Шчасце не тое, што шчасцем завуць,
А тое, што душу трывожыць.
Велічы ў свеце няма без ахвяр,
Жыцця я свайго не шкадуго,
Богу прынёсцы яго на алтар,
Я ў памяць ўпішуся людскую.
У попел рассыплецца мораны дуб,
Скарбы сатлеюць па скрыніах,
А я праз вякі, палаchanка, прайду,
Каб жыць для людзей між святымі!
Бы дуб, наш хрышчоны разросся народ,
Быць слайным яму і вялікім,
Камель — для прыняцця, стрывання нягод,
А я — толькі дрэва галінка.
Мудрасць і веліч праславіць нам час
Зыскаць для зямлі нагароду.
Кожнай галінцы належыць у нас
Быць апорай крывіцкага роду!

*

Светлая зорка на неба ўзышла.
Быў вечар, калі у святыню
Лёгкай ступнёй назаўсёды ўвайшла
Прадслава, цяпер Ефрасіння.
Пакінула ўдома уборы і бель,
Усе ўцехі, вачэй насалоду.
Малітвы і мудрасць — адзіны удзел
Чарніцы цяпер назаўсёды.
І звоняць у Палацку доўга званы
Святочна, ўрачыста, за поўнач.
Гэта вітаюць і славяць яны
У мурах манастырскіх князёўну.
А вокал квітнее, бурліць веснаход,
Травы ўбірающа ў росы.
Схіляе галовы з павагай народ
Прад чынам Прадславы узнёслым.

*

З Прадславай той, хто думам даў узвышшы
І мудрасці няземской пералік.
Чарніца моліцца, Чарніца піша,
Каб праўды свет ў Яе край пранік.
У полымя разыскрыла цяпельца
І верай асвяціла край бацькоў,
Нязгоды прыпыніла ціхім сэрцам,
Спыніла бой, каб не лілася кроў.
Прадаўні час і мір лунаў над краем.
Не лязгат зброі — перакліч званоў.
Дык, знача, там жыла ужо святая,
Што ненавісць змяніла на любоў.

*

На рукі цёткі ігуменні
Князёўна сплыла задумана.
Багацце і знатнасць адкінула,
Грэшны свет за сабою пакінула.
Ды з бярозанькі над крыніцаю
Стала строгай цяпер Чарніцаю.
За парогам жаль, плачуць родныя.
У келлі ціха, мір і свабода Ёй.
Няхай жаль мне душы не кране,

Дзядзіна, падтрымай мяне.
Развей, ветра, думы дзяўчыя,
Бо дамоў мне ўжо не варочацца.
Лёс сама сабе перайначыла,
Паліліся слёзы гарачыя,
Бо няма дачкі абыякавай,
Каб па маці сваёй не заплакала...
Маці родная і Багародзіца,
Два шляхі з сабой разыходзяцца.
Шлях ўжо выбраны вечны й даўгі,
Як жа забыць Ёй той, другі?
Доўга цепліца нач лампадаю,
Ланю гожую звалі Ладаю,
Перад кветачкай, перад ружаю
Клалі княжычы сэрцы мужныя.
Рукі верныя, долю слайную
Слалі княжычы прад Прадславаю.
А цяпер колькі трэба сілы Ёй
Быць манахінія Ефрасінняю.
Шлях жа выбраны, шлях узлялеяны,
Скуль сумненняў цьма неразвеяных?
Скуль загадкаў цьма неразвязаных?
Цела і душа цесна звязаны...

БІЯГРАФІЧНА ДАВЕДКА

Ларыса Антонаўна Геніош (1910—1983) нарадзілася ў маёнтку Жлобаўцы (Гродзенская вобласць, Ваўкавыскі раён) у сялянскай сям'і.

У 1928 годзе скончыла Ваўкавыскую жаночую гімназію.

Лёс не песцю паэтку — жыщё ў Празе, дзе вучыўся ва ўніверсітэце яе муж, сувязь з эміграцыяй, арышт і цяжкія гады папраўча-працоўных лагераў.

Вярнулася Геніошы на Радзіму ў 1956 годзе.

«Адвечнасцю і глыбіннасцю дыхае кожны яе паэтычны радок» (Б. Сачанка). Яе творы напоўнены вялікім пачуццём любові да Бацькаўшчыны, да свайго народа, да роднай мовы.

«Благаславенны родны дом, гдзе бацькі і ўся дарагая сям'я. Благаславенны маленьki кусочек роднай, бацькавай зямлі на вялізной планете, які называўся Жлобаўцы» («Споведзь»).

Чытчу добра вядомыя зборнікі паэзіі «Ад родных ніў» (1942), «Невадам з Нёмана» (1967), «На чабары настоена» (1982), «Белы сон» (1990), паэтычныя кніжкі для дзяцей «Казкі для Міхаські» (1972), «Добрай раніцы, Алесь!» (1976), кніжка ўспамінаў «Споведзь» (1993), «Выбраўныя вершы» (1997).

Ларыса Геніош «стварае свае вершы, быццам прадзе дзівосны кужаль і тчэ на бабуліных кроснах узоры: ў ромбікі з беларускіх патаемных слоў» (Д. Бічэль-Загнетава).

ЗМЕСТ

Невадам з Нёмана

- Тры дарогі 7
Дзяды 9
За прасніцай 11
Вячэрняя містэрья 12
Лён 13
Ноч 14
Дзяўчына 15
Навучыла маці 17
Краіне 18
Бабулька 19
Дываны 21
Маладыя крылі 22
Крылсм віхор 23
Ужо даволі 24
Дзяячас сэрца 25
Жнівом 26
Мой лесн і сны 27
Нс зязюлька куе 29
Мас сэрца 30
Толькі вечер 31
Калісці 32
Вяссалс 33
Маці (** То не яснага сонца прамснні...) 34
Нішто так не міла 36
Песня (** Маці сына кальхала...) 37
На начлез 38
Над празорай крыніцаі 39
Спаканіс 40
Беларуска 41
На струнах Вялтавы 42
Раніца (** Раннс завсійнай аснована мглою...) 43
Нёмне 44
Родная мова 46
Над рэчкаю 48
Не веру 50
Нехта ноччу 51
Залаціста ўсміхаюцца далі 52
Сыплецца лісце 53
Чужына 54
Зімою 55
Мессца 57
Вясна (** Трэснс лёд пад напорам вады...) 58
Мінулья дні 59
Мой родны кут 60
*** Воля — не тое, што руکі развязуць... 61

- Было свята 62
Думы 63
Там толькі 64
*** Уздымам сэрц нашых шуміць Белавежа... 65
Вецер вербаю калыша 66
Хачу бачьць 68
Краю мой 69
На чужыне 70
Лятуць гусі 71
Майму сыночку 72
Сыплющца слёзы 73
Зорка 74
Як хмарны дзень 75
Вышыла восень 76
Пакінь, пакінь, вецер 77
На шаўковых лугах 78
Не суніме 79
Нейк сумна 80
Вясна (***) Калыхала маці сына, каб заснуў...) 81
Князь Усяслаў Чарадзей 82
*** Сэрца, зямля мая, ніва ўраджайная... 84
Думы мае, думы... 85
Гэй, з-пад рук 86
Восень (***) Бы нязжатае калосое, бы ўдава...) 87
Астры 88
Хрызантэмы 89
Танцуе дожд় 90
Малюе восень 91
На могілках 92
О краіна... 93
Адказ 95
Хата 96
*** Блukaю сёння па родным краю... 97
Бацька мой 98
Старажытная сага 99
*** Душа мая... 100
Залатая сонца калясніца 101
*** Неба сягоння цвіло, быццам мак... 102
*** Вымыў дожджык вербам косы над ракою... 103
*** Едзем ноччу, а снеп як дым... 104
*** Дзень яшчэ дагарэць ніс паспсў... 105
*** Іду адна, а прада мною — ноч... 106
Дзяячоць думкі 107
*** Усю ноч аж да ранка... 108
*** Сутоне шаўковую нітку прадзс... 109
Зямля (***) Дарога полем вузкая...) 110
*** На магілах не сеюць пішаніцы... 111

- *** Сягоння сонца ткала дъіваны... 111
*** Вецер да Нёмнавай сіні прыпаў... 112
*** Звычайны дзень, шляхі і раздарожжы... 113
Скарэна 114
Заблудзіць бы... 116
*** Іншы бохан ляжыць пад абрусам... 117
Зіма 118
Зубры 119
Буслы (***) Да зямлі беларускай...) 120
Маці (***) Ты пагладзь мяне, мая матуля...) 121
*** Маці мая сялянская... 123
*** Такая цішыня, што лісце не шапоча... 124
*** Кажуць, што праўды няма на свеце... 125
Мая мова 126
*** Не бярозаю і не калінаю... 127
*** Час пазрывае галіны з камля... 128
Моладзі 129
Гудзевічы 130
Зла няма 132
Куфар (п а э м а) 133
На чабары настоена
1. Спуецца з песнямі
льняное прадзіва
Жаўрук 145
Дрэмлс вечар у ціхай дуброве 146
Мая крыніца 147
Дыван 148
Беларусь 149
Чысціня 150
Унуку 151
Кніжка 152
Восень (***) Золата, чырвань і медзь на кустах...) 153
*** Пралеска раскрылася ў жмсні... 154
Доўг 155
Аблокі 156
Вясковы дом 157
Баразна 158
*** Іду сваёй сялібай неабжытай... 159
*** Гэткі сон, болсм нат не разбуджаны... 160
*** Праляцелі гады з разлукаю... 161
Зэльва 162
Ефрасіння Полацкая 163
Над старымі друкаванымі кнігамі 165
*** Адзінай мэты не зракуся... 166
Памяць 167
Час 168
*** Я сэрца ўздым... 169

- *** Думы — коні мае варанъя... 169
Два рэхі 170
Сыну ў Беласток 172
Сялянка я 173
Беларусы 174
Сустрэча 175
- 2. 3 рабра прып'яманскіх вярбіт**
- З моладдзю 176
Вечаровая песня 177
*** Зноў басонач іду па расе... 178
У сэрцы надзея, як промні 179
У хвіліну болю 180
*** Славацца людзі гуманнасцю спраў... 181
*** Хай славіцца наш бсларускі род... 181
*** Словам ці затоеным маўчаннем... 182
*** У забыцці... 183
*** Хтось адыходзіць ад нас назаўседы... 184
Не глядзі на мяне сумным позіркам 185
*** Ні ў багацці вялікім, ні ў беднасці... 186
*** Ты маладосць прышамінаеш нечым... 186
Маладзік 187
Крылатасць 188
*** Мудраснь спелую сівых вякоў... 188
Гасціна 189
*** Гартаваны працоўнымі днямі... 190
*** На зоры глядзець немагчыма... 190
Як бацька чакае сыноў... 191
Вечар жыцця 192
Песня (***) Хай пссся будзе як песня...) 193
Сон 194
Раніца (***) Сонейка...) 195
Жаночы клопат 196
*** Зноў па шыферах дождж бубніць... 197
*** Час, бы нітка льняная, прадзецца... 197
Дамоў 198
*** Розна бывас ў жыцці і ў полі... 199
Час зубамі клацас ў застрэшты 200
Кастусь Каліноўскі 201
Белавежа 202
*** Радасць, як всцер... 203
На сутонні 203
*** Я ад зямелькі крыллсм адштурхнуся... 204
Па-беларуску 205
*** Сумна сягоння... 206
Верасень 207
Развітальна заплакала востснъ 209

- Хмары 210
*** Мне патрэбны бор стары сасновы... 211
*** А вясна жыццядайная, дружная... 212
*** Зіхаціць за сцяною чаротаў... 213
- Верш 214
- Крыніцы 215
- Зямля (***) О зямля!..) 216
*** Толькі чыстыя сэрцы пяюць... 217
*** Верны будзь слову... 218
- 3. Ад глыб окіх векавых карэнняў
маладыя паросткі растуць**
- Буслы (***) Ходзяць госці — буслы на далінс...) 219
- Смага 220
*** Свішча вецер ашалела, востра... 221
- Вайной 222
- Жыць 223
*** Ноч дыша цяжка, кане нібыта... 224
- Кволасць 225
*** Цятнуцца ў нсба таполі... 226
- Дом дзяцінства 227
- Зубр-адзінец 228
*** Песня каронай на голаў лягла... 229
*** Іду скрэзь зялныя шолахі дрэў... 229
*** З болю народа... 230
*** Нада мною столь з дошак і бэлек... 230
- У пssнях ёсьць хлеб 231
*** Моладзь не спіць, не сцішыць сяла... 232
- *** Айчына — адвечнае слова з глыбінь... 233
- Бяссонне 234
- Жняя 235
*** Па гасцінцы, капытамі ўбітым... 236
- Асенні 237
*** Мы паэты... 238
- Начная акварэль 239
*** Выходжу над Нёман пад клёкат буслоў... 240
*** Зашумслы ў задумным лесс... 241
*** Жыць бы на аднаселлі... 242
*** Напластаванне пройдзсных гадоў... 243
*** Тут дарога бяжыць праз палі... 244
*** Розна бывае... 245
- У селах даўно не прадуць 246
*** У кожнага зара сваіх надзей... 247
*** Цячэ ў крыўі ис дух слабы і прэсны... 247
*** У неба ўперліся... 248
- Лекі 249
- Вырай малады 250
- Маладосць і старасць 251

- Завея 252
 Тост 253
 Сцежка 254
 Торбачка 255
 Дзе блудзяць сны 256
 Я не спяшаюся 257
 Арлы не пакідаюць гнёзд 258
 Белы сон 259
 Пазяхае раніца ветрыкам нявыспаным 260
 Працягласць 261
 *** Ноч глухая наўкол, цемень сэрца трывожыць... 262
 *** Сіратліва ўзіраецца топаль... 262
 Песнярам 263
 *** Сяброўкі, сябры дарагія маі... 264
 *** Стoma дня, бляск вачэй маіх сумны... 265
 *** Променъ сонца нутро паласнуў... 266
 *** Нам марыць належыць тады, калі марыцца... 267
 *** Ажно прышальвае сонца з нябёс... 268
 *** Зіма. Мароз кусаецца... 270
 *** На ветразях крылляў з шырокім размахам... 271
 *** Зямля нс спіць, зямля яшчэ жывая... 272
- Беларусь мая ясная, сіняя казка...**
- Забэйдзе-Суміцкаму 275
 Новы год 276
 Вечар 277
 Мядзеліца 278
 Кволай краскай 280
 Загад 281
 Ёсьць край адзін 282
 Над Зэльвянкай 283
 Маей песні 285
 На варце 286
 Доля не кунежыла мяне 288
 Дзе ты, кут далёкі?.. 289
 *** Благаславенны край наш ад аздраў сіні... 290
 Лес 291
 Жменя калосся ў покуці 292
 *** Вочы мае поўнайа жывой красы... 293
 *** Лепш не кліч у свет мяне з сабою... 294
 *** Моцны дух наш — дарагое рэчыва... 294
 *** Навокал снег, бы сівізна на скронях... 295
 *** Так многа ведаў, мудрасці на свеце... 295
 *** Воблік сёлаў, родны прыпын... 296
 *** У жыцці добрас і паганас... 297
 *** У чыстым полі злосная завея... 298
 *** Мы доўга глядзелі на край наш праз слёзы... 299
 *** Праходжу. Навокал змагання сляды... 300

- *** Бацькаўшчына, зямля дарагая... 301
 *** Не згінай мяне, я не сагнуся... 302
 *** У горы я над тваімі ранамі... 303
 *** Луг прайсці і ног не намачыць... 304
 Мы — народ 305
 Замерзлымі пальцамі 306
 Не знаю 308
 Кахаць 309
 *** Востры боль пранізаў наваколле... 311
 *** Не хачу быць тваёю жонкаю... 312
 *** Можна сэрца жывос пакласць на агонь... 313
 *** Каці ноччу дарогай заснежанай... 314
 *** Шырокім размахам хвалуючых крыл... 315
 *** Мы, як зубры... 316
 *** Тваё свята... 317
 *** Імя тваё ў дні пакутна-нявольнія... 318
 *** Я з вамі ў няволі, я з вамі усцяж... 319
 Хлеб 320
 Баравікі 321
 *** З беларускай тугою ў сэрцы... 322
 *** Ноч апусцілася крыллямі чорнымі... 323
 *** Ужо гасне дзень, я па зямлі ступаю... 324
 *** Гадавалі і пралі матулі... 324
 Хвалі жытнія аж да сяла 325
 *** За вокнамі гасне дэснь... 326
 Воўпа 327
 *** Твары родныя, беларускія... 328
 *** Цішыня, я крыху ў задуменні... 329
 *** Пад нашым мебам чыстым і сінім... 330
 *** Не таннасць напеваў чужых, учараашніх... 331
 *** Сёння аб сцежках нялёткай долі... 332
 *** Ты зямля, майго бацькі зямля... 333
 *** Каці бачу лютую няпраўду... 334
 *** Апошні дотык рук на твары чую... 335
 *** Маладосць — мая песня і сіла... 336
 *** Хлогчык маленкі, ты быццам світанне... 337
 *** Сціхіі ўсхліпы сурowych завей... 338
 *** Зазвінела працяжнымі струнамі... 339
 *** Пакуль аж смсрць міс не закрье вочы... 340
 *** Час невясёлы, лес такі прэнсны... 341
 *** Снег ляжыць вокал суроўы і белы... 343
 *** У жыцці, бы ў пагодзе, неразгаданы лес... 344
 *** Вечер схапіў ўжо асеннюю пражу... 345
 Гравюрка 346
 *** Беларусь мая ясная, сіняя казка... 347
 Ніва 348
 *** Стайць моўчкі Каложа ў шэры дождж, ў бслы снег... 348

- *** Праплылі хмары сшырака і ўздоўж... 349
Скарбы слоў 350
*** Раніца, як марыва. Травы у расе... 351
*** Сонейка ў небе і всцср-гусляр... 352
След на зямлі 354
*** Ціха ад дрэваў лёг ценъ на страху... 355
*** Вечер нівы кальша, сіні лён, цёмны лес... 356
*** Што ж табе, Унуку, я у спадчыну дам... 357
*** Зжылася з зямлёю, у дрэвы ўрасла... 358
*** Йду шляхамі крутымі... 359
*** Нада мною ляглі туманы... 359
*** Перад вачыма исба і поле... 360
*** Сёння на пласс родная мова... 361
*** Матчынай мовы багатай і слайнай... 361
Святы Вечар 362
Даўніна (п а э **м** а) 364
Біяграфічная даведка 374

Геніош Л.

Гасціна: Выбранае / Уклад. З. Пазняк.— Мн.: Маст. літ., 2000.— 382 с.— (Беларуская паэзія XX стагоддзя).

ISBN 985-02-0278-5.

Кнігу слыннай беларускай паэтэсы Ларысы Геніош (1910 — 1983) склалі вершы, напоўненыя сонечнай празрыстасцю, жыватворнымі, гаочымі сокамі роднай зямлі. У вершах яна заклікае любіць Бацькаўшчыну, свой народ, дадзеную продкамі пятучу беларускую мову.

Літаратурна-мастацкае выданне
Беларуская паэзія XX стагоддзя

Геніош Ларыса Антонаўна

ГАСЦІНА

Выбранае

Рэдактар З. К. Пазняк

Мастацкае афармленне А. І. Цароў

Мастацкі рэдактар М. Я. Шкурніт

Тэхнічны рэдактар В. Ю. Серчанка

Карэктар Л. А. Дзядзюля

© OCR: Камунікат.org, 2010 год

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год